

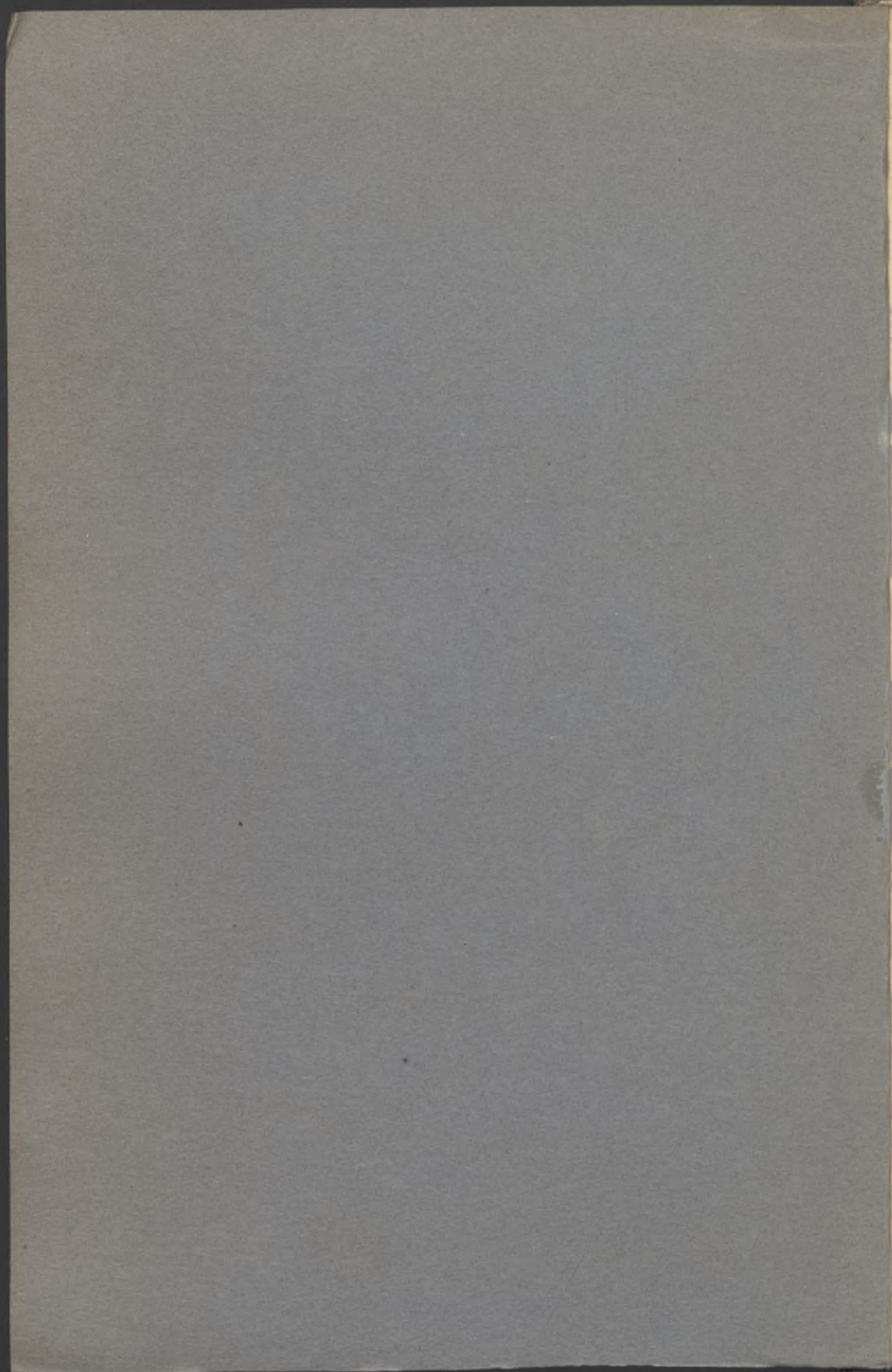
Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Handwritten text in the top right corner, possibly a title or author's name, written in cursive.

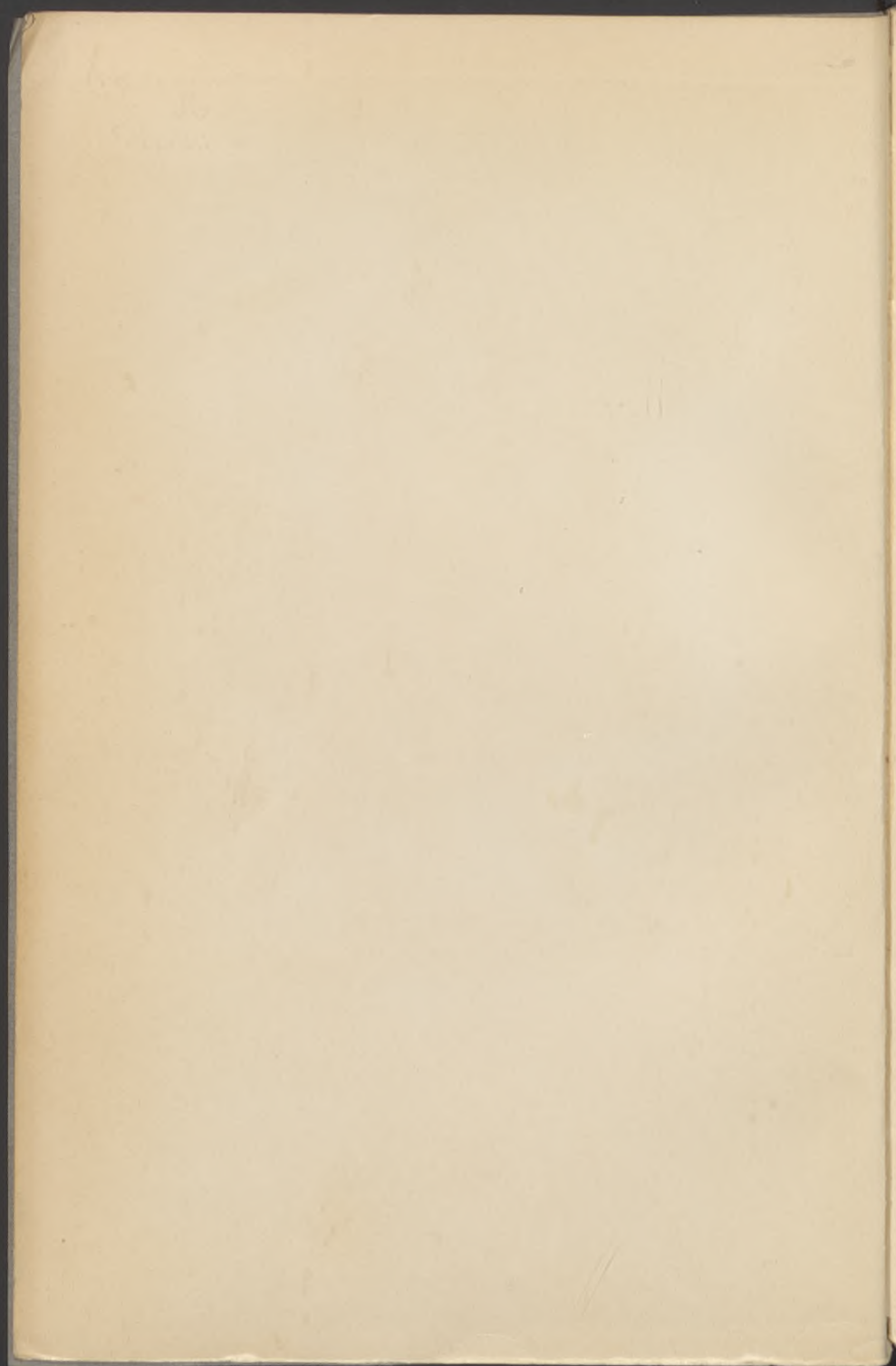
5
Kyrkohist.
Allm.

Slav- gossen.

Av ANDERS WALDER.

SVENSKA MISSIONSFÖRBUNDETS FÖRLAG

SLAVGOSSEN
SOM BLEV EVANGELIST

VERZÖGERT
ZUM NEU-ERSCHEINEN

SLAVGOSSEN
SOM BLEV EVANGELIST

AV
ANDERS WALDER

STOCKHOLM
SVENSKA MISSIONSFÖRBUNDETS FÖRLAG

SLAVGÖSSEN
SOM BLEV EVANGELIST

Boktryckeri A-B
P. A. Palmers Eft.
S t o c k h o l m
1936

FÖRORD.

Detta lilla arbete är en enkel skildring från den tid, då kristendomen gjorde sitt inträde i Nganda och delvis i Kingoyi-trakterna. Vid denna tid var osäkerhetstillståndet i landet stort, och fruktansvärda grymheter förövades utan den minsta hänsyn. Överallt i samfundslivet gjorde sig den starkes rätt gällande. Människovärdet var lika med noll, och man tog ingen hänsyn till andras känslor och önsningar. Hövdingen köpte och sålde slavar, stiftade lag och skipade rätt. Den som satte sig upp mot hans vilja, var viss om de strängaste straff, och dödsdomar voro vanliga.

Hövdingarna förde krig och rövade gods och människor från varandra. Egoismens järnhårda lag var bestämmande på alla livets områden. Genom sin trollkonst utövade avgudaprästerna ett mäktigt och fördärvbringande inflytande.

Men då kristendomen kom till detta i hedendomens mörker famlande folk, visade den sig äga makt att lyfta och omskapa dessa djupt sjunkna människor, att förändra och omgestalta samfundslivet och dana goda kristliga personligheter, som blevo till stor välsignelse för sitt folk.

Författaren.

MEMORANDUM

Very respectfully,
[Faint, illegible text follows, appearing to be a memorandum or letter body.]

[Faint signature or name]

I.

Mbika, den fruktade och stridbare Kilandahövdingen, kom ut ur sin sotiga hydda, gäspade, så att de vita tänderna lyste på långt avstånd, sträckte upp de seniga armarna, så att det knakade i lederna, hostade några gånger, spottade kraftigt och gick ned till den andra byavdelningen, där några män sutto omkring en liten eld och rostade majs och stekte några råttor och en meterlång orm, som de nyss slagit ihjäl i skogen.

— Jag ser, att ni snart är färdiga, sade han och tände sin korta lerpipa, ur vilken han drog några kraftiga bloss.

— Vi ha gjort allt i ordning, svarade en av gubbarna. Maten är nedpackad i palmgrenskorgarna. Hönsen äro bundna och ligga vid Nsetos hus. Getterna äro också tjudrade där, och Makitu och Demvo komma nog snart med grisarna från Kivunda. De gingo dit, innan solen gick upp.

— Men innan vi anträda vår färd, måste jag rådfråga ukondeguden, om vår resa blir lyckosam eller ej. Vi ha ju en lång väg framför oss, och det är många faror, som lura på oss. Luhembaguden tar jag också med mig. Den har en väldig makt över andar och spöken. Min far hade den ständigt med sig på sina långa resor ned till Matadi

och Mboma och upp till Manianga. "Har man den med sig, kan man alltid känna sig trygg", brukade han säga.

Med kraftiga steg och högburet huvud gick hövdingen till avgudaprästen Ndambas hus. Då Mbika kom dit, höll prästen på att inventera sin medicinpåse. Den gamles bistra ansikte lyste upp för ett ögonblick. Han förstod, vad hövdingen ville. Det gavs honom ett nytt tillfälle att förtjäna något, även om honoraret från hövdingen icke skulle bli så stort. Hans plirande ögon vilade ett ögonblick på den kraftfulle mannen vid hans sida.

— Vad kan du vilja så tidigt på morgonen? frågade han med ett belåtet grymtande.

— Det är nog bekant för dig, att vi i dag skola begiva oss ut på en lång handelsresa. Många gräseldar har jag sett jaga över landet, sedan jag var till den stora marknaden vid Manianga. Vi gå numera icke så ofta dit som förr, men nu behöver jag krut, filter och tyg, då jag skall gifta mig med den vackra Lemba från Kisinga. Jag har bjudit Kisingahövdingen tio svin för henne. Det betalar jag gärna, ty hon är den ståtligaste kvinna, jag sett. Hon har stora ögon som en antilop, fylliga läppar och en ovanligt fint svängd rygg. Därtill äro hennes fält de största i denna trakt. För mig blir det ett oskattbart värde att få en sådan hustru. Jag behöver mycket mat, då jag skall undfägna alla främlingar, som komma på besök. Några av mina hustrur äro gamla och orkeslösa, och somliga äro så lata, att de icke odla så stora fält, som de kunde göra. Men Kisingahövdingen har bedyrat, att han icke vill ha så många svin i betalning. Han vill ha krut, filter och tyg, ifall han skall sälja henne. Vägen till Manianga är lång och farofylld. Fråga nu ukondeguden, om vår resa blir lyckosam eller ej.

Avgudaprästen ställde in medicinpåsen i hyddan, hämtade sin gud, som han hade i en avlång palmgrenskorg, tog en nypa jord vid ingången till hyddan och strök något av jorden på avgudens huvud och mage. Därpå beströk han sina egna tinningar. Ur en liten påse tog han fram en skramla, med vilken han skramlade en stund, under det att han hoppade omkring sin gud. Med en lång kniv slog han guden på magen, lade örat till gudens mun och lyssnade.

— Resan blir i alla avseenden lyckosam, förkunnade han, i det han vände sig mot hövdingen. Byteshandeln kommer att gå bra, och inga onda andar och spöken skola få makt över eder. Jag skall också välsigna eder, innan ni drager åstad. För mitt arbete måste jag ha en präktig filt, när du kommer tillbaka från din resa.

— Du förstår att hugga till. Du är icke nöjd med litet.

— Men en filt måste jag ha, även om den icke blir så stor som den, du visade mig förra veckan.

— Komma vi bara hem utan några äventyr och svårigheter, skall du få, vad du önskar.

Inne i skogen hördes grisarna grymta.

— Det är Makitu och Demvo, som komma med grisarna, sade hövdingen, men det blir ingen lätt sak att leda dem denna långa väg. Och kommer det att bli varma dagar, dö de kanske på vägen, ty svin äro så ömtåliga för solen.

De båda männen voro icke i bästa humör, när de kommo dragande med fyra stora svin in på bygatan.

— Dessa eländiga kräk ha icke några ben, fnyste Makitu. Ingen kan tro, vilket arbete det varit för oss att få dem hit. Gång på gång ha de sökt att vända om eller kila in i skogen. Vi hade kunnat vara här förr, om icke svinen varit så obändiga av sig. Blir det icke bättre fart på dem, komma

vi aldrig till Manianga. Getterna äro mycket bättre. De följa med nästan lika snällt som en hund.

Makitu var hövdingens närmaste man och högra hand. Hövdingen företog sig icke gärna någonting utan att fråga denne till råds. Alla svåra och betydelsefulla uppdrag fick han utföra. Då Makitu kom in i byn, ropade hövdingen honom till sig.

— Jag tror icke, sade han, att vi kunna tillbyta oss tillräckligt med krut, faltar och tyg för våra höns, getter och svin. Jag får nog också taga en pojke, ty för en sådan kan jag få några krutkaggar eller faltar.

— Men vem skall du då taga? Det blir ett hiskeligt oväsen bland kvinnorna. Du minns, hur det var sist, då du sålde Nkala. Hans mor höll på att klösa ögonen ur dig. Hon var ju lika vild som en leopard, för vilken man tagit ungen. Någon pojke skall du icke sälja denna gång. Jag tycker, att våra pojkar i byn äro så trevliga. Jag vill sannerligen icke mista någon av dem.

— Men en av dem är jag tvungen att sälja, ty annars kan jag icke köpa Lemba.

Låt då bli det. Du har tillräckligt många hustrur ändå. Gifter du dig med henne, så bli dina andra hustrur svartsjuka på henne, och det blir bråk och tråtor i oändlighet. De komma att göra livet surt både för henne och dig. Nu sänjas de ju bra, men låt en ny komma in i deras krets, och det kommer att gå för dig som för kackerlackan, då emigrantmyrorna komma in i huset. När hon kommer, börja intrigerna och bråket på nytt. Du vet, hurudana våra kvinnor äro, då svartsjukans onda ande far in i dem. Då är deras tunga lika giftig som en skorpion. Det är lika farligt att bli utsatt för giftiga tungor som att utan lykta

vandra ensam en natt genom urskogen. Du har bränt dig så många gånger, att jag trodde, att du skulle akta dig för den flammande elden, som sveder både hår och skinn, då man kommer den för nära.

— Håll inne med din flödande visdom. Lemba måste jag ha, även om jag skall skilja mig från alla de andra. De äro gamla och skrumpna en del av dem, varför jag utan vidare kan skiljas ifrån dem. Lemba har vunnit mitt hjärta, och jag längtar efter henne som efter läskande palmvin, då strupen bränner av törst. En pojke måste jag sälja, men jag är ännu icke säker på vem det blir. Jag har ju många att välja på, men jag tror, att jag får mest betalt för Mahinga, ty han ser så duktig ut. Frågan är bara den, hur vi skola få pojken med oss, utan att hans moder märker det?

— Om du ovillkorligen skall sälja pojken, måste vi använda oss av list. Säg till hans mor, att vi måste ha mycket mat med oss och att vi äro tvungna att ha ytterligare en pojke, som bär vår mat. Om hon gör invändningar, skall du säga, att det icke är för tidigt för honom att börja bära bördor och att det finns många pojkar vid hans ålder, vilka varit med på långa karavanresor och besökt långt avlägsna marknadsplatser.

— Ja, du har alltid kunnat klara kinkiga fall och svåra situationer. Jag går till Lau och säger henne, att Mahinga skall bära Demvos mat och att hon skall få en mugg salt och ett tygstycke, när vi komma hem, ifall hon vill låta pojken följa med. Hon anar då ingenting.

— Skynda dig då, tiden hastar! I natt ska vi sova i Luatulu.

Hövdingen gick ned till Laus hus. Hon höll på att koka palmolja i en stor lergryta, då han kom.

— Som du vet, skola vi gå till Manianga för att sälja en del djur. Vägen dit är lång, och vi behöva mycket mat. Jag har lagt märke till, att din pojke är stark och duktig, och därför har jag tänkt taga honom med som matbärare. Jag kunde ju taga honom utan att säga dig till, men jag ville ändå rådgöra med dig. Och när jag kommer hem, skall du få salt och tyg.

— Nog får han gå med, men du måste vara rädd om honom, ty han är nu mitt enda barn. Fem duktiga pojkar har jag haft. Två har Gud ätit, och två har din broder, som var hövding före dig, tagit med våld och sålt på marknaden. Ännu begråter jag dem. Aldrig skall jag glömma den stund, då de rövades ifrån mig. Full av ångest och förtvivlan bad jag, att jag skulle få behålla dem, men han bara hånade mig. Vi arma mödrar ha ju ingen rätt. Vi ha ingen, som skyddar oss. Varför ska vi säljas som djur på marknaderna? Finns det inte mat och utrymme för oss i de byar, där vi äro födda? Hövdingarna säga ofta, att de vilja ha mycket folk. Varför sälja de då unga kvinnor, som kunna föda barn, och barn, som ibland nästan äro fullväxta.

— Sluta nu med din utläggning! Den intrasserar mig icke det minsta. Att sälja och köpa slavar har varit sed och bruk i detta land sedan urminnes tid. Och så blir det nog alltid. När en hövding behöver krut och tyg, måste han ibland sälja en slav. Du lovar alltså, att jag får taga Mahinga med mig på resan.

— Du får taga honom med dig, om du är rädd om honom och icke giver honom allt för tung börda.

Mahinga jublade av fröjd, då han fick höra, att han skulle få följa med till den stora marknaden, där folk från hela landet samlades och där man sålde både människor

och djur. Den livlige pojken hade ingen aning om vilka hemliga och onda planer, som smitts emot honom. Stormförtjust sprang han till sin mor.

— Hövdingen vill, ropade han, att jag skall följa med till Manianga och bära Demvos mat. Flera av pojkarna i byn ha varit dit, och de ha berättat många intressanta saker därifrån. Nu får jag själv komma dit och se den stora folksamlingen. Tänk, hur mycket jag skall ha att berätta för dig, när jag kommer hem. Då får jag också se den stora brusande floden, i vilken det finns flodhästar och krokodiler.

— Jag är också glad, att du får komma ut och se någonting nytt. Men du får på inga villkor skilja dig från karavanan, ty då kan du bliva bortrövad. Alla vägar och stigar i detta land äro osäkra. I förra veckan blev en ung man från Kivunda bortrövad, när han skulle gå och hälsa på en god vän i Mpompe. Han är nu spårlöst försvunnen. Troligtvis har han blivit såld till slav till någon avlägsen trakt.

II.

Karavanen var färdig att lämna byn. Hövdingen hade själv sett till, att allt var i ordning. Mahingas börda var icke tung, och mycket mat hade han fått av sin mor, så att han icke skulle behöva hungra på vägen. I detta ögonblick tyckte han, att han var den lyckligaste pojken i hela landet.

De tunga dimmorna, som lägrat sig över kullarna och bergen, hade lättat, och solen strålade i all sin glans från en molnfri himmel. Värmen blev tryckande het, svetten laccade från svartglänsande kroppar, och törsten blev nästan olidlig. Hövdingen, som fruktade, att grisarna skulle bliva sjuka, lät efter några timmars vandring karavanen slå läger i en by, där han hade många vänner.

I byn rådde stor sorg och veklagan, ty hövdingens farbror, en gammal avgudapräst, hade dött dagen förut. Den dödes kvinnor höllo klagolåt i det hus, där deras man dött. Så högljudd var deras klagan, att den hördes vida omkring. Männen avfyrade den ena salvan efter den andra dels för att hedra den döde, dels för att skrämma bort hans ande, så att den icke skulle komma tillbaka och spöka i byn om nätterna.

Efter hand samlades en stor skara kvinnor från de närmaste byarna för att delta i klagolåten. De skrattade och

pratade, när de kommo. Men då de slagit sig ned utanför sorgehuset, blevo de helt allvarliga. Liksom på ett givet tecken skar deras vemodiga klagan genom den kvalmiga luften. I den fanns ingen hoppets ton. Det var som en drunknande människas skri.

Kilandahövdingen och hans folk fingo bo över natten i ett hus i utkanten av byn. Det var stort och rymligt, men fullt av stora kackerlackor, som kommo fram ur väggarna, när det blev mörkt. Mahinga låg och lyssnade, hur det frasade över huvudet på honom, men han blev icke rädd, ty han visste, vad det var, som förorsakade detta frasande. Annat hade det varit, om en orm kommit inringlande i huset, då hade det varit bäst att vara på sin vakt.

När tuppen gol första gången, vaknade hövdingen. — Vi skola genast göra oss i ordning, sade han till sina följeslagare, och gå, medan det är svalt. De äldre voro snart på benen, men de yngre hade svårt för att vakna. Mahinga måste de ruska hårt många gånger, innan de fingo honom vaken. Han var van att få sova längre i sin mors hydda. Sedan de ätit rostade jordnötter och majsbröd, bröto de upp. Månen lyste som en stor, röd brandfackla över nejden. I månskenet var det lätt att följa den slingrande gångstigen, som ledde över långsträckta kullar med meterlångt gräs. Med hastiga steg skyndade de framåt. De ville komma så långt som möjligt, innan solen hunnit stiga allt för högt på himlen. Mahinga sökte hålla jämna steg med de andra, ty han tänkte på sin moders förmaning och vågade på inga villkor bliva efter.

Det började dagas i öster, och inom några minuter steg solen som ett flammande eldklot över bergen. Daggdroparna glänste som kristaller i gräset, som sakta vajade för

morgonbrisen. I palmdungarna kuttrade turturduvorna, och i de täta snåren sjöngo fåglarna sin glada morgonhymn.

Kullarna blevo allt lägre och lägre, och snart hade karavanen kommit ut på en stor slätt. På avstånd syntes en liten hjord av elefanter. Mahinga, som aldrig förr sett några sådana djur, blev alldeles förvånad över deras storlek. Till hans by kommo aldrig elefanterna fram, därför att den låg uppe bland bergen. En och annan buffelhjord uppenbarade sig också, men så snart bufflarna hörde sorlet från karavanen, satte de svansarna i vädret och rusade iväg, så att jorden yrde om klövarna på dem. Först när de kommit ett långt stycke från karavanen, stannade de och frustade. Några hästantiloper uppenbarade sig också för den förvånade Mahinga, men de höllo sig på respektfullt avstånd. I en liten trädunge på slätten såg han några gröngråa apor, som frukosterade i träden. Men det var ingenting nytt för honom.

Mahingas börda började kännas tung. Han var icke van att bära. Musklerna bak på halsen blevo stela och började värka. Det brände under fötterna, benen kändes tunga, och törsten plågade honom. Men han tyckte, att det var skam att klaga. Icke skulle man behöva skratta åt honom, därför att han var en liten stackare, som ingenting orkade. Många gånger hade han hört, hur de skämtade med dem, som tröttnat och klagat under en karavanresa.

Men allt eftersom tiden led, kändes hans börda allt tyngre. Nu önskade han, att han fått vara hemma i byn. Tungan blev så torr, och det kändes, som om strupen hade snörts ihop. En och annan tår rann stilla ned för hans mörka kind, men hastigt torkade han bort den med handen, så att ingen skulle få se den.

På avstånd skymtade man rätt framför sig ett långt, grönt bälte, som sträckte sig rätt över slätten.

— Därborta i skogen skola vi rasta, sade hövdingen.

Hans ord ljödo som vacker musik i Mahingas och de övrigas öron. Likt trötta kameler, som med hastiga steg skynda mot den grönskande oasen i öknen, när de känna lukten av vatten, hastade de mot den plats, där de majestätiska skogsjättarna sträckte sina bladrika kronor mot den blåa skyn. Trötthetskänslan var försvunnen. Det var, som om ny kraft strömmat genom Mahingas hela varelse. Tanken på den behagliga skuggan grep hans sinne, och hoppet om att i maklig vila få njuta några timmar under den värsta hettan framkallade hos honom en ytterst behaglig känsla.

Karavanen slog läger under ett par väldiga träd, som stodo vid flodstranden och som djärvt sträckte ut sina grenar långt över floden, vilken rann som genom en grön jättetunnel. Lövverket var så tätt, att icke en enda solstråle kunde leta sig ned till dem, som slagit läger vid jättarnas fot. Bärarna kände det, som om de kommit in i en ny värld av skönhet och lycka. De som voro modiga, togo sig ett uppfriskande bad, men de mera harhjärtade vågade icke, emedan de voro rädda för krokodilerna, som en och annan gång uppenbarade sig vid detta vadställe.

Under den behagliga svalkans välgörande inflytande blevo de snart bättre till mods. Tröttheten försvann, och den uppslupna munterheten återvände. Under ljudliga skrattsalvor berättade de för varandra en del upplevelser och äventyr från karavanfärderna och roliga historier från rättegångarna. Särskilt Makitu hade en enastående för-

måga att berätta lustiga historier. Med spänd uppmärksamhet lyssnade de till hans livliga skildringar.

Hur skön vilan än var, måste karavanen starta på nytt. Getterna buros över floden, men grisarna fingo själva simma. Risken för dem att drunkna var där icke så stor. På andra sidan av floden hade emigrantmyrorna spritt ut sig i gräset på ett ganska stort område. Men bärarna måste fram. De stampade och smackade, när myrorna beto dem. Mahinga fick också ganska många bett. När de hade kommit ur myrornas räckhåll, stannade de för att plocka bort de myror, som satt sig på deras höftskynken.

Fram emot kvällen mötte de en liten karavan, som kom från Mpikamarknaden och som medförde ovanliga och oroväckande nyheter. En vit man hade uppträtt på marknaden. Denne hade ett fruktansvärt utseende. På huvudet bar han en stor, vit hatt. Han hade långt, brunt skägg, som vajade för vinden. Han var grov som ett stort träd och hade många bärare med sig. Han talade till marknadsfolket om en stor Gud, som skapat himmel och jord och som han manade dem att tillbedja.

— Vi vågade icke lyssna på honom, sade de, ty vi trodde, att han då skulle förtrolla oss. Många på marknaden sade, att han är en stor trollkarl, som har kommit från ett långt avlägset land för att göra olja av oss. Han har trollböcker med sig, vilka veta namnen på oss. Han kan också förvända ögonen på oss och utföra alla möjliga trollkonster. Då han kommer i närheten av en by, fly alla hals över huvud för honom. Hans bärare sade, att han är en god man och att han är en verklig människa. Han skall ha hustru och barn på andra sidan av den stora floden. Men man kan kanske icke lita på hans bärare. Kanske har han också invigt

dem i sina svartkonster. Då han kom in på marknaden, blev det en väldig uppståndelse. Somliga flydde och lämnade allt, som de hade med sig, kvar på marknaden. Andra kommo sig icke för att springa och gömma sig i det långa gräset. Även vi kände oss rädda för honom.

— Han sade, att vi icke skulle frukta, ty han kom med ett glatt budskap. Men ändå höll fruktan fast våra hjärtan, ända tills han lämnade marknaden. Då kommo de fram, som hade flytt, och togo vara på sina saker. Den vite mannen sade, att han skulle besöka våra trakter. Han må väl aldrig komma till våra byar, ty då bliva våra kvinnor och barn vettskrämda. Aldrig ha vi förr hört talas om vita människor. Kanske de ändå äro spöken, fastän de söka inbilla oss, att de äro människor.

Kilandahövdingen och hans män fingo nu mycket att tänka på, och Mahinga undrade, om de skulle möta den vite mannen på vägen. Det kunde då gå illa för dem. Men att vända om var kanske lika farligt, ty han kunde ju komma efter. Hövdingen kände efter om luhembaguden låg kvar i hans matsäckspåse. Då de hade honom, var det icke så farligt. Han skulle nog skydda dem för varje fara, från vilket håll den än kom.

På kvällen slog karavanen läger i en stor by. Där talade folket blott om den underlige mannen, som några av dem hade sett. En av dem hade fått en röd turkisk mössa av honom, en annan hade fått några mässingsstänger och en tredje en famn tyg. Den vite hade talat så vänligt med dem och sagt, att han en dag skulle komma till deras by och hälsa på dem, och att de då icke skulle springa sin väg, såsom de brukade göra i de flesta byar, till vilka han kom.

Mahinga lyssnade med spänd uppmärksamhet till det

pågående samtalet. Uttalandena om den vite mannen voro så olika. Kanske han icke var så farlig, som en del sagt. Men ändå ryste han vid tanken på att han möjligen skulle möta honom.

Hövdingen i byn var icke hemma, när Kilandahövdingen och hans män kommo dit. Han hade varit på fredsförhandlingar i en av grannbyarna. Under den senaste tiden hade två byar legat i strid med varandra, och vid den sista sammandrabbningen hade tre personer blivit dödade från den ena byn. Klagolåt hade hållits över de fallna i flera dagar, och nu hade de bägge byarna inlett fredsförhandlingar. Som fredsmäklare och domare hade hövdingen där i byn utsetts.

När han kom hem, skulle han hedras på grund av det hedersuppdrag, han fått. Först sköto byinnevånarna den ena salvan efter den andra, och sedan togo de fram de långa danstrummorna. Nu skulle det dansas natten lång till hövdingens ära. Några unga män satte sig grensle över trummorna och började bearbeta dem med all kraft. När de slagit några lystringssignaler, kommo män och kvinnor fram här och där ur husen. Och snart var dansen i full gång. Den blev allt mer eggande och hetsande. Man dansade, så att svetten lackade. När trumslagarna tröttnade, var det andra, som togo vid. Som ett hav, vars vågor bryta sig mot klipporna, böljade den dansande skaran fram och tillbaka.

— Fortare, fortare! ljöd ropet från åskådarna. Det var gamla män och kvinnor som ropade, vilka icke längre kunde dansa men som med vemod och saknad tänkte på den tid, då de svängde om i dansens virvlar.

Trött av dagens långa vandring somnade Mahinga snart,

trots de dansandes högljudda sång och trummornas dân. Han drömde underliga drömmar om den vite mannen med det långa skägget. I drömmen tyckte han, att den vite kom emot honom med en stor, grov påk i handen. Han ville fly, men benen buro honom icke. Han gav till ett högt skri, så att han vaknade.

— Varför skriker du så, tror du, att leoparden håller på att taga dig? frågade en man, som låg vid hans sida.

— Jag drömde, att den vite mannen, om vilken vi hörde i går, kom emot mig med en stor påk i handen.

— Han är långt borta och vill nog icke ha dig, återtog den andre.

I dag kunde de icke starta så snart, emedan hövdingen i byn skulle bjuda dem på mat, innan färden fortsattes. Mahinga hade därför tid att se sig omkring i byn. Ifrån ett av husen hördes klagande ljud. Han stack in huvudet genom dörröppningen. Därinne möttes hans öga av en jämmerlig syn. På en gammal gräsmatta låg en utmärklad, medelålders man med ett stort, gapande sår på ryggen. Från såret, som var fullt av maskar och larver, spred sig en olidlig stank. Mahinga hälsade, men mannen mumlade några ohörbara ord. Han var en bild av det största tänkbara elände. Han låg där alldeles hjälplös. Många avgudapräster hade med sina gudars hjälp sökt bota honom, men det hade icke lyckats. Han hade blivit allt sämre och sämre. Inför sitt oblida öde hade han nu resignerat. Slö och likgiltig stirrade han på Mahinga, som stod i dörröppningen. När denne stod i begrepp att avlägsna sig, kom den sjukes hustru och stack ett rostet majsax i handen på honom. Med en långsam rörelse tog han det framsträckta majsaxet och började äta.

Men hans aptit var icke stor. Mahinga tyckte riktigt synd om den lidande mannen. Men vad kunde han göra i ett fall som detta? Han fortsatte sin vandring längre ned i byn. I ett nästan fallfärdigt hus hörde han också en annan jämra sig. Han gick in i huset och såg en man sitta med fötterna i stocken. Han hade suttit där några dagar, emedan han icke ville betala de honom ålagda böterna. En natt hade han stulit en gris, som han sedan sålt på marknaden. Han hade dömts att betala tre krutkaggar och fyra faltar. De hade nu satt honom i stocken för att därigenom tvinga hans släkt att så fort som möjligt betala böterna. Mannen beklagade sig för Mahinga. Det gjorde, så fruktansvärt ont att dag efter dag sitta på detta sätt, och benen värkte, så att han icke kunde sova. Men han ägde det hoppet, att hans släktingar snart skulle betala böterna för honom. Och det hoppet skänkte honom lisa mitt i lidandet och bedrövelsen. Skammen att ha blivit upptäckt som tjuv grämde honom.

Hans böter voro icke höga, vilket berodde därpå, att han hade en duktig försvarsadvokat. Denne bevisade, att grisen var liten och mager och därför betingade ett lågt pris. Men mannen tyckte ändå, att han fått böta allt för mycket.

Bredvid mannen, som satt i stocken, låg en gammal skabbig hund, som var full av sår, i vilka flugorna frossade. Hunden kunde knappast gå, så eländig var den. Men att döda den föll ingen in, ty den var helig för dem.

Mahinga skyndade i väg till sitt folk. På vägen mötte han en kvinna, som linkade fram stödd på två grova käppar. Han såg, att hennes ena fot och ben voro väldigt tjocka och svällda. Den arma kvinnan led av elefantsjukan.

Hövdingen i byn bjöd på jumba och stekta råttor, och

Mahinga var icke sen att förtära så mycket som möjligt av den i hans smak så läckra maten. Även de övriga av sällskapet njöto av den fina anrättningen. Styrkta av maten kunde de nu fortsätta färden. Denna dag var också stekande het. Grisarna hade det mycket svårt i den tryckande värmen. De ville alls icke följa med, hur mycket än gubbarna stretade och drogo i repen, med vilka grisarna leddes.

Hövdingen tvingades därför att mycket tidigare än beräknat var slå läger i en skog, genom vilken en ganska bred flod flöt. Flodens stränder voro beväxta med den yppigaste grönska.

Som det var gott om krokodiler i floden, vågade icke männen bada i den. Över floden hade man byggt en hängbro av slingerväxter. Karavanen skulle nu över bron och slå läger på andra sidan. Mahinga, som aldrig förr gått över en sådan bro, kände, hur hjärtat bultade i bröstet. Och då han kom ut på den svängande bron, svindlade det för ögonen på honom. Men han klarade sig över utan att svimma och kände sig mycket lätt om hjärtat, då han hade den svängande bron bakom sig.

Att få grisarna över bron var rätt besvärligt. Det lyckades dem först sedan de bundit grisarna och burit dem över i en bastant palmgrenskorg. Denna transport av de bångstyriga grisarna skedde icke utan mycket oväsen från bärarnas sida.

I urskogen måste de stanna rätt länge, ty grisarna ville icke gå, så länge värmen var tryckande. Det kändes skönt att få sträcka ut de trötta, värkande benen och dåsa i den djupa, behagliga skuggan.

Innan de hunnit lämna det behagliga raststället i skogen, kommo några män från en plats, som låg omkring en halv

dagsresa däriifrån. De hade varit på marknaden där och köpt krut. Där hade de sett två vita män, som hade en mängd bärare med sig. Den ene av dessa föreföll vara en väldig hövding, ty han hade mycket mässingstråd, glaspärlor och rött och blått tyg. Han köpte upp nästan all mat, som fanns på marknaden. Han röt och skrek till sina bärare, när de icke gjorde, som han ville. Den andre sade ingenting. Han bara skrattade, när hans kamrat skrek.

— Talade de om någon stor Gud, som skapat himmelen och jorden och människorna, frågade Makitu.

— Nej, den som köpte mat på marknaden, frågade blott marknadsfolket, om det sett glänsande stenar i bergen. De gingo omkring och letade sten. Några dagsresor härifrån lär det finnas flera vita, som gräva stora hål i bergen och bryta lös stora stenar. De äro mycket rikare än våra största hövdingar. De ha ett hus, som är fullt av tyg, krutkaggar, mässingsstänger, pärlor, knivar och röda mössor med långa, svarta tofsar i kullarna. En av dem kan vårt språk. Kanske det var han, som var på marknaden?

— Några dagsresor från vår by finns det ett berg, i vilket folket där i trakten gräver stora hål och bryter lös malm, som smältes i små ugnar. Av den koppars, som de smälta, förfärdiga de ben- och armringar, som de sedan sälja på marknaderna.

Då solen började luta mot sitt fall, var Kilandahövdingen med sin karavan åter ute på den solbelysta slätten. Bärarna voro nu vid strålande humör, getterna trippade lätt, och grisarna kultade iväg med ganska god fart. Från en by, som låg ett stycke från vägen, inbäddad i en pisangplantering, hördes trummornas dån och de dansandes sång. Det var bröllop i byn, och därför fröjdade man sig och

dansade. I solnedgången passerade karavanen utkanten av en liten skogsdunge med väldiga träd. Därinne i småren satt en leopard och spann, innan den började sin jakt för natten. Mahinga och en del andra av bärarna kände sig obehagligt berörda av detta spinnande ljud.

Då karavanen vilat så länge i skogen, måste den fortsätta efter mörkrets inbrott. Det var ingen angenäm vandring för någon av dem och allra minst för Mahinga, som aldrig förr gått denna väg och som ännu tyckte sig höra leopardens spinnande ljud i sina öron. Dessutom var han rädd för att något spöke skulle uppenbara sig i mörkret. Han höll sig tätt efter Makitu, ty han trodde, att han var bäst skyddad i hans närhet. Denne hade alltid varit god och vänlig mot honom.

När djuren blivit trötta, tvingades karavanen att slå läger ute på den stora grässlätten. Man samlade ihop torra trädgrenar, vilka fallit ned från de små dvärgträden, som stodo spridda här och där ute på slätten. Och snart lyste i lägret små eldar, vid vilka man rostade majs och jordnötter. Sedan hungerns krav blivit tillfredställt, berättade man spökhistorier, tills man var riktigt spökrädd och icke vågade avlägsna sig från lägret. Mahinga riktigt frös efter ryggen, då han hörde dessa historier berättas.

Efter hand somnade den ene efter den andre och glömde karavanvägens mödor och besvär. Bärarna lågo på bara marken. De voro så gott som nakna och sovo en djup och välgörande sömn, som blott då och då stördes av någon elak dröm. Demvo drömde, att han blev skjuten i ena låret under ett litet bykrig. Häftigt reste han sig upp och vrålade högt av smärta. Mannen, som låg vid hans sida, rusade upp. Han trodde, att kamraten blivit överfallen av ett vilddjur.

Båda kunde icke annat än skratta, då de fingo reda på hur det hängde ihop.

Natten förlöt utan några missöden. Några elefanter hade varit i närheten av lägret men dragit sig tillbaka, då de kände lukten av människor. När bärarna på morgonen vaknade, voro de frusna och stela i lemmarna. Några av dem lade kvistar över några ännu glödande kol och blåste med all kraft, så att askan yrde. Deras bemödanden lyckades, och snart sprakade ett par muntra brasor, vid vilka bärarna värmdes sina stela kroppar. Piporna togos fram. Männerna måste ha en morgonrök, innan färden skulle börja på nytt.

Då de skulle starta, upptäckte de, att den största av grisarna var död. Det var en mindre angenäm upptäckt. Hövdingen smackade, rev sig i håret, knäppte med fingrarna och smädade den döda grisen.

— Nu gör jag en stor förlust, sade han. Nu kan jag icke få så mycket tyg och krut.

— Vi skola samla ihop torrt gräs och löv, sade Makitu, och sveda av borsten på grisen. Sedan stycka vi den och sälja fläsket på marknaden. Inälvorna skola vi koka och äta upp. Vi låna en gryta i närmaste by. Du Demvo kan gå och låna en, medan vi sveda grisen och stycka den.

I hast samlades en mängd löv och gräs, och under muntert glam sveddes och styckades grisen. Till och med hövdingen smittades av den allmänna munterheten, fastän han i djupet av sitt hjärta grämde sig över den förlust, han gjort.

Vägen till närmaste by var rätt lång, men till sist kom Demvo i sällskap med två män, som buro en gryta. De hade gått med för att vara säkra på att han icke skulle smita med

grytan. Först kokades hjärta och lungor och sedan det övriga innanmätet. Hövdingen behöll hjärtat för egen del. Den ena lungan fingo männen från byn, och det övriga fingo bärarna dela. Det blev extra fest för dem därute på savannen. Det som de icke åto upp, knöto de in i pisangblad.

Nu voro de mätta och glada och skulle ha kunnat påskyn-
da färden med rask fart, om de vågat det för grisarnas
skull. Det var bäst att vara försiktig, så att de andra icke
dogo.

III

Efter sex dagars resa var karavanen framme vid Manianga. Hela den stora marknadsplatsen var full av människor, som kommit dit ifrån skilda trakter för att göra affärer. Mahinga hade aldrig förr sett en sådan stor människoskara. Med förvåning betraktade han den mängd av tyger och filtar, som köpmännen från Mpumbu fört dit. Han tänkte, att de måste vara mycket rika. På ett ställe av marknaden sålde man krut. Mbika bytte till sig några krutkaggar för en gris och två getter. För de två återstående grisarna och getterna bytte han till sig tyg och filtar, och för fläsket av den döda grisen fick han många mässingsstänger och pärlband av glas. Mahinga var ytterst intresserad av att se de saker, som hövdingen tillbytte sig. Han anade ej, att det snart var hans tur att bliva bortbytt. Han bara glädde sig över vad han såg och att han snart skulle få vända tillbaka till sin mor.

— Hur många filtar vill du ge mig för den här präktige pojken? frågade hövdingen en av köpmännen.

Mahinga trodde, att det bara var skämt, och därför kände han ingen fruktan.

Köpmannen såg på pojken och sade, att han kunde giva tre filter för honom. Men hövdingen försäkrade, att han skulle ha minst sju. Under köpsläendet började Mahinga förstå, att det var allvar, och en dödlig förskräckelse grep honom. Skulle han verkligen säljas? Med skälvande röst bad han hövdingen, att han skulle få gå med hem till sin mor. Han slog armarna om Makitu och bad honom övertala hövdingen, att denne icke skulle sälja honom. Till Makitus berömmelse måste ock sägas, att han gjorde ett allvarligt försök att övertala hövdingen. Men han misslyckades.

Köpmannen betalade fem filter för Mahinga, som nu fick byta ägare. Han grät och slog sig för sitt bröst. Hans tårar flödade dock förgäves. Hos dessa hårda män fanns ingen barmhärtighet. Att sälja eller köpa en människa var för dem som att köpa eller sälja ett djur. Slaveriet betraktades av dem som en helt naturlig sak. För tårar och böner voro de i allmänhet okänsliga. Sina egna intressen fullföljde de med hjärtlös hårdhet, ifall de hade någon fördel därav.

Då Kilandahövdingen med sina män vände hem, tyckte Mahinga, att hans hjärta skulle sprängas av smärta. Vad skulle hans mor säga, då det blev klart för henne, att han aldrig mera skulle komma tillbaka. Han tyckte sig höra hennes smärtsfulla klagan, då hon satt ensam i sin hydda.

Men ingen aktade på Mahingas klagan. Han var ju blott en fattig slavpojke, som inga rättigheter hade. Hans nye hövding tillsade honom, att han skulle upphöra med sitt tjut, ty han kunde icke med sina tårar återvinna sin frihet. Det var nu blott att finna sig i det oundvikliga.

— Mat skall du få, så mycket du behöver, bara du sköter dig bra, försäkrade han. Du skall få följa med mig på

marknaderna och bära min koffert. Jag tycker, att du ser trevlig ut, och därför köpte jag dig. Men om du blir stursk och inte sköter dig, skall du få spö. Jag har tuktat många uppstudsiga pojkar förr. Vill du inte lyda mig, så säljer jag dig igen.

På dessa ord svarade Mahinga ingenting. Hans hjärta var för tungt för att svara. Han hade nu blott att finna sig i det oundvikliga. Två dagar fick han stanna kvar i den by, där hans hövding för tillfället bodde. Tredje dagens morgon skedde uppbrottet. Den myndige köpmannen hade många bärare, som skulle frakta ned hans saker till Kongo-floden. En av dem var chef och skulle tillse, att allt kom ordentligt ned. Han hade också fått tillsägelse att ha ett vakande öga på Mahinga, så att denne icke skulle rymma.

Då allt blivit fört ned till floden, stuvades det in i kanoterna för att fraktas över till den andra stranden. Köpmannen och hans folk skulle färjas över i den största kanoten. Mahinga fick sitta bredvid sin hövding på kanotens botten. Förskräckt blickade slavpojken på den stora, breda floden, i vars strida ström stora virvlar uppstodo. Vål hade han fröjdats sig åt att få se den stora floden, men han hade icke beräknat att komma ut på den. När kanoten stötte ut från stranden, greps han av ångest och kröp alldeles ihop i kanoten. Det bruna, forsande vattnets skvalp mot kanoten lät så hemskt i hans öron. Ibland slöt han sina ögon och vågade knappast se upp. Då han öppnade ögonen, såg han, hur vattnet kokade och virvlade omkring den bräckliga farkosten. Han såg paddlarnas böjda ryggar och spända muskler, när de taktfast och under djupa stönanden med kraft satte ned paddelårorna i den brusande strömmen. Annars var det dödyst i kanoten. Ingen av passagerarna

vågade yttra ett ord för att icke uppväcka den mäktiga flodgudens vrede.

Ungefär mitt i floden kom kanoten in i en stor virvel, som helt plötsligt uppstod vid kanotens ena sida. Virveln var så stark, att den svängde om med kanoten många varv. Mahinga var då icke den ende, som fruktade för sitt liv. Till och med de tränade och med flodens nycker förtrogna färjkarlarna kände sig kusliga till mods. Då virveln släppte sitt tag, ljusnade allas drag, ty den överhängande faran var förbi.

Då kanoten kommit över den starka strömmen och i flodens bakvatten styrdes upp till landningsplatsen, fick Mahinga syn på tre vederstyggliga krokodiler, som simmade ett stycke framför kanoten. De vände på huvudena och sågo på folket i kanoten. Det var första gången, Mahinga såg en krokodil.

I en by i närheten av floden fick Mahinga stanna flera dagar, emedan hans hövding där gjorde många affärer. Under vistelsen där fick han röra sig fritt. Det fanns nu ingen möjlighet för honom att fly och söka sig hem. I byn fick han se, hur fiskarna tillverkade sina fiskredskap. Ibland gick han ned till flodstranden och såg på när de fiskade. Han brukade då stå på en hög klippa vid stranden. Därifrån hade han en god utsikt över den majestätiska floden. Där var han också säker för krokodilerna, som ibland lågo och solade sig på stränderna.

Men säker för andra farliga djur kunde han icke heller där vara. En kväll, då han stod där och såg fiskarna kasta ut sina långa mjärdar i floden, fick han se en lång, vackert tecknad pytonorm sakta glida förbi klippan ned i ett snår. Han blev stel av fasa. Så snart den första förskräckelsen

lagt sig, skyndade han hem till byn, så fort benen kunde bära honom. Då han följande dag på nytt gick dit, hade han två stora pojkar i sällskap. De fingo då icke se någon orm, men i stället uppenbarade sig i floden en flodhästhona med sin unge på ryggen. För Mahinga var det mycket intressant att se, hur kraftigt hon simmade i de stora virv-larna i floden.

När Mahingas hövding avslutat sina affärer, begav han sig på hemväg. Mahinga fick nu trampa nya stigar och se andra byar. Folket på andra sidan floden talade en annan dialekt, men han förstod mycket väl, vad de sade. Människorna där voro också bättre klädda. De hade ländskynken av bomullstyg och icke av hårt, strävt basttyg. Landet på andra sidan floden var också starkt kuperat. Mellan de långsträckta åsarna lågo fruktbara dalar, i vilka gräset nådde en höjd av fem, sex meter. I dessa dalar hade kvinnorna stora jordnötsfält, som då stodo i blom.

Under färden passerades flera folkrika byar, i vilka köpmannen och hans folk rikligen trakterades. Mahingas nye hövding var välkänd i dessa byar, som han under sina affärsresor brukade besöka. Han kunde utan att frukta överfall gå omkring i hela landet, emedan han genom gåvor stod i vänskapsförbund med de förnämsta hövdingarna.

Mahingas börda var icke tung. Den bestod av en liten plåtkoffert, i vilken hans hövding hade blåa glaspärlor, som voro mycket omtyckta av folket. För sådana pärlor gick det lätt att tillbyta sig höns och pisang.

Mahinga började känna sig väl till mods hos sin nye husbonde, ty denne behandlade honom väl och gav honom mycket mera mat, än han fått hemma i sin födelseby. Men understundom greps han av en förtvivlad hemlängtan, då

han tänkte på sin mor och den sorg, som drabbat henne, då han icke kom tillbaka. Då dessa sorgsna tankar och känslor grepo hans hjärta, kändes livet så mörkt och dystert, och han ville fly hem till sin moders öppna famn. Men varje gång tanken på flykt kom, erinrade han sig den stora floden, över vilken han icke kunde komma. Fylld och kvald av dessa mörka tankar vandrade han med tunga steg framåt på den smala, nötta stigen. I ett nu gjorde denna en krök. Nyfiket undersökte han, varför stigen krökte så hastigt. Han böjde undan det höga gräset och fick då se en döds-kalle grina mot sig. Häftigt ryggade han tillbaka inför denna hemska syn.

Hövdingen hade vid något tidigare tillfälle sett den grinande döds-kallen och kunde berätta för Mahinga, att en karavan från Manianga varit ute på affärsresa. En av männen i karavanen hade blivit sjuk och kunde icke längre fortsätta. Man hade då tagit hans börda och låtit honom ligga kvar på karavanstigen, där han efter några dagars plågor dött. Ingen hade velat stanna kvar för att hjälpa honom. Ensam hade han fått försmäktas i ödemarken.

Då en ny karavan sedan drog vägen fram, gick den bara åt sidan, och så blev en ny väg upptrampad vid sidan av den döda kroppen.

Efter fyra dagars karavanresa kom Mahinga till den nye hövdingens by. Han fick dela rum med en annan pojke, som hette Mpilu. Mellan dessa uppstod snart ett verkligt vänskapsförbund. Mpilu var också en slavpojke, som köpts på Maniangamarknaden. Han tappade palmvin om dagarna, och Mahinga fick samma sysselsättning en tid framåt, därför att han lärt sig den svåra konsten att klättra i palmer.

Men Lumbu, Mahingas nya hövding, hade ingalunda glömt, att han köpt den kraftige slavpojken för att ha honom med sig på sina resor. Han hade länge planerat en affärsresa till Kitobolotrakterna, som han åtskilliga gånger förut besökt. Dit skulle Mahinga nu följa honom. När alla förberedelser för den långa färden voro undanstökade, slaktade Lumbu en gris och en get och gjorde ett riktigt kalas för sitt folk. Glädjen stod högt i tak. Man dansade en hel natt, och kvinnorna sjöngo många sånger, i vilka de prisade Lumbus stora frikostighet. Hans like fanns icke i hela landet, och hans gästabad voro de förnämsta.

Lumbu var också en ovanlig man. Han var icke grym och hård som så många andra. Ej heller var han snål och sniken. Han var frikostigare än andra, och därför hade han stort anseende bland folket. Därtill bidrog också hans efter Kongoförhållanden stora förmögenhet. En bättre hövding hade Mahinga icke kunnat få, och han talade, sedan han blivit kristen, med aktning om sin gamla hövding, som bevisade honom så mycken välvilja. Lumbu kunde ibland hota med straff, men det stannade därvid.

Varje gång han drog ut på en affärsresa, gav han avgudaprästen en gåva, för att denne skulle uppmana sin gud att beskydda honom under färden. Och för att vara riktigt säker, att de onda andarna icke skulle skada honom och hans följeslagare, hade han själv en gud med sig. På denne förtröstade han. Den hade han alltid burit med sig under sina långa färder härs och tvärs genom landet. Då han aldrig drabbats av några missöden och allt hade gått honom väl i händer, trodde han, att det var hans husgud, som beskyddade honom.

Mahinga var glad att få följa med på handelsresan. Det

var mycket trevligare än att klättra i de höga palmerna och tappa palmvin. Det arbetet var ju också riskfyllt. Häromdagen hade hans vän Mpilu ramlat ned från en hög palm och skrubbat bort skinnet på bröstet och brutit av ena lårbenet. Avgudaprästen höll på nästan en halv dag med att spjåla benet, och under hela tiden vrålade pojken av den vildaste smärta. Själv hade han en gång ramlat ned, men han hade sluppit undan med bara ett skrubbsår på benet. Men stucken av bin hade han ofta blivit, när han tappade palmvin.

En gång höll han på att bli ormbiten i en palm. Han skulle just gripa om halsen på pumpväxten, då han hörde ett starkt väsande ljud och såg ett svart ormhuvud sticka fram bland palmgrenarna. Det var en av Kongos giftigaste ormar, som slingrat sig upp i palmen för att fånga råttor. Blixtnabbt klättrade han ned och skyndade iväg från palmen.

Bördorna voro färdiga, och bärarna hade intagit en stadig måltid. Lumbu hade givit sin bror en del förhållningsregler, som denne skulle iakttaga under broderns bortovaro. Om någon vit man kom till byn, skulle de icke springa och gömma sig, utan de skulle stanna kvar och giva honom en höna som bevis på sin vänskap. Lumbu hade själv träffat en vit man några gånger under sina resor och samspråkat med honom. Han var också övertygad om att den vite mannen icke hade några fientliga avsikter, fastän många påstodo det. Sista gången han träffat den vite, hade denne sagt, att han gick omkring och sökte efter en lämplig plats, där han kunde slå sig ned och bygga en missionsstation och upprätta en skola. Han hade också frågat Lumbu efter en lämplig plats, men denne hade av försik-

tighetsskäl ingenting sagt. Ty om folket fått veta, att han lämnat upplysningar till främlingen, skulle det blivit förbittrat på honom. Lumbu var en riktig diplomat, som icke på något sätt blottställde sig.

IV.

De stora dagdropparna glittrade ännu som kristaller på kvistar och blad, då karavanen bröt upp och styrde sina steg in på den nötta gångstigen. Några män samt byns kvinnor och barn stodo utanför sina hyddor och blickade efter de bortdragande männen. Lumbus lille gosse ville följa med och sprang efter sin far, men hans mor skyndade efter honom och bar honom tillbaka under den lilles kraftiga protester. Snart hade karavanen försvunnit bakom en kulle, och då gingo de, som stannat hemma, till sina vanliga sysslor. Kvinnorna togo sina stora korgar och begåvo sig till sina fält, och männen gingo för att fiska eller tappa palmvin. Barnen fingo stanna hemma i byn och roa sig, bäst de kunde.

Mpilu låg med värkande ben och hörde, när hans vän drog bort med karavanen. Hur gärna hade han icke velat vara med, men nu fick han ligga i värk och plågor inne i den mörka, sotiga hyddan utan något sällskap. Han kände sig så olycklig och hjälplös. Han tyckte, att han icke hade någon, för vilken han kunde klaga sin nöd. Hans mor var död, och en kort tid därefter hade han sålts av sin hövding till hövdingen i Dingi, som i sin tur hade sålt honom till

Lumbu. Mpilu hade två bröder och en syster, men han visste icke, om de voro kvar i hans födelseby. Kanhända de också sålts till avlägsna trakter. Så han nu längtade efter dem, där han låg. Bilden av hans mor stod så tydligt för honom. Han mindes, hur hon med vänlig hand torkade bort hans tårar och hur han fick krypa upp i hennes knä, när hon kom hem från fälten. Nu hade han ingen, som med verklig kärlek tänkte på honom och ville bana vägen för honom.

Lumbus karavan tågade hela dagen genom kända trakter. På kvällen kommo de till byn Nsweka, där de tänkte slå läger för natten. När de kommo in i byn, funno de, att den var folktom. Hövdingen i en av grannbyarna hade tidigt på morgonen överfallit folket i byn. Några män och kvinnor hade fallit i fiendernas händer, men de flesta hade lyckats fly och gömma sig i skogen. De vågade sig icke tillbaka till byn av fruktan för ett nytt överfall.

Lumbu beslöt, att slå läger i byn, ty han tänkte, att någon av dem, som flytt, skulle i skydd av det höga gräset krypa fram till byn för att se efter hur det var. Han misstog sig icke heller i sin förmodan. Då han suttit en stund vid hövdingens övergivna hus, iakttog han, att gräset vid kanten av pisangplanteringen rörde sig sakta. Åter såg han, att det rörde sig. Till sist upptäckte han ett lurvigt huvud och ett par ögon, som voro riktade på honom. Men han låtsades icke märka något. Det mörka huvudet rörde sig sakta framåt. Det kom allt närmare. Då reste sig Lumbu och sade:

— Är det du Mahiola, som smyger omkring i gräset som en leopard?

— Lungu från Kivuda överföll oss i morse. Han hade mycket folk med sig. Vi kunde icke göra något motstånd

utan flydde hals över huvud. En del män och kvinnor lyckades hans folk fånga och binda. Fångarna tog han med sig till sin by.

— Lyckades de också binda Nsia, hövdingen?

— Nej, han kom undan, men var han nu är, känner jag icke till. Kanske han ligger här i närheten. Det är nog flera, som ligga i närheten av byn. Men de våga sig icke fram. När jag kom fram till byn, smög jag mig försiktigt genom gräset för att få klart för mig, vilka de voro, som talade så högljutt. Jag såg då, att det var ditt folk, och då försvann all fruktan. När du är i vår by, behöva vi icke frukta, ty för dig fruktar ju själva Kivundahövdingen.

— Ropa på din hövding och säg, att han kommer fram, ifall han är i närheten.

Mannen ropade på honom, och fram ur pisangplanteringen kom en medelålders man med koppärrigt ansikte och ett flintlåsgevär i handen. På benen hade han stora, långa rispor, som han fått, då han under den hastiga flykten sprungit rätt över en låg törnbuske. Han kände då inga smärtor. Men fram på dagen sved det och kändes mycket obehagligt.

Lumbu hälsade vänligt på honom.

— Varför flyr du, frågade han halvt skämtsamt, när jag och mitt folk komma? Du vet ju, att jag är god vän med alla och inte överfaller någon?

— Det var Lungu från Kivunda, som överföll oss. Han påstår, att min far var skyldig hans far två svin och en get. Jag kan icke minnas, att min far någon gång talade om denna skuld. Innan han dog, redogjorde han för alla sina skulder och fordringar, men han talade icke om någon skuld till Kivundahövdingen. Denne har krävt mig flera

gångar, men jag har icke velat betala, emedan jag tror, att jag icke är skyldig honom något. Han har hotat att överfalla min by, men jag trodde icke, att han skulle göra det. Men i morse kom överfallet. En del kvinnor och män har han bundit och tagit med sig. Om du, som har så stor makt, ville hjälpa mig, skulle jag alltid köpa krut och tyg av dig. I morgon går du genom Lungus by, och då kan du underhandla med honom.

— Det lovar jag dig. Ropa nu hem dem, som ha gömt sig i skogen och gräset. Säg sedan till dina kvinnor, att de koka mat och bjuda oss. Mina bärare äro nu hungriga och behöva mat.

Nsia sprang längst ned i byn och ropade, så att det skallade vitt och brett, att de skulle komma hem, ty det var ingen fara. Den mäktige Lumbu hade kommit dit med sin karavan.

Mahinga fick syn på en stor råtta, som kilade in i ett gammalt, delvis förfallett hus. Den kunde bliva en välsmakande biff för honom på kvällen. Han skaffade sig en käpp och smög sig tyst till det gamla huset. Försiktigt kröp han genom ett hål i den starkt lutande gaveln. Ivrigt spejade han efter råttan, men han kunde inte se den. I halvdunklet såg han däremot en mörk skepnad sitta hopkrupen därinne. Han kröp några steg närmare och fick då se, att det var en gammal kvinna, som satt där och med förskräckelse såg på honom. Han tilltalade henne, men hon svarade honom ej.

Han kröp då ända fram till henne.

— Varför sitter du här i detta fallfärdiga hus? frågade han henne.

— Hit kröp jag, då Lungu överföll vår by. Jag är ofär-

dig, varför jag inte kunde fly med de andra, men jag lyckades obemärkt krypa hit, och här har jag nu suttit hela dagen. Jag har hört, att de nu ha talat i byn. Men jag har icke vågat krypa fram och se efter vilka de äro, som ha kommit hit.

— Det är Lumbu från Mpumbu och hans män, som kommit. Vi äro ute på en affärsresa och skola stanna här i natt.

— Ja, då behöver jag icke längre frukta. Lumbu är en god man. Honom har jag sett många gånger. Han var en mycket god vän med den gamle hövdingen. Jag har till och med fått glaspärlor av honom.

Under det att natten sänkte sig över den afrikanska byn, kommo män och kvinnor mer eller mindre sönderrivna hem från sina gömställen. Kvinnorna kommo bärande sina små barn i en bred skinnrem, och de äldre barnen kommo efter rädda och förskräckta.

Till sin glädje funno de hemvändande, att ingenting var bortrövat. Grytor och andra husgerådssaker hade lämnats i fred. Men glädjen var icke oblandad. Man undrade, hur det var med dem, som blivit bundna och bortförts som fångar. Man visste icke heller, hur många det var, som blivit tillfångatagna. Det saknades ett tiotal, men det var icke sagt, att alla dessa voro fångar. Det var kanske några, som ännu voro kvar i skogen och icke vågade komma hem.

Den kvällen fattades det icke mat för Lumbu och hans folk. Man gjorde sitt allra bästa för att fägna dem. Kunde man göra sig Lumbu riktigt bevågen, skulle han nog klara upp saken till full belåtenhet.

När dagen grydde i öster, stod Lumbu med sin karavan färdig att lämna byn. Han tog hövdingen och några andra

med sig till Kivunda. Då de nalkades byn, gick Lumbu i tätén. Inkommen i byn frågade han efter Lungu. Denne var, sade man, i den andra byavdelningen, där avgudaprästen höll på att välsigna de ofruktsamma kvinnorna, så att de skulle få livsfrukt.

— Gå ned till din hövding och säg, att jag vill träffa honom, sade Lumbu. Mannen, som väl kände den store hövdingen från Mpumbu, skyndade iväg och uträttade sitt ärende. Medan Lumbu väntade på hövdingen, gick han framåt bygatan. Han mötte en grovlemmad pojke, som bar en stor kalebass full av palmvin.

— Varifrån kommer du? frågade Lumbu.

— Jag kommer från palmdungen därborta.

— Vet du, var Lungu har fångarna, som han tog i går?

— Han har väl inga fångar. Vår hövding är en fredlig man, som icke överfaller andra.

— Jag vill veta, var fångarna äro. Det är icke lönt, att du tänker sno dig. Och ju förr du säger, var de äro, desto bättre för dig.

— De sitta därborta med bakbundna händer och stora träklykor om halsen.

— Hur många är det?

— Det är sju stycken. Tre kvinnor och fyra män.

Långsamt gick Lumbu ned till det hus, där fångarna sutto. Han funderade, hur han skulle klara upp denna affär, vilken lagts i hans händer. Det var nog bäst att gå försiktigt tillväga.

Han stack in sitt huvud i dörröppningen och hälsade. Då reste sig fångvaktaren, som förr köpt filt av Lumbu.

— Det var intressant att se dig i vår by, sade fångvaktaren. Vi ha just undrat, om du inte snart skulle komma.

Vår hövding's bror skall begravas inom några dagar, och vi behöva mera tyg och flera faltar att svepa honom i.

— Varifrån äro dessa fångar? undrade Lumbu.

— De äro från Nsias by. I går togo vi dem till fångar, emedan han icke vill betala sin gamla skuld. Nu måste han göra det, innan de återfå sin frihet. Nsia är en riktig filur, som aldrig vill göra rätt för sig. Lungu har bett honom många gånger, att han skulle betala sin skuld, men han har bara svarat, att han ingenting är skyldig. Men jag vet, att han är skyldig Lumbu två grisar och en get. Min far sade det, innan han dog.

— Men hur kan då Nsia påstå, att han icke är skyldig något?

— Du vet lika väl som jag, att det är många i detta land, som icke vilja kännas vid sina skulder. Det kan också hända, att Nsias far glömt bort skulden. Han var ju så gammal, då han dog. Många gamla tappa ju alldeles bort minnet.

Lumbu gick tillbaka till sitt folk och Nsia.

— Jag har sett fångarna, berättade han. Det är sju stycken. Jag har talat med mannen, som vaktade dem. Han påstår, att du har en skuld till Lungu och att du icke vill betala den. Om tvisten mellan er skall biläggas av mig, måste jag veta, hur det i verkligheten förhåller sig med denna skuld. Kanske det är möjligt, att din far, som var så gammal, glömt att räkna upp den, innan han dog.

— Det kan vara möjligt, svarade Nsia, som nu icke längre kände sig så säker, att det förhåller sig så, fastän jag har mycket svårt att tro det.

— Men så hänsynslös är väl icke Lungu, att han vill utkräva en fordran, som saknar den ringaste grund.

— Du vet, hur Mutombohövdingen gjorde. Han tvingade Zebelehövdingen att betala tio svin, fastän alla visste, att Zebelehövdingen icke var skyldig honom något. Den som har makt, gör som han vill utan att fråga andra till råds.

— Om jag känner Lungu rätt, tillhör han icke dessa hövdingar, som med våld och orättfärdighet tillskans sig andras egendom.

Med raska steg kom Lungu fram till Lumbu och Nsia och hälsade. Misstänksamt sneglade han på Nsia. Han trodde icke, att denne så fort skulle infinna sig i hans by.

Lungu gick in i sitt hus och tog fram ett stort palmvinskrus. Först drack han ur en stor mugg, full av palmvin. Sedan fyllde han den på nytt och bjöd Lumbu och Nsia.

— Vad tänker du göra med fångarna, som du har därborta i huset? frågade Lumbu.

— Dem tänker jag behålla, tills Nsia betalar sin skuld, svarade denne.

— Är han skyldig dig något?

— Min far lånade en gång hans far två svin och en get. Jag har krävt honom många gånger, men han har svarat, att han ingenting är skyldig, fastän jag har två vittnen, som kunna intyga, att han står i skuld till mig.

— Du skall lösa fångarna och låta dem gå hem.

— Nej, det gör jag icke, förrän han lovar mig att betala fem svin och två getter. Det är icke för mycket begärt, då skulden är så gammal. Tänk, hur många grisar vi ha kunnat få i vår by efter dessa två svin, som min fader lånade bort.

— Något kan du väl ändå pruta, om han står i skuld hos dig?

Hittills hade Nsia suttit tyst, men nu sprang han upp.

Vreden kokade i hans bröst. Som en ilsken tupp, som fått ett par ögonblicks andrum för sin motståndare, skrek han:

— Jag är ingenting skyldig. Det är en gemen lögn. Du vill bara åt mina ägodelar.

Lungu ilsknade då också till och for upp som en ursinnig och skrek:

— Söker du att förneka din skuld? Har du hört, att jag bundit folk i andra byar?

— Du vågade bara på mig, därför att min by är mindre än din.

— Gräla inte, inföll Lumbu, ty det tjänar ingenting till. Ni skall göra upp saken i godo. Ni bör komma ihåg, att långa och många rättegångar göra den ena parten fattig. Om du Lungu har vittnen, som kunna intyga Nsias skuld, kan du sända efter dem, och vi få saken uppklarad. Dröjer det länge, innan de kunna vara här?

— De bo i grannbyn, svarade Lungu.

Medan man väntade på de efterskickade vittnenas ankomst, undfägnades Lumbu och Nsia och deras folk med mat och palmvin.

Vittnena voro två gamla, vithåriga och tandlösa män, som varit färjkarlar, men som på grund av sin höga ålder måst upphöra med sitt arbete. När de kommo, blevo de också trakterade med mat och dryck.

— Nu skall jag vara domare och reda ut denna sak, sade Lumbu. Ni går väl med på det. Lungu och Nsia nickade bifall.

— Vet ni, om Nsia är skyldig Lungu något? frågade han därpå vittnena.

— När jag var ung — kanske jag hade sett fjorton eller femton gräseldar — svarade en av männen, kom Nsias far

till denna by och ville låna två svin och en get. Efter långt parlamentering fick han låna dessa djur av Lungus far. Om Nsias far betalat igen dessa djur, vet jag ej. Men jag var med och såg med mina egna ögon, då han fick djuren och ledde bort dem.

Det andra vittnet instämde i det första vittnets utsago.

— Vad säger du till detta? frågade Lumbu Nsia.

— De ha nog förväxlat min far med någon annan.

Då blev det eld i gubbarna.

— Vi kände din far mycket väl. Han var ofta i vår by, och vi ha rott honom många gånger över floden, då han var till Manianga på marknaden.

— Men han talade aldrig om att han var skyldig någon i denna by.

— Om du betalar Lungu tre svin och två getter, så tänker jag, att han är nöjd.

— Då jag icke vet, att jag står i någon skuld till Lungu, betalar jag icke mera, än vad han påstår, att min far lånat. Det betalar jag men inte en fjäder mera.

— Skall jag lösa fångarna, så måste han betala fyra stora svin och två fullvuxna getter, sade Lungu.

Efter ett långt parlamentering kom man överens, att Nsia skulle betala tre svin, två stora getter och en filt. Då överenskommelsen var klar, löstes fångarna, vilka icke voro sena att begiva sig hem.

För sitt besvär som domare fick Lumbu fem höns, vilket var ett mycket blygsamt domarearvode.

I djupet av sitt hjärta var Nsia glad över att han sluppit undan för så gott pris. Om han hade fått en annan domare än Lumbu, hade han blivit hårdare klämd. Lungu ville

icke stöta sig med den mäktige Lumbu genom att uppställa allt för höga fordringar.

Solen hade hunnit ett långt stycke över zenit, innan Lumbu med sitt folk stod färdig att lämna byn. Stigen, som de följde, stupade brant mot en trång och bördig dal, i vilken det fanns en rätt stor sockerrörsplantering. I den branta slutningen ramlade ett par bärare omkull till de övrigas stora munterhet. I fallet fick den ene av dem ett skrubbsår på armbågen. Då han hörde de övrigas skratt, blev han rasande och överöste dem med de starkaste okväd-insord.

Bakom sockerrörsplantagen låg ett välvårdat jordnöts-fält, på vilket det här och där stod små kojor av palm-grenar.

På andra sidan berget låg byn Maduda, där karavanen skulle slå läger för natten. Innan den kom fram dit, möttes den av en skara skriande kvinnor från byn. En lång och grovlemmad kvinna var anförare för det kvinnliga gardet. De voro ute för att skrämma bort ett stort spöke, som brukade nypa kvinnorna i benen och armarna om nätterna. De menade sig ha sett spöket sitta i ett stort mahognyträd och se på folket i byn. Under höga rop skyndade de fram till trädet, där de överöste det förmenta spöket med de värsta okvädinsord, som de kände, och bådo det dra i väg till skogen och lämna dem i fred. I annat fall skulle nkulagudens präst få ta hand om saken, och då skulle det bliva annat av.

När de hade givit spöket ett riktigt "åkföre", gingo de glada hem i den tron, att det icke mera skulle våga komma tillbaka och antasta dem.

Mahinga var synnerligen tacksam gent emot kvinnorna,

som kört bort spöket. Han var mycket spökrädd, och han hade huvudet fullt av alla möjliga slags spökhistorier, som han hört berättas. Ibland, då han i mörkret var på väg hem från palmdungen, där han tappat palmvin, tyckte han sig se ett spöke i nästan varje buske. Vid sådana tillfällen sprang han för brinnande livet hem till byn. Han mindes så tydligt, att hans mor berättat för honom, att unga flickor blivit gifta med spöken, och att det hade gått dem illa, samt att man alltid skulle vara på vakt mot spökena, som alltid hade ont i sinnet.

Även i denna by blevo Lumbu och hans folk väl mottagna. Kvinnorna kommo till honom med höns, för vilka de ville tillbyta sig glaspärlor och salt. Efter en stund var kommersen i full gång. Den ena hönan efter den andra hamnade i hans långa palmgrenskorg, och det ena långa glaspärlbandet efter det andra hängdes under glada leenden omkring svarta halsar, som aldrig förr burit någon prydnad. De svarta skönheterna sträckte på sig och fingrade på pärlbanden, som om dessa varit de allra vackraste och dyrbaraste pärlor. För dem var en glaspärla av lika oskattbart värde som en äkta pärla från Indiska oceanens djup.

Somliga män gjorde också affärer. Mot små elefantbetar tillbytte de sig knivar och röda mössor. Pojkarna i byn sågo med avundsamma blickar på de mössprydda gubbarna. Hur gärna skulle de icke ha velat pryda sitt knollriga hår med en sådan huvudbonad.

På kvällen bjödos Lumbu och hans män på buffelkött. Dagen förut hade de skjutit en buffeltjur. Vid den jakten höll en av männen på att få släppa till livet. Den sårade buffeln rusade under vilt raseri efter jägarna, som flydde åt alla håll. Den hann upp en av dem och sprättade med

sitt ena horn upp ett djupt köttår i låret på den flyende. Till all lycka var buffeln så utmattad av blodförlusten, att den störtade omkull, då den hann upp sin fiende. I annat fall hade mannen varit dödens byte.

Fullmånen steg med all sin glans över den mörka skogen, som stod som en långsträckt skyddsmur i öster. I väster utbredde sig en långsträckt dal, som var genomfluten av större och mindre floder. I det klara månskenet såg man långa, mörka band slingra sig fram över slätten. Det var flodernas skogsbeväxta stränder. I det trolska månskenet var dalen bedårande vacker. Det var, som om en silverslöja varit kastad över den. Bergen på andra sidan dalen antogo fantastiska former.

Litet längre åt söder reste sig en enstaka bergstopp. Mahinga frågade en av bygubbarna, vad berget hette.

— Det kallas Mitomboberget, kom svaret. Från det bruka vi störta de vansinniga ned i avgrunden på andra sidan.

— I min hemtrakt ha vi också ett sådant berg. Ifrån dess krön ha många störtats ned.

Danstrummorna i byarna ute på slätten började röras. Under en sådan härlig månskensnatt måste man dansa. I skogen hördes nattfåglarnas hemska läten, och en och annan läderlapp skymtade hastigt förbi under sin jakt efter insekter.

— Skall ni inte dansa här i natt? frågade Mahinga.

— Nej, vi ha ännu sorg efter hövdingens bror. Men nästa gång det blir fullmån, är sorgetiden slut, och då komma vi att dansa flera nätter i rad, om det icke blir regn.

Kvällen var en av dessa enastående vackra kvällar, som endast tropikerna kunna uppvisa, då naturens mystiska

röster tala till öron, som förstå och fatta dess språk. Gubarna sutto länge omkring lägereldarna, under det att himlavalvets lysande stjärnor sakta vandrade från öster till väster. Lumbu berättade många intressanta historier från sina många och långa färder. Och alla lyssnade med spänd uppmärksamhet.

En gång, berättade han bland annat, höll en stor pytonorm på att döda en av hans män. Han hade som vanligt varit ute och gjort affärer och var på väg hem till sin by. När de skulle vada över en flod, kastade sig helt plötsligt en stor orm omkring mannen, och innan de övriga hunno fram för att hjälpa honom, hade den glupska reptilen slingrat sig två gånger omkring honom och höll just på att kväva honom i sina jätteringlar, då en kamrat med sin långa kniv skar av ormen på mittén. Den anfallne låg en stund som livlös men kvicknade sedan åter till.

En annan gång anfölls hans karavan av en ilsken elefant-hanne. Männen klarade sig genom att springa rätt uppför ett brant berg.

Under Lumbus livliga skildring sköt ett svart moln upp i nordost. Det liknade ett väldigt berg. Efter några minuter hade det dolt månen, och ett nästan ogenomträngligt mörker föll över landet. På avstånd hördes åskans mullrande. Alla förstodo, att ovädret snart skulle bryta löst, varför de sökte skydd i de små gräshyddorna. En och annan stormil slet och ryckte i trädens kronor, och allt starkare blev åskans mullrande. Hela naturen stod skälvande och väntade på vad som skulle komma. Långe behövde den icke vänta. Med fruktansvärd styrka och våldsamt bröt ovädret löst. Stormen ven och brusade. Den böjde med sin väldiga kraft palmernas smäckra stammar som jättebagar. Den lyfte av

taken av några hus, och förskräckta måste människorna i dessa av stormen förstörda hus söka skydd hos sina bättre lottade grannar. Åskan dundrade som det värsta artilleri. Marken skalv vid de starka knallarna, och hela himlen var likt ett flammande eldhav. Fräsande blixtar söndersleto under sin sicksackliknande väg de tjocka, mörka molnmassorna, som jagade fram med stor hastighet. Regnet störtade ned i massor. Det var, som om alla himlens slussar hade öppnats på en gång. Efter ett par timmar hade ovädret rasat ut, och månen lyste åter vänlig och mild över det vackra landskapet. Det var så tyst och lugnt. Nattfågeln skreko icke mera, och trummorna tystnade, när ovädret bröt löst.

V.

Strålände i guld och rosa bröt den nya dagen fram. Den mäktiga Madudaskogen stod tyst och underbar, i rogivande stillhet och frid, i gyllne förklaringsglans från den flammande morgonsolen, som strödde massor av guld över skogar och fält. Därinne i skogens höga tempelvalv hade Lumbus karavan slagit sig ned för att äta och vila. Sakta och i små ringar steg röken från eldarna mellan jätteträdens höga, kraftiga rötter. Högt uppe i ett träd väsnades några gröna papegojor. Mellan de höga trädstammarna fladdrade en del fjärilar, och några stora humlor flögo brummande omkring. I det täta buskaget hördes ngondopans nästan hundliknande skall. Annars var det så tyst och stilla i skogen.

— I dag skola vi inte gå så långt, sade Lumbu, ty jag skall i kväll göra affärer i Kimpambu. Där äro de duktiga att köpa. Hövdingen där och jag äro de bästa vänner. Ibland brukar jag stanna där flera dagar. Där skall du, Mahinga, få se en riktig nkondegud. Den är nästan lika stor som en fullvuxen människa. Hela hans mage är fullslagen med spikar. För varje underverk, som den guden utfört, har man slagit en spik i hans mage. Hövdingen, som

också är avgudapräst, är en mäktig man, som tillhör konungarna av liv och död. I närheten av hans by ligger en av Nkoyimarknaderna. Där samlas mycket folk. Hövdingen Mulala tillser noga, att alla strängt iakttaga marknadslagarna. De behöva inte frukta för något överfall, när de gå till den marknaden. Den som bryter marknadslagen, blir obönhörligen levande begravnen. Ingen får erlægga böter för ett brott mot denna lag.

Men Lumbus karavan skulle ej komma fram till Kimpambu på kvällen, ty ett oöverstigligt hinder reste sig i dess väg. På grund av nattens häftiga regn hade Nsindafloden stigit över sina bräddar. Den hade stigit minst tre meter, och då det icke fanns någon kanot vid vadstället, måste karavanen vänta, tills vattnet i floden sjunkit. Efter ett dygns väntan kunde de med knapp nöd vada över den.

På andra sidan floden stötte de på kvinnorna från Kimpambu, vilka höllo på att fånga vitmyror i en backslutning. Över hålen i marken, genom vilka vitmyrorna svärmade ut, hade de lagt gräskärvar. Då myrorna kommo fram genom hålen, fastnade de i gräset. När det var fullt av myror i en kärve, skakade man den över en stor korg. Vingarna föllo då av myrorna, och de ramlade ned i korgen. När de började krypa uppför korgens sidor, skakade man korgen ett tag, och så ramlade de ned på nytt på korgens botten. Allt emellanåt togo sig kvinnorna en näve myror och stoppade dem med en belåten min i munnen.

Kvinnorna kände igen Lumbu, och han fick litet myror i en korg, vilka hans män till allmän belåtenhet fingo dela.

— De smaka lika bra som honung, sade en av dem.

I Kimpambu blevo Lumbu och hans män hjärtligt emottagna. Hövdingen bredde ut ett stort leopardskinn vid in-

gången till sitt hus och bad Lumbu taga plats på det. Hans män fingo gräsmattor, på vilka de skulle få ligga under vis-
telsen i byn. Dessutom trakterades de rikligt med mat och
palmvin. Mahinga och de andra åto, så att de fingo riktiga
magplågor.

— Det är alltid trevligt att komma till din by, sade Lum-
bu, därför att du alltid är så gästvänlig.

— Jag tager icke emot alla köpmän på samma sätt, som
jag tager emot dig. En del av dem äro så snåla och gnidiga.
Du har städse varit frikostig, och så har man fått pruta
med dig, utan att du blivit förargad. Och så ha vi funnit,
att du aldrig sökt lura oss och pracka på oss dåliga varor
till höga priser. Alla i min by tycka om att göra affärer
med dig.

— Ja, det är en dålig affärskutym att lura folk i affärer.
Det kan gå en eller två gånger, men sedan är det slut. Och
lika galet är det att sälja dåliga varor till högt pris, ty det
går icke i längden. Min far var också affärsman, och han
sade ofta till mig, att jag aldrig skulle vara knusslig, ty en
sniken köpman förlorar snart sina kunder. Hans goda
råd har jag sökt följa under min verksamhet. I kväll skola
vi väl göra affärer?

— Nog skola vi köpa en del av dig men icke i kväll, ty
snart komma tre hövdingar hit. Vi skola ordna om hur vi
skola ha det i morgon, då en man från Nsinda skall begra-
vas på marknaden, därför att han brutit marknadslagen. På
förra marknadsdagen överföll han två män, som voro på
väg från marknaden. Ser du, man måste vara sträng och
noga hålla på marknadslagen, ty annars blir det bara oord-
ning och villervalla. Och till sist vågar ingen besöka mark-
naden. Någon har sagt, att vi skulle låta lagbrytarna böta.

Men det inger icke samma respekt. Veta de, att dödsdomen svävar över deras huvuden, så bryta de icke så lätt lagen.

Mahinga hade hört de äldre berätta om begravning av levande personer på marknaden, men han hade själv icke varit med på en sådan begravning. Nu hade han tillfälle därtill. Det var en stor attraktion, då en sådan begravning ägde rum. Folk samlades då från byarna runt omkring marknadsplatsen. En eller ett par dagar före begravningen hade en grav nära två meter djup blivit grävd. Vid gravens ena sida hade en grov påle slagits ned, vid vilken den dödsdömde skulle bindas.

Följande dag voro innevånarna i Kimpambu tidigt på benen. Nästan alla kvinnor och män skulle till marknaden. Barnen fingo stanna hemma. Några av männen buro med sig trummor och trumpeter, och kvinnorna hade med sig stora jumagrytor.

Mahinga gick i sin hövdings sällskap till marknaden. Han kände sig då så trygg. När de kommo fram, hade en ansenlig skara människor samlats. Alla stodo och väntade, att den dödsdömde skulle föras fram. Han hade kvällen förut förts till en by i närheten. Allas blickar riktades mot en av de gångstigar, som mynnade ut på marknadsplatsen. Där kom dagens offer. Det var en högrest, kraftig man med ett trotsigt utseende. Hans händer voro bakbundna, och omkring halsen bar han ett grovt rep, i vilket han led-des. Han kastade en hatfull blick på den samlade skaran. Mannen fördes fram mitt på marknadsplatsen. Han stod lugn och orörlig som en staty, under det att han befriades från repen. Han var fullt medveten om att hans öde var beseglat. Att fly var för honom en omöjlighet. Om han gjort ett sådant försök, skulle hundratals händer vara fär-

diga att gripa honom. Han hade inga vapen i sin hand, med vilka han kunde slå sig fri. Och även om han haft vapen, skulle det icke lyckats för honom. Hans släktingar och vänner skulle icke våga hjälpa honom, ty då skulle de få hela landet emot sig. Han är dömd att förgås på grund av sitt brott. Ingen hyser någon medömkan med honom, ty han har själv tänt vedergällningens låga, som skall förtära honom.

Trumslagarna taga fram sina trummor och trumpeterna sina instrument. Trummorna ljuda, trumpeterna smattra, och negerdansens böljande vågor stiga och falla under rytterns hastiga takt. Kvinnorna sjunga och stampa med sina av mässings- och kopparringar prydda fötter och ben, under det att deras magar och säten svänga runt som hjul. Allt livligare och livligare blir dansen, och man ropar till den dödsdömde, att han också skall dansa, innan han stiger ned i de dödas rike. Men hans rörelser äro icke så livliga. Han kan icke dragas med av musikens och dansens hastiga rytm. Han ser icke längre så spotsk ut. Han vet, att döden för varje ögonblick rycker honom närmare. Snart skall han känna dödens kalla, isande famntag.

Musiken tystnar, och dansen upphör. Stora kalebasser av skummande palmvin och stora jumagrytor framsättas. Man uppmanar den dödsdömde, att han skall äta och dricka, så mycket han förmår. Men han synes icke ha någon aptit. Han smakar något av juman och läppjar litet på palmvinet. Ingen kan begära, att en man, som står vid kanten av sin grav, skall känna hungerns kval.

När han icke vill förtära något, börjar dansen på nytt. Den blir vildare än förra gången, och allt högre och högre stiger kvinnornas sång. Några män rusa fram med ett vitt

tygstycke, som de vira omkring huvudet på mannen. Kraftiga händer gripa honom och bära honom till graven, där han fastbindes vid den förut nedslagna pålen. Han gör icke något motstånd, ty han vet, att det är lönlöst. Efter hand fylles graven med jord. Man spetsar en lång kvist av nsasaträdet och driver den spetsiga ändan genom det arma offrets huvud och kropp ända ned till gravens botten. Domen över en förbrytare hade gått i verkställighet.

När solen lutade mot sitt fall och marknadsplatsen låg öde, uppenbarade sig en ensam man där. Hans anletsdrag buro vittne om djup och häftig sorg. Han gick fram till den nyss fyllda graven, kastade sig framstupa på den och klagade bittert. Det var den dödes broder. Han hade icke vågat vara med vid den hemska tragedi, som några timmar tidigare hade utspelats där. Han låg kvar på graven, tills nattens skuggor sänkte sig över nejden. Han älskade honom, som genom en omänsklig lag ryckts bort ur de levandes land. Med långsamma steg vandrade han sedan hem till sin by, där saknaden efter brodern länge skulle följa honom.

Den skräckinjagande scen, som på marknaden utspelats inför Mahingas ögon, kunde han aldrig glömma. Han kände sig upprörd inför denna omänskliga grymhet.

Några timmar före solnedgången var kommersen i Kimpambu i full gång. Lumbus grella och storrutiga tyger hade strykande åtgång. Gubbarna köpte långa tygstycken för att ha något att glädja och uppmuntra sina hustrur med, då dessa kokade god mat till dem.

Under tiden den livliga kommersen pågick, kom en kraftig man och sällade sig till den nyfikna skara, som med intresserade blickar följde det livliga köpsläendet. På

halsen hade han en stor karbunkel, som förorsakade honom en pinsam smärta. Men så intresserad var han av den pågående byteshandeln, att han för några ögonblick glömde sin smärta. På ena överarmen hade han ett litet käkben av en apa fastbundet. Det var ett mycket bra hjälpmedel mot bölder. Käkbenet hade han fått av en avgudapräst, vars hjälp han sökt.

Barnen i byn voro också mycket intresserade och kröpo så nära som möjligt för att beskåda de vackra tygerna, de glänsande pärlorna, de röda mössorna och de blanka knivarna. Att se allt detta var för dem en riktig ögonfägnad.

När affärerna för dagen voro slut, kände Lumbu sig ganska belåten. Han hade gjort goda affärer, och i glädjen däröver gav han Mahinga, som hade uppfört sig så väl, sedan Lumbu blev hans hövding, en stor kniv och en röd mössa. Pojken blev så glad, att han knappast visste, på vilken fot han skulle stå. Aldrig hade han känt sig så rik. Mössan satte han litet snett på sitt knollriga huvud och sträckte på sig. Skada blott, att han icke hade en spegel, i vilken han kunde betrakta sig för att se, hur vacker han var. Kniven gick från pojke till pojke under allmän beundran. Många prisade Mahinga denna kväll och ansågo honom för en lyckans gunstling, som fått två så präktiga gåvor. Hur vass kniven var, måste Mahinga pröva, innan han kunde gå till vila. Han hade en grov käpp, på vilken han karvade och skar. Kniven bet bra, och Mahinga kunde icke nog prisa knivens bett för de intresserade pojkarna, av vilka några också fingo pröva, hur skarp den var.

En stor pojke menade, att Mahinga kunde skatta sig lycklig, som fått en sådan godhjärtad hövding. Emot ett

sådant påstående hade Mahinga ingenting att invända. Han skulle ha varit mycket belåten med sitt liv, om icke längtan efter modern vissa dagar hade varit så pinande svår. Men så kommo andra dagar, då denna längtan icke plågade honom. Under alla förhållanden måste han resig- nera, ty det var hans ödes lott.

VI

Lunda och hans rån beskric den eng marknadshallen efter den andra. En morgon kommo de till en sådan plats som jag sålde vid den nyanlagda järnvägen. Måstade i egohyller. Innehållarna i trästen voro en icke-längte rädda för den fruktande ångmaskinen, ty de hade sett så många gånger fört. Men Mahinga hade aldrig sett en så stort. Under de stora ångmaskinerna hade han hört talas om låg men han kunde icke ända göra sig en verklig föreställning. Han stod i begrepp att gå över banan till marknadshallen, som såg på andra sidan. Lika han var säker på att han såg stora maskiner och fick röka hastigt uträva upp sig. Han hörd hinders hårda slag mot skornas och vapnarnas rasel. En stund stod han som fastslagen och sturrade på det fruktande låget, men så hastigt han sin börda i gräset och sprang och gånge sig. Han var icke den enda som gjorde så. En par tre andra av Lundas män handlade på samma sätt. I förskickelsen visade de icke vad de gjorde. Mahinga skakade i hela kroppen. Han vågade icke komma fram, förrän han hörd lågets brus i fjärran. De andra som icke sprango, stannade av hjärtans hast.

VI.

Lumbu och hans män besökte den ena marknadsplatsen efter den andra. En morgon kommo de till en sådan plats, som låg alldeles invid den nyanlagda järnvägen Matadi—Leopoldville. Innebyggarna i trakten voro nu icke längre rädda för den frustande ånghästen, ty de hade sett så många tåg rusa förbi. Men Mahinga hade aldrig sett ett tåg förr. Under de sista dagarna hade han hört talas om tåget, men han kunde icke ändå göra sig en verklig föreställning därom. Då han stod i begrepp att gå över banan till marknadsplatsen, som låg på andra sidan, fick han se tåget komma. Han såg stora gnistor och tjock rök hastigt virvla upp från lokets skorsten. Han hörde hjulens hårda slag mot skenorna och vagnarnas rassel. En stund stod han som fastnaglad och stirrade på det framrusande tåget, men så kastade han sin börda i gräset och sprang och gömde sig. Men han var icke den ende, som gjorde så. Ett par tre andra av Lumbus män handlade på samma sätt. I förskräckelsen visste de icke, vad de gjorde. Mahinga skakade i hela kroppen. Han vågade icke komma fram, förrän han hörde tågets brus i fjärran.

De andra, som icke sprungo, skrattade av hjärtans lust,

när Mahinga ganska skamsen kom tillbaka för att taga sin börda. Då han kom ut på spåret, ställde han sig där och såg på det.

— Tänk, vilken konstig väg det är, sade han, och så fort vagnarna "springa".

I en by i närheten av järnvägen fick Mahinga höra märkliga ting, på vilka han sedan funderade natt och dag. En inföding, som arbetade vid järnvägen, berättade för honom, att det var vita män, som med tillhjälp av infödd arbetskraft hade byggt denna långa väg. Lokomotivet, som drog vagnarna, var mycket starkare än den största elefant, och det kunde "springa" fortare än den snabbaste antilop en hel dag utan att tröttna. De vita hade ett ovanligt förstånd. De kunde göra allting. Nere i Matadi hade de byggt väldiga hus av sten och plåt, och där hade mannen sett båtar så stora och långa, att en båt var längre än tio av de längsta husen i byarna. Dessa båtar "skreko" värre än jätteödlan.

Mahinga var idel öra, då mannen berättade om alla märkliga ting, som han hade sett de vita utföra.

— I dag kommer det två vita män hit, fortsatte han. De skola undersöka bron, som är byggd över floden där-borta. Hela bron är byggd av järn. Den svänger inte hit och dit som våra broar. Den rör sig icke ens, då de tunga tågen rulla över den. När de vita kommo hit och började bygga bron, skrattade vi och sade: "Nog äro dessa vita stora trollkarlar, men bygga en bro över floden kunna de ändå icke". En dag kom en man från Kenge hit och sålde tyg. Vi frågade honom, om han trodde, att de vita kunde bygga en bro över floden. Han svarade: "De kunna allting. De hava byggt långa broar över många floder".

— Var ni inte rädda för de vita, när de kommo hit? frågade Mahinga.

— Vi voro alldeles vettskrämda, då två vita uppenbarade sig. Alla, som kunde, flydde hals över huvud och gömde sig i skogen eller gräset, och somliga vågade icke komma tillbaka, förrän det blivit mörkt. Första gången jag såg en vit, trodde jag, att jag snart skulle dö. Men nu har jag arbetat länge i de vitas tjänst. I dessa trakter börja vi förstå, att de vita äro varken trollkarlar eller spöken. Vi som nu känna dem, tycka, att vi voro enfaldiga, när vi trodde något dylikt.

— Men jag vill icke se en vit, bedyrade Mahinga, ty jag har hört, att de äta människor genom trolldom, och att de göra olja av dem. I Kimpambu hörde jag en man berätta, att de ha trollböcker, som säga dem, vad människorna i byarna heta. Har du sett många vita?

— Ja en hel del. Nere i Matadi har jag sett minst hundra.

— Finns det verkligen så många?

— Det finns många, många flera. Nästan varje dag är det någon vit, som far här förbi med tåget. Ibland är det en hel vagn full av vita, som fara upp till Leopoldville, varifrån många resa långt uppför floden. Jag har hört, att det någonstädes skall finnas ett land, där det blott bor vita. Nu komma de två, som vi väntat.

Mahinga hörde inte längre på. Han satte i väg med full fart och gömde sig i ett hus i utkanten av byn, och där höll han sig dold, tills de vita hade lämnat byn. Då han kom fram från sitt gömställe, skrattade Lumbu åt honom och menade, att han var en feg stackare, som icke vågade se på en vit. Men Lumbu själv, hövding som han var, kände sig

rädd och osäker, då han stod framför de vita. Och hans röst skälvde något, då han svarade på de till honom framställda frågorna. Han kände, hur en tryckande börda lyftes av hans axlar, då de båda männen sade farväl och på en dressin fortsatte sin färd till närmaste järnvägsstation.

Efter många och långa marknadsresor, under vilka Mahinga fick göra sin hövding sällskap, beslöt denne, att han åter skulle besöka Manianga, där han också hade gamla vänner bland byhövdingarna. Denna gång skulle också Mahinga få följa med. Lumbu hade försett sig med ett stort förråd av tyg, filtar och krut. Mot dessa varor skulle han tillbyta sig getter, svin och höns, vilka han sedan skulle sälja till Leopoldville.

Mahinga var nu sin hövding så varmt tillgiven, att denne icke behövde befara, att Mahinga skulle söka tillfälle att fly. På marknaden i Manianga träffade Mahinga Makitu från Kilanda. Denne hade blivit sänd av Mbika, hövdingen, att tillbyta sig krut och tyg.

Makitu ryckte till, då han fick se Mahinga, men på samma gång tyckte han, att det var intressant att få träffa honom. Det tyckte också Mahinga. Nu kunde han få höra, hur det var med hans mor.

— Du har vuxit och blivit stor, sade Makitu, sedan vi skildes från varandra. Du har säkerligen fått en god hövding.

— Hur är det med mor, lever hon? frågade Mahinga ivrigt.

— Nej, hon dog för en tid sedan i dysenteri. Den sjukdomen har härjat svårt i vår by. Flera ha dött, men nu har farsoten upphört. Mbika har också varit angripen, men han

tillfrisknade. Han är nu icke stark, och därför har han sänt mig till marknaden.

— Blev min mor mycket sorgsen, då jag icke kom med hem?

— Ja, hon blev fullkomligt vild. Hon skrek och bedyrade, att hon skulle taga livet av sig. Vi måste vakta henne flera dagar, och en dag lyckades hon smita i väg till skogen med ett rep, i vilket hon tänkte hänga sig. Hon hade redan lagt snaran om sin hals och skulle draga till den, då en av väktarna kom fram i rätt tid för att hindra henne utföra sitt uppsåt. Över Mbika utöste hon sina vredesskålar, och jag fick också ständigt vara föremål för hennes smädelser. Du var i hennes tankar både dag och natt, och då hon under de sista dagarna av sin sjukdom yrade, frågade hon blott efter dig och ville upp och söka efter dig.

— Du må tro, att det icke varit någon trevlig tid för oss, sedan du såldes. Jag var också emot, att du skulle säljas. Men Mbika skulle ha så mycket tyg och så många filter för att vara säker på att han skulle kunna köpa Lemba, som han på inga villkor kunde avstå ifrån. Men det blev ej mycken glädje med det giftermålet. Lemba var en ståtlig kvinna och därtill mycket duktig och arbetsam. Då hon kom till byn, blev det ett förfärligt liv bland Mbikas andra hustrur. Svartsjukans eld flammade i deras bröst. Hån och försmädelse mötte henne överallt, och de sade: "Nu blir väl Mbika riktigt fet, när han får äta av din mat. Vi ha ju aldrig kunnat koka och tillreda något i hans smak. Du får väl mycket salt av honom, då han älskar dig så mycket. Du kommer nog att få många fotringar och mycket tyg, då han nästa gång kommer från marknaden. Du har stulit hans hjärta ifrån oss. Han bryr sig icke mera om oss. Vi

kunna gärna slå sönder våra grytor framför näsan på honom. Han vill helst sitta i ditt hus.”

— Mbika var innerligt trött på allt gräl, som han fick höra, och önskade, att han aldrig hade kommit i ett sådant bryderi. Men Lemba blev icke gammal. Hon dog också i dysenteri och två andra av Mbikas hustrur. Det har hållits klagolåt i vår by flera månader. Avgudaprästerna ha sökt driva bort sjukdomen, men de ha stått maktlösa. Den gamle avgudaprästen Ndamba föll själv offer för sjukdomen. Jag tvivlar på deras makt. Jag undrar, vad en avgudapräst egentligen duger till. Sedan du såldes, har en evangelist gått omkring i våra byar och predikat. Jag har lyssnat på honom några gånger. Han påstår, att våra gudar ingenting förmå och att våra präster själva äro bedragna och söka bedraga andra. Den gamle Ndamba har lurat många. Det har jag nu börjat förstå. Jag tror, att evangelisten är en god man. Han är sänd av den vite mannen från Nganda. Det är två vita där, som ha byggt stora hus. I det ena bo de själva och i det andra ha de skola och hålla möten. Jag har själv en gång varit dit på en marknad och på avstånd sett de vita. Den ene av dem hade ett mycket långt skägg, och han var stor och lång. Han är en väldig jägare. Han skjuter både bufflar och elefanter. Den andre var liten till växten. Men jag vågade icke komma dem nära, ty somliga säga, att de äro trollkarlar. Och då man icke är riktigt säker, är det bäst att vara försiktig.

— Jag har också sett två vita på långt avstånd. Men när jag såg dem komma, sprang jag och gömde mig, och jag vågade mig icke fram, förrän de avlägsnat sig. Vid järnvägen träffade jag en man, som sett många vita, och han sade, att det finns ett land, där det endast bor vita. Det

låter underligt. Våra förfäder ha ju aldrig hört talas om dem. De ha måst komma hit den senaste tiden. Därborta vid järnvägen sade man också, att de ha ett sådant stort förstånd. De bygga stora hus och väldiga broar, som äro så starka, att de icke svikta, när ett tåg rusar över dem. Därborta på andra sidan floden hörde jag också tåget. Det dundrade, som när åskan går, och det for fram med en hiskelig fart och spydde ut eld och rök.

Vid underrättelsen om moderns död greps Mahinga av sorg och vemod, men på samma gång försvann all lust att komma tillbaka till den by, där han vuxit upp och lekt sin barndoms lekar. Han hade det mycket bättre hos Lumbu, än han skulle haft det i sin hemby. Lumbu var en av dessa sällsynta hedningar, som äga en hjärtats godhet och en själens adel, som höja dem högt över sin omgivning.

Det hade uppstått ett verkligt vänskapsförhållande mellan hövdingen och slavgossen. Lumbu var mycket angelägen om att Mahinga skulle få så mycket mat som möjligt under resorna. Och den sistnämnde gjorde, vad i hans förmåga stod att vara sin husbonde till full belåtenhet. Till sist kunde Lumbu icke företaga någon affärsresa, om icke Mahinga var med.

Hemkommen från en längre affärsresa kände Mahinga sig mycket trött och matt. Benen ville icke bära honom. Han var så olustig, att han måste gå och lägga sig. Men han blev icke bättre, utan i stället tilltog sjukdomen. Febern steg allt högre. Hans panna var brännande het, och pulssarna slog vilt. De svåra hållen i sidorna blevo allt värre. För att bota den häftiga lunginflammationen tillkallades en avgudapräst, som kom med sin gud och sin medicinpåse.

Mahinga bars ut och lades på en matta. Avgudaprästen stack därpå en vit tuppfjäder i håret på honom. Prästen tog sedan fram en skramla och sin gud, vilken han ställde på marken ett stycke från den sjuke. Därpå skramlade han med skramlan och hoppade under trummornas dån som en besatt omkring sin gud. Trummorna tystnade, och prästen satte sig och läskade sig med palmvin. Efter en stund kommo sju män med kalebasser i händerna och satte sig i närheten av prästen. De började svänga med kalebasserna, i vilka de hade hårda frön, och slogo dem mot vänstra handens insida, under det att de sjöngo en hetsande melodi. Prästen sprang upp med sin utluktareviska i handen och svängde den i luften, omkring sin gud och den sjukens huvud. Under tiden greps han av extasens ande, och började inför den samlade skaran dansa sin extatiska dans. Så snart som männen upphörde att sjunga, försvann extasen hos prästen. Han tog ett rotskott av en banan och gned med detta den sjukens bröst. Därpå gav han den sjuke medicin, bestående av hår och naglar av människor, klor och näbbar av rovfåglar, klor och tänder av vilddjur, stjärtar av ormar och ödlor, torkade larver, maskar och skalbaggar samt röd färg. Med sin långa kniv skar och skrapade han litet av dessa uppräknade saker och gjorde ett piller, som var ungefär lika stort som en ordinär hasselnöt. Detta piller fick Mahinga intaga. Men den medicineringen tycktes icke hjälpa. Han blev i stället allt sämre. I många dagar svävade han mellan liv och död. Under tiden turades Lumbu och Mpilu om att sköta honom. Vid slutet av det åttonde dygnet trodde de, att han skulle dö. Bedrövade sutto de vid hans sjukläger och väntade, att slutet skulle komma. Men på nionde dygnet inträdde en

välgörande kris. Den sjuke slog upp sina ögon och riktade sin blick på sina vänner, som sutto vid hans sida. Den höga febern började släppa sitt grepp. Så småningom tillfrisknade han och återvann sin hälsa. Lumbu och Mpilu gladdes sig över att deras vän, som stod vid dödens port, vände tillbaka till livet. Vänskapen mellan dessa tre blev från denna tid allt starkare.

Mpilu fick nu också följa med på affärsresorna. Han var glad att slippa palmvinstappandet, som han alltid tyckt illa om. Det var hans lust att få vandra omkring i landet och besöka byar och marknadsplatser. Det visade sig också snart, att Mpilu var ett litet affärsgeni. Han hade en ovanlig förmåga att kunna sälja, och folk tyckte om att göra affärer med honom. Han kunde tala så bra för de varor, som han skulle sälja. Mpilu hade med all säkerhet blivit en duktig affärsman, om han fått leva. Lumbu, som med tillfredsställelse såg hans anlag på detta område, hade tänkt att i framtiden hjälpa honom att bli affärsman. Men hans plan kom aldrig att förverkligas, enär Mpilu drunknade i Kongofloden.

Då de voro på väg till Manianga, drogs den kanot, i vilken Mpilu och två andra av Lumbus män befunno sig, ned i djupet. Lumbu och Mahinga, som foro över i en annan kanot, sågo med förfäran, när kanoten med människor och allt sögs ned i den stora virveln. De hörde de nödstäldas skri men kunde icke bispringa dem. Efter några ögonblick tystnade deras höga nödrop. Floden hade slukat sina offer. Den i djupet neddragna kanoten flöt sedan upp ett långt stycke nedanför den plats, där katastrofen ägt rum.

Roddarna i den andra kanoten rodde med förtvivlad

kraft. De ville så fort som möjligt komma över den för-rådiska floden. Det var icke första gången, de sågo en kanot med man och allt försvinna i djupet, men varje gång det skedde, grep förskräckelsen dem. Kanske var det nästa gång deras tur att dragas ned i de brusande virvlarna. Och varje gång en olyckshändelse inträffade på floden, blev den mera skräckinjagande för dem.

Mahinga och Lumbu hade djupt gripits av det skedda. De hade båda förlorat en vän. Lumbu gjorde också en ganska stor ekonomisk förlust, ty han hade mycket handelsvaror i den förolyckade kanoten.

Att söka reda på de förolyckades kroppar var omöjligt. De blevo snart krokodilmat.

Med sorgsna tankar fortsatte de båda vännerna färden till byn Kilunda, där Lumbu hade sitt högkvarter, då han besökte Maniangamarknaden. Som alltid blev han hjärtligt emottagen av hövdingen och dessutom inbjuden att delta i en bröllofsfest på eftermiddagen. Brudgummen var en gammal gubbe med en och annan maskäten tand i munnen och ett stort ärr på vänstra kinden. En gång hade han sårats i en strid, och då såret läkts, återstod det fula ärrret, över vilket gubben skrutit många gånger. Bruden var en ung kvinna med fördelaktigt utseende. Hon hade på inga villkor velat ha den gamle gubben, som nära nog kunnat vara hennes farfar. Hon bedyrade, att hon aldrig skulle gifta sig med honom. Men hennes hövding hade medel, genom vilka han förmådde tvinga henne till underkastelse.

Efter hand samlades bröllopgästerna utanför hövdingens hus. Släktingar till brud och brudgum hade skänker med sig. Mycken mat hade kvinnorna i byn tillagat. Juma-grytorna stodo uppradade längs gaveln av ett hus, och i

närheten lågo rostade jordnötter och stekta råttor. Ett stycke därifrån stodo fyllda palmvinskalebasser och väntade att bli tömda.

Då gästabudet började, slogo sig männen ned på en plats och kvinnorna på en annan. Kvinnorna ansågos icke värdiga att äta tillsammans med männen. Den ena jumagrytan efter den andra tömdes på sitt innehåll. Alla hade en strykande aptit. Somliga hade inte ätit på ett par dagar för att kunna konsumera så mycket som möjligt. Då alla voro mätta, togos palmvinskalebasserna fram, och det dracks och pokulerades av hjärtans lust.

När skymningen kastade sin slöja över nejden, började trummorna gå, och dansen tråddes, tills tupparna i byn förkunnade, att den nya dagen snart skulle inbryta.

Varken Lumbu eller Mahinga hade deltagit i dansen. De sutto i ett hus, vilket blivit anvisat dem som gästrum, och tänkte med sorg och saknad på Mpilu, som så plötsligt ryckts bort av döden. Båda fasade inför dödens hemska gåta. Deras vän hade gått in i det stora mörkret, varifrån ingen mera återvänder. Den unge och den gamle, som sutto därinne grubblande, kände icke honom, som betvingat döden. De ägde icke något hopp för evigheten. För dem var döden någonting fruktansvärt. Och hur mycket de än grubblade, var det ingen där, som kunde giva dem svar på de spörjande frågor, vilka uppstego i deras bröst. Båda fruktade döden, men de visste också båda med en förlamande visshet, att de icke kunde undkomma honom. Inför detta majestät måste även den mäktigaste hövding böja sin stolta nacke, ty avgudaprästens konst och gudarernas makt kunna icke hindra honom i hans planer.

VII.

Efter ett par veckors förlopp återvände Lumbu hem, emedan hans varor voro slut. Under hemresan stannade han ett par dagar i Mbimbi. Under väntanstiden skulle Mahinga följa med några män på jakt. Då han kom ett stycke utanför byn, hörde han en grov mansröst, som skrek:

— Om du icke genast föder ditt barn, skjuter jag dig.

Det var kvinnans man, som stod med bössmynnigen riktad mot hennes bröst. Kvinnorna i byn hade sänt efter barnaföderskans man för att skrämma henne, då de tyckte, att förlossningsarbetet gick allt för långsamt. De trodde i all sin okunnighet, att det skulle ha åsyftad verkan. Men den unga kvinnan med de häftiga födslosmärtna brydde sig föga om mannens hotelser.

— Hon har bestämt syndat mot gudarna, sade någon av kvinnorna.

— Lugna er, sade en äldre kvinna ibland dem. Jag har fött många barn, och en gång var jag sjuk flera dagar. Men den gången fick jag en riktigt stor pojke. Det var Minludi. Han är nog den grannaste karlen i vår by. Frisk

och stark har han alltid varit. Tänk, att alla byns flickor ha varit förtjusta i honom, och nog kan Nsimba känna sig lycklig, som fick honom till man.

När solen lutade mot sitt fall, hade Nsusi fött en duktig gosse, som sveptes i ett tygskynke och lades in i en liten, sotig hydda. Den lille var lik alla negerbarn smutsgrå till färgen. Och modern kände sig som alla andra mödrar stolt och lycklig, då hon såg på sin telning. Nu kunde hon vara säker på att hennes man skulle älska henne mer och att kvinnorna skulle högakta henne. Ingen skulle kunna kalla henne den ofruksamma, det ord, som är Kongokvinnornas fasa.

I sällskap med männen vandrade Mahinga bort till skogen, där vildsvinen hade sitt tillhåll. Därifrån brukade de understundom komma nästan fram till byn och förstöra kvinnornas jordnöts- och kassavarotsfält. Jaktens ändamål var fördenskull tvåfaldigt, dels att få kött, dels att utrota eller åtminstone decimera vildsvinen, som de räknade till skadedjuren.

Efter mycket sökande träffade de på en vildsvinshjord i ett kärr. En av jägarna lyckades skjuta en ung vildsvinsgalt. Då skottet brann av, rusade hjorden i riktning mot den plats, där Mahinga befann sig. Han hade hört många berättelser om hur de gamla vildsvinsgaltarna gingo till anfall och tillfogade sina fiender fruktansvärda bett med sina kraftiga betar.

När Mahinga såg vildsvinshjorden komma rusande emot sig med en stor, gammal galt i spetsen, var han icke modigare, än att han klättrade upp i närmaste träd. Men då han kommit upp i trädet, var hjorden redan försvunnen. Litet snopen klev han ned igen och såg sig försiktigt

omkring. Han hoppades, att ingen hade sett honom, då han klättrade upp i trädet. Olyckligt nog hade en av männen sett honom. Denne berättade sedan, hur komiskt det såg ut, när Mahinga skrapade med fötterna längs trädstammen för att få fotfäste.

Med glada känslor och icke utan stolthet betraktade den unge jägaren sitt jaktbyte. Vildsvinets ben sammanbundos, en stång trädde emellan dem, och sedan bars det fällda djuret under triumf till byn, där det styckades. Enligt jaktstadgan och vedertaget bruk fick hövdingen hjärtat. Mahinga fick en del av ena framlåret, och Lumbu köpte för sin del ett baklår. Det ena baklåret behöll jägaren för egen del, och det övriga fingo de andra, som deltog i jakten, dela. Männen i byn fingo nu ett riktigt köttkalas. Kvinnorna fingo däremot ingenting med av kalaset. Vildsvinskött var tabu för dem. Avgudaprästen hade förbjudit dem att äta sådant. Om de gjorde det, skulle de bliva ofruktsamma.

I byn fanns det två gamla män, som voro mycket skickliga nätbindare. De bundo långa nät, som de sålde till folket i de omkringliggande byarna. Efterfrågan på dessa nät var synnerligen stor. De användes vid fångst av flyghundar. Näten spändes på långa, uppresta stänger i dalgångar, där flyghundarna brukade flyga fram. De stötte då mot näten och ramlade ned i stora veck, som utgjordes av nätets nedersta del. Varje morgon vittjades näten av deras ägare. Om lyckan var god, kunde en person få flera flyghundar i sina nät. Lumbu köpte också några nät, därför att Mahinga tyckte, att det skulle vara intressant att fånga flyghundar.

På hemvägen besökte Lumbu Mukasabyn för att köpa

grytor och vattenkaraffer. Kvinnorna där voro mycket skickliga i lergodstillverkning. Leran, som användes till lergods, var av utmärkt beskaffenhet. Därför voro de tillverkade varorna hållbara. I Makusu var det många, som ledo av elakartade sår. Utanför sitt hus satt en man och skar tänderna av förtvivlan. Hela baksidan av hans underben var ett enda, stinkande sår, täckt av grönt pulver, som tillverkats av tobaksblad. En kvinna hade en sårig hand, som liknade en klubba. Någon utsikt att bli botade hade dessa olyckliga icke. Det var endast döden, som kunde befria dem från deras plågor.

Barnen i denna by ledo också mycket av jordloppor. Deras tår och hälar voro fulla av jordloppsbon. På några av barnen voro tårna bortruttnade, därför att ingen i tid tagit bort de besvärliga och plågsamma parasiterna.

Då Lumbu gjort sina inköp och fått fatt på några män, som skulle bära de inköpta varorna till hans by, anträdde han hemfärden så skyndsamt som möjligt. Det var med en viss bävan, som Lumbu och Mahinga denna gång passerade floden, fastän de foro över på ett annat ställe, där virvlarna icke voro så stora och strömmen icke så strid. Minnet av Mpilus tragiska slut stod så levande för dem.

I en by där de slogo läger över natten, var det stor veklagan. En del personer där hade dött i dysenteri, och många voro sjuka i denna farsot. Flera avgudapräster hade försökt att jaga bort sjukdomen, men de hade icke lyckats. Dödens ängel svävade ännu över byn. Lumbu och hans män ville icke länge dröja i denna by. Så fort solen höjde sig över kullarna i öster, voro de färdiga att fortsätta färden. Mycket tidigare än de började sin färd, hade kvinnorna börjat sjunga sina klagosånger.

Utänför en by påträffade de en flicka, som grät alldeles förtvivlat. De frågade henne, varför hon grät så bittert.

— I går sålde de min mor, blev det sorgsna svaret. Men männen hade icke ett tröstens ord att säga till den lilla flickan, som gjort en så stor förlust. Icke ens Lumbu, som förövrigt var en så god man, hade något samvete över att köpa och sälja människor. I likhet med så många andra av sitt folk förstod han icke bättre. De lämnade den gråtande flickan och fortsatte sin färd. Ju närmare de kommo hemmet, desto ivrigare blevo de att komma hem. De dröjde icke länge vid rastställena, ty hemlängtan drev dem framåt.

Samma dag de kommo hem, firades en stor fest i byn till Lumbus ära. Den ena salvan efter den andra avlossades. Man sjöng, dansade och skrek. Lumbu kände sig i grund och botten belåten med den hyllning, som ägnades honom.

Några dagar efter sin hemkomst kände han sig illamående. Han hade alls ingen aptit och åt just ingenting, fastän hans hustrur tävlade med varandra om att laga god mat åt honom. Smärtorna i magen tilltogo, och snart visade det sig, att även han hade fått dysenteri. Det blev allmän förstämning bland byfolket, ty alla tyckte om Lumbu. Man sände efter traktens förnämste avgudapräst, och man var fast övertygad om att han skulle kunna bota den sjuke.

Då prästen började behandla sin patient, påstod han, att dennes själ redan lämnat kroppen. Han sprang därför in i pisangplanteringen, snodde som en besatt omkring pisangstammarna och letade överallt efter Lumbus själ. Efter mycket sökande fann han den sittande på ett blad. Försiktigt tog han den i handen och släppte in den i den sjukas mun. Nu var det hopp om att Lumbu, som hade så

svåra plågor, skulle bliva frisk igen. Men prästens ansträngningar gävo inte önskat resultat. Den sjukes tillstånd förvärrades i stället allt mer. Ibland då smärtorna upphörde för några ögonblick, fruktade han döden och ängslades inför det mörka och okända, som han gick att möta. Då smärtorna ansatte honom som värst, kunde han icke tänka. Långa stunder yrade han. Då ropade han, att man skulle rädda Mpilu, som höll på att dragas ned i Kongoflodens starka virvlar. Det stod klart för alla, att hövdingens dagar voro räknade. Kvinnorna skreko dag och natt för att skrämma bort den, som nu genom troldom höll på att äta hövdingen. Mahinga höll troget vakt vid dennes sida. Han älskade sin hövding. Ingen utom hans mor hade varit så god mot honom som Lumbu. Och han förstod, att om Lumbu doge, skulle han gå svårare tider till mötes.

När Mahinga såg, att slutet nalkades, greps han av den vildaste sorg. Han sprang ut ur huset, kastade sig på marken, slet sig i håret och skrek, som om han förlorat förståndet. Hans höga klagorop hördes vida omkring. Då han ropat ut sin vilda smärta, och sorgens tunga börda lättat för några ögonblick, vände han tillbaka till sjukrummet, men då hade den ansedde köpmannen gått till det för honom okända landet, för vilket han under sitt jordeliv så ofta hade bävat.

Sorgen vid Lumbus frånfälle var allmän och stor. Han hade gjort sig älskad och omtyckt av alla, med vilka han kommit i beröring. För att hedra hans minne och visa folket i trakten, vilken mäktig man han varit, dundrade byns innevånare och sköto dag efter dag, tills de nästan skjutit upp allt krut, som han lämnat efter sig. Kvinnor

från närliggande byar kommo för att deltaga i klagolåten, som varade i flera veckor.

Då sorgetiden var slut, blev det bråk och tråtor i oändlighet, då Lumbus kvarlåtenskap skulle fördelas och arvet skiftas. Änkorna och slavarna uppdelades på släktingarna. En yngling, som var omkring sexton, sjutton år, fick ärva en gammal, skrumpen kvinna, som var närmare sextio. Denna skulle nu efter landets sed bliva hans hustru. Den unge mannen var icke vidare trakterad av arvskitet, men om han icke tagit henne, hade han ingenting fått.

Lumbus ena bror fick ärva Mahinga, som nu fick en hövding av ett helt annat sinnelag. Denne var mycket hetsig, trätgirig och snål. Han låg ständigt i fejd med byfolket och hade svårt att böja sig för andra. I sin inbilskhet ansåg han sig vara klokare än alla andra, fastän han var mera inskränkt än de flesta. När han var drucken, skrävlande han vitt och brett om sin förmögenhet och sitt inflytande. Särskilt yvdes han över att han var en fri man och icke tillhörde slavsläkten. Men i de fria människens rådslag vägrade hans ord icke tungt. Att han på grund av lag och tradition icke kunde få bliva hövding, förtröt honom på det högsta.

Mahinga fick nu åter börja tappa palmvin, fastän han avskydde detta arbete. Han hade hoppats, att han en dag skulle få bedriva affärer på egen hand. Men Lumbus död korsade hans planer. Han trodde, att han i framtiden skulle bli en vanlig bygubbe, som varje dag gick till palmdungen för att tappa palmvin. Men det var andra öden, som väntade honom, och andra makter, som grepo in i hans liv.

Hans nye hövding hade en gammal skuld, som måste betalas. För att kunna betala den måste han sälja Mahinga,

emedan denne, stor och grov som han nu var, betingade ett högt pris. Så fördes Mahinga åter igen till Manianga för att säljas. Denna gång visste han, att han fördes dit för att säljas. Men han kände ingen oro inför denna visshet, ty han menade, att han gärna icke kunde få svårare och oresonligare husbonde än den, han nu hade.

Innan Mahinga för alltid lämnade byn, gick han till Lumbus grav, som låg ett stycke utanför byn. Med sorgsna, vemodiga tankar stod han länge vid gravkullen, som var fullsatt av krus, buteljer, porslinsmuggar, tvättfat, korgar samt en del andra saker. Mahinga kände det oerhört svårt att lämna denna plats, där hans bästa vän vilade. Han visste, att om Lumbu levat, hade hans liv gestaltat sig på ett annat sätt. Innan han lämnade graven, tog han på gravkullen litet jord och beströk därmed tinningarna. Han trodde, att han därigenom skulle träda i förbindelse med den döde och få del av hans livskraft. Med dröjande steg och tungt hjärta vände han sedan tillbaka till byn, där karavanen gjorde sig i ordning för den långa marknadsresan.

VIII.

Orons ande svävade över Manianga marknadsplats. Där kommo svetttdrypande kvinnor i långa rader in på marknaden. De svängde med vana och skicklighet sina med jordbruksalster fyllda korgar från ryggen, bredde ut sina varor på marken och började med sina närmaste grannar en livlig konversation, som avbröts för några ögonblick, då en köpare anmälde sig. Där kommo män i alla åldrar. De ledde grisar, getter och får i långa rep eller buro på huvudet stora palmgrenskorgar fulla av höns, tygpäckor, filter, krutkaggar, buffel- och flodhästkött och stora kalebasser, fulla av skummande palmvin.

Köpare och säljare förde ett öronbedövande larm. De prutade och skreko av alla krafter. De gestikulerade och grimaserade som de värsta cirkusclowner. Man kunde lätt tro, att de skulle gripa varandra i strupen eller att de skulle klappa till varandra rätt duktigt. Men det hade ingen fara. Det stannade vanligen med kraftiga ord och häftiga rörelser.

Mitt i detta sjudande och bullrande marknadsliv stod Mahinga lugn och oberörd. Han endast undrade, vem som skulle bliva hans nya ägare. Många hade sett på honom

och undersökt honom. Ingen reflekterade på att köpa honom, därför att ägaren begärde ett för högt pris. Vid middagstid började en del av marknadsfolket troppa av. Mahingas ägare kände sig då tvingad sänka priset på sin slav.

Till sist anmälde sig en verklig köpare, och efter mycket prutande och långa underhandlingar kommo de överens om priset, som bestod av tio faltar och två krutkaggar. Med skarpa ögon fixerade Mahinga sin nye husbonde, som hade ett öppet och manligt utseende. Hans nye ägare, Kionga var ifrån Kinkendatrakten.

Då köpet var avslutat och betalningen erlagd, fick Mahinga en packe faltar, som han skulle bära. Denna börda var betydligt tyngre än de, som Lumbu brukade giva honom. Men han klarade den utan möda. Mahingas nye hövding var i många avseenden lik Lumbu, men han hade en bror, Minludi, som var grym och hänsynslös. Denne sökte att på allt sätt göra livet surt för Mahinga och de andra slavarna. På marknads- och karavanresor gav han dem tunga bördor men litet mat. Då de voro färdiga att tröttna och digna under bördorna, smädade han dem och menade, att de voro riktiga stackare, som ingenting orkade.

När hövdingen själv var med, vågade brodern icke plåga dem så mycket, men då denne var ensam med dem, var han så mycket värre. Då han blev retad, kunde han slå och misshandla dem utan barmhärtighet.

Då karavanen på den andra dagens morgon stod färdig att fortsätta sin färd, skrek han till Mahinga:

— Du har alldeles för liten börda! Den kan ju en flicka bära. Jag har köpt litet salt här i byn, och det kan du också bära.

Hövdingen, som hörde sin broders kommenderande ord, vände sig då till honom.

— Mahinga skall icke ha större börda än den han har, sade han, ty han är icke så van att bära bördor. Ditt salt får du själv bära. Varför skulle du köpa salt här, då det är billigare i Bulu.

— Skall jag bära saltet, då det finns andra, som kunna bära det.

— Ingen enda av mitt folk skall bära det. Har du hört, vad jag sagt? Du kan skaffa dig egna bärare, när du själv icke vill bära något.

Minludi tog sitt salt och gick utan att säga ett ord, men vreden kokade i hans bröst. Dock vågade han icke trotsa sin broder. Mahinga kände sig glad och tacksam, att han icke fick tyngre börda.

En stund före solnedgången en kväll kom karavanen till en mycket vackert belägen by, vid namn Humba, omgiven av ståtliga palmer på sluttningen av ett berg. Vid ingången till byn möttes männen av trummornas dån, och mitt i byn dansade en avgudapräst sin vilda, extatiska dans. Vid hans fötter stod en avgud, och i handen höll han en utluktareviska, som utgjordes av en buffelsvans. Han svängde viskan gång på gång, hoppade jämfota och sjöng en entonig sång, under det att ögonen rullade runt och lyste med fanatisk glöd.

Vid hans sida satt en gammal man, som prästen skulle befria från ett spöke, som tagit sin boning i den gamles av reumatiska smärtor plågade kropp. Då prästen slutat sin dans och läskat sin torra strupe med palmvin, ställde han upp några gudar i ring och ställde den gamle mannen mitt i ringen. Han brynade sin kniv på marken, tills eggen blev

skarp, och skar sedan små snitt i patientens hud på bröstet, ryggen och överarmen, tog sedan litet saft av den röda, starka Kongopepparn och gned in dem i de små såren. Spöket skulle på så sätt dövas för att sedan lättare kunna utdrivas. Den gamle mannen vred sig i den vildaste smärta.

När smärtorna domnat, vidtog utdrivningsproceduren. Först masserade prästen sin patient i midjan och drev med sina kraftiga tummar spöket upp i bröstet och därifrån till högra skuldran samt in i över- och underarmen. Då spöket enligt prästens utlåtande kommit in i handleden, skakade prästen patientens hand och arm, så mycket han orkade. Han påstod, att det var spöket, som gjorde de kraftiga tagen. Då han drivit spöket ut i tummen, befallde han sin hjälpreda att taga fram påsen. Denne tog då fram en liten påse av blått tyg.

— Öppna påsen, ty nu driver jag in spöket i den, sade han då.

Så klämde han till med kraft.

— Nu flög det in i påsen. Knyt nu till den!

Därpå tog prästen påsen i handen och visade den för de närvarande. Och se, därinne i påsen sprattlade det värre. Så lindade han in påsen i en filt och förklarade, att han skulle taga hem spöket till sin by och där döda det.

Mahinga var mycket intresserad av vad han såg. Och han undrade, om det verkligen var spöket, som sprattlade inne i påsen. Han fick då ingen klarhet i saken, men längre fram i tiden fick han veta, att det var en stor groda.

Mannen, som av prästen blivit masserad, kände sig något mjukare och lättare i kroppen och trodde, att ett spöke plågat honom och att han nu blivit befriad ifrån det.

Följande dag skulle rättegång hållas i Humba. Hövdin-

gen där ville därför, att Kionga, som var en bland sitt folk ansedd domare, skulle stanna kvar ett par dagar men låta sitt folk gå hem. Han hade icke någon större lust att villfara hövdingens önskan, emedan han länge varit borta, men till sist lät han övertala sig och stannade kvar. Minludi fick bliva chef för karavanen.

Denne hade icke kommit långt från byn, då Minludi gav Mahinga saltsäcken under uppmaning, att han skulle bära den. Denne visste, att det icke var lönt att göra invändningar. Minludi kände sig tillfredställd, då han kunde få visa sin makt. För Mahinga blev det en strävsam dag. Hettan var tryckande och bördan tung. Han längtade, att solen skulle sjunka bakom kullarna, så att de kunde få slå läger för natten. Men ingen by syntes, och Mahinga, som aldrig förr vandrat denna väg, tyckte, att den var så lång. Hans börda kändes så tung.

I mörkret kommo de till en by, som låg på stranden av en liten flod. Där slog de läger. Med vilken känsla av välbehag lade icke bärarna ned sina bördor. Först av allt måste de ha vatten. Ett par gubbar i byn hämtade vatten åt dem. Då bärarna stillat sin törst, blev det en livlig konversation mellan dem och männen i byn. Alla bärare, utom Mahinga, voro kända där, ty Kiongas by låg icke långt därifrån. När bygubbarna fingo höra att Kionga köpt en ny slav, måste de se på honom.

Kvinnorna, som varit ute och fiskat, kommo hem med präktiga lakar, som de hade i stora grytor. De voro nöjda med sin dag, ty fångsten hade varit riklig. Så snart de kommit hem, måste de koka mat till sina män, som med otålighet väntade att få smaka den läckra fisken.

Överallt inne i de små gräshusen flammade små eldar.

Det puttrade och kokade i grytorna och en aptitretande lukt trängde ut till de hungriga männen. Hövdingens hustrur fingo laga extra mat, med vilken Kiongas folk skulle förplägas. Hövdingen satte sin ära i att rikligen undfägna dem. Han och hans män brukade också bliva rikligt trakterade, då de kommo på besök i Kiongas by. I en stor träbunke serverades maten, och Minludi och de övriga satte sig runt omkring den. Mitt i bunken låg tre lakar, som med stor noggrannhet delades mellan bärarna, som åto av hjärtans lust. De ansågo, att hövdingen var en frikostig man, som givit dem så mycken mat.

— Det blir möte här i kväll, berättade hövdingen. En evangelist och en annan ung man kommo hit i går. De bo därnere i ett hus. Jag har lovat att samla folket, när det slutat äta sin kvällsmat. Evangelisten är ifrån Nganda. Han har gått omkring här i trakten en tid. Han har en väldig förmåga att predika och medför en bok, ur vilken han läser långa stycken. Ur en annan, mindre bok sjunger han vackra sånger på för oss främmande melodier. Grannhövdingen säger, att evangelisten och hans medhjälpare äro trollkarlar, som kommit för att bespeja landet och hjälpa de vita på Nganda att äta människor genom trolldom. Men jag är inte rädd för dem, ty jag har en gud, som skyddar mig för allt, vad trolldom heter. Den guden köpte jag för högt pris av avgudaprästen i Bulu. Sedan dess har ingen olycka drabbat mig.

Medan hövdingen talade, kom evangelisten ned till hövdingens hus. Det var en ung man, klädd i en mörkblå bomullskostym.

— Få vi hålla mötet nu? frågade han hövdingen.

— Jo, det går bra. Jag skall samla folket.

Hövdingen blåste långa signaler i sin trumpet, men det var bara ett fåtal, som kom. När han såg, att de ville hålla sig undan, skrek han:

— Den som icke kommer med på mötet i kväll, kommer att få stryk i morgon.

Det tog skruv. Från alla hyddor kommo män, kvinnor och barn och slogo sig förskräckta ned utanför hövdingens hus. Somliga sutto med huvudet mellan knäna och händerna knäppta omkring smalbenen och sågo slöa och likgiltiga ut. Andra skrattade och kliade sig på sina nakna ryggar. En del sutto nedhukade på knäna och voro nervösa och oroliga. Det var dessa senare, som fruktade, att evangelisten skulle genom sitt tal och sin sång förtrolla dem.

Mahinga satt ett stycke ifrån evangelisten. Han var både rädd och nyfiken.

Med kraftig stämma sjöng evangelisten en sång. En sådan sång hade Mahinga aldrig förr hört. Sången gjorde ett gott intryck på honom och förtog till en del hans fruktan. Då sången tystnat, bad evangelisten en kort bön, i vilken han anropade Herren att öppna åhörarnas hjärtan, så att de måtte mottaga det glada budskapet om frälsning. Sedan läste han några ord ur sin stora bok. Orden lydde: "Så älskade Gud världen, att han utgav sin enfödde Son, på det att var och en som tror på honom skall icke förgås utan hava evigt liv." På ett mästerligt sätt skildrade han sedan Guds kärlek till alla.

Mahingas intresse var väckt. Ett sådant budskap hade han icke förr lyssnat till. Skulle Gud verkligen älska honom, slavgossen, som ingenting ägde och inga rättigheter hade.

Under predikan var det många, som gäspade högt. Och

kvinnorna sträckte på sina ben, så att kopparringarna skramlade. En del av dem hostade med beräkning för att slippa höra, vad talaren sade. Och så snart mötet var slut, sprungo de som vilda kalvar från mötesplatsen och rusade in i sina hus. Hövdingen satt kvar och språkade med evangelisten. Han ville veta, om de vita på Nganda voro rika, om de hade mycket tyg, filter, mössor, hackor och gräsknivar.

— Leva de vita i månggifte? undrade han.

— Nej, det göra de icke.

— Men då måste de vara enfaldiga. Att ha bara en hustru, då man har så mycket ägodelar är väl höjden av dårskap. Om jag hade mycket tyg och många filter, skulle jag för dessa saker skaffa mig minst tjugu hustrur. Då skulle jag få anseende i hela landet som en väldig hövding. Jag har nu sju. Det är alldeles för litet, men jag skall snart skaffa mig den åttonde, då blir jag lika duktig som hövdingen i Dingi. Han har nu åtta. Det var den åttonde, han gifte sig med häromdagen. Jag var med på bröllopet. Det var trevligt, men jag tyckte, att bruden var ful. Hon har nästan lika rak rygg som en gris, och näsan är smal och litet böjd. Men om hon är ful, är hon så mycket duktigare. Hon kan arbeta för två. Hon har rikliga fält, och sockerrör har hon, som äro nästan lika grova som min arm. Lycklig är den man, som får en sådan hustru. Men argsint skall hon vara, och tråta kan hon för tre, när hon kommer i farten. Tungan går då i munnen på henne som vingen på en läderlapp, när den jagar mygg på kvällen.

— Kunna vi få börja en skola här i byn? frågade evangelisten.

— Skola! Vad är det för någonting?

— I den lär man barnen läsa, skriva och räkna.

— Nej, det blir ingenting av, ty i den lär ni barnen trollo, och sedan taga de livet av oss äldre med sina trolldomskonster. Någon skola blir det icke i denna by, så länge jag är hövding. Jag är ansvarig för att mitt folk icke utlämnas till trollkarlarna. Jag har hört många underliga historier om de vita på Nganda. De ha stora trollböcker, i vilka pojkarne undervisas, och när de kunna allt, som står i dessa böcker, doppa de ned dem under vattnet i en flod. Sedan äro de riktiga trollkarlar, som sedan i sin tur undervisa andra i trolldom. Du vet, hur folket överallt fruktar för trolldom. Själv är jag icke rädd, därför att jag har en gud, som skyddar mig för allt, vad trolldom heter.

— De vita äro inga trollkarlar, och vi, som gått i skola hos dem flera år, äro icke heller några trollkarlar. Våra böcker äro inga trollböcker. Den här boken kallas Bibeln och innehåller Guds ord. Denna bok innehåller ett kärlekens budskap till människorna. Den visar oss, att Gud är vår fader, att han har skapat himmelen och jorden och att han har omsorg om oss alla.

— Här skall du få se de ord, som jag i kväll predikade över.

— Tag bort boken! skrek hövdingen och for upp, som om han blivit stungen av ett bi. Den där trollboken vill jag icke se på nära håll, än mindre vidröra.

— Men då din gud är så mäktig, behöver du väl icke vara rädd.

— Det är bäst att vara försiktig, ifall boken skulle vara kraftigare än guden.

— Få vi inte börja en skola med bara några barn? Det

är inte något tvång, att barnen skola gå i skolan. Den som vill, får komma.

— Nej, det får ni inte. Först måste jag tala med hövdingen Kionga från Luvu. Han är klok och ger goda råd. Om ni få börja skola i hans by, få ni också börja undervisa barnen här, ifall jag kan få en stor filt av de vita på Nganda.

— Kionga är ännu borta, men han kommer hem endera dagen. Han kommer att gå förbi här, och då kan du fråga honom.

Minludi, som suttit och druckit palmvin inne i ett hus, kom nu ut. Han fick följaktligen höra den senare delen av det pågående samtalet.

Då han kom fram till evangelisten, sade han med myndig ton.

— Det blir aldrig någon skola i vår by, ty vi ha nog av trolldom i landet ändå, utan att man skall börja lära barnen denna eländiga konst, som fördärvat så många. Den som kommer dit, kommer jag helt enkelt att jaga bort.

— Det är väl Kionga och inte du, som bestämmer i detta avseende, invände evangelisten.

— Kionga är svag, då det gäller de vita på Nganda. Han har ju varit hos dem ett par tre gånger och till och med fått flera famnar tyg samt glaspärlor och mässingstrådar av dem. De äro listiga dessa vita. De söka lura oss med sina gåvor för att få oss i fällan. Men mig skola de icke fånga med sina knep. Jag skall hålla dem stängen, även om de äro slugare än nzezieantilopen, som lurade både leoparden och buffeln.

— Efter några år skola vi ha skolor överallt i byarna,

och den dagen kommer, då hövdingarna självmant skola komma och begära att få lärare.

— I vår by får ni aldrig hålla skola, så länge jag har kraft i min arm.

— Tiden får utvisa, hur det kommer att gå. Vi äro framtidens folk. En dag skall Guds ljus lysa över vårt land och fördriva allt mörker, som nu råder. Våra barn skola fostras på ett annat sätt och gå en ljusare framtid till mötes.

Fullmånen stod blodröd över skogen, syrsornas pipande ljud hördes från det stora gräshavet, vars torra gräs rasslade för nattvinden, och grodorna kväkte i ett kärr i närheten av byn. Små läderlappar kilade blixtsnabbt av och an i det vackra månskenet. De gjorde ibland små lovar omkring hövdingen, evangelisten och dennes hjälpreda, där de stodo utanför ett av de översta husen i byn. På avstånd sågo de, hur natthimlen trots månskenet färgades röd av en framstormande gräseld, som ryckte allt närmare. Bruset från den mäktiga eldhården hördes allt tydligare. Det smattrade som pistolskott, då de tjocka grässtråna sprungo sönder av den starka hettan. Det var ett härligt skådespel. De mäktiga eldflammorna slog högt mot skyn, sjönko för ett ögonblick för att med förnyad styrka skjuta allt högre. Eldflingorna sprakade och flögo omkring som små raketer för att inom några sekunder slockna. Tjock rök vältrade sig fram i riktning mot byn. Allt levande, som fanns i det vida gräshavet, flydde för sitt liv. Bufflar, antiloper, råttor, ormar och sådana fåglar, som reda sina bon på marken, sökte att sätta sig i säkerhet. Men smärre djur fingo sin död i lågorna.

Allt närmare ryckte elden fram mot byn. Skulle pisang-

planteringen kunna skydda byn för den överhängande eldfaran. Hövdingen blev rädd och slog alarm. Kvinnor och män rusade ut ur sina hyddor och undrade, vad det var.

— Skynda er att hacka bort gräset på denna sida av byn, ty annars kommer den att brinna upp, ropade han.

Hackor och gräsknivar kommo fram med hast. Man arbetade under högtryck för att hugga ned och bära bort det långa gräset. Svetten lackade från svarta kinder, musklerna spändes till det yttersta. De svartglänsande ryggarna stodo som spända bågar. Det var ingen tid att ställa sig och träta och befalla andra arbeta, medan man själv stod och såg på. Under trycket av den hotande faran gjorde alla sitt bästa.

En stor bred gata var färdig. Över den skulle elden icke hoppa. Faran var avvärjd, och man kunde andas lättare. Elden var nu alldeles inpå byn, men det betydde ingenting, då man hunnit vidtaga skyddsåtgärder. Men hur skulle det ha varit, om elden oförberett kommit över dem.

— Det var allt bra, att evangelisten kom hit och höll möte. Annars hade vi tidigt krupit in i våra hus och lagt oss att sova, och så hade elden kommit över oss under sömnen, sade hövdingen.

— Det brinner i ett hus, skrek någon. Genom det starka vinddraget i eldhärden hade ett brinnande råttbo förts ett långt stycke och fallit ned på ett torrt lövtak, som genast fattade eld. Inne i huset stod en halv krutkagge öppen. En gnista från det flammande taket föll ned i kaggen, och med en öronbedövande knall for husets ena gavel ett långt stycke. Till all lycka blev ingen skadad. Den som ägde huset, hade varit med och hackat och burit bort gräs.

— Finns det mera krut i huset? frågade hövdingen.

— Nej, jag fick en halv kagge av min bror i går, svarade husets ägare.

— Gott, sade hövdingen, då kunna vi utan risk för en ny explosion stöta omkull husets väggar och släcka elden.

Det var gjort på några minuter, och den hotande eldfaran var avvärjd.

Evangelisten och hans medhjälpare hade med liv och intresse deltagit i arbetet att hacka och bära bort gräs. Hövdingen uppskattade deras arbete. Det var någonting ovanligt, att främlingar utan tillsägelse hjälpte till att arbeta. Minludi hade icke gjort det allra minsta för att skydda byn för den överhängande faran.

När gräselden hunnit fram till skogsbältet vid flodstranden, slocknade den. Faran för brand var över, och folket kunde utan oro krypa till kojs igen. Men det var många, som den natten icke fingo en blund i ögonen, och bland dem var mannen, som till en del fått sitt hus förstört. I synnerhet förtröt det honom, att krutet exploderat. Han hade köpt det av sin broder, då jakttiden stod för dörren. Inom ett par veckor skulle regntiden börja, och då var det tid att jaga buffel och antilop. Och nu hade han ingenting. Ju mer han tänkte på saken, desto mera kokade vreden i hans bröst. Han skulle taga reda på vem som tänt på gräselden utan att säga dem till. Och den syndaren skulle få betala hans förlust många gånger om.

Då dagen inbröt, begåvo sig många ut på den sotiga slätten, där det ännu rök i grästuvor och trädrötter, för att leta efter råttor och andra mindre djur, som omkommit i elden. Bland dessa var också Mahinga. Minludi och hans män skulle ha mat, innan de anträdde hemfärden, och där-

för hade Mahinga tillfälle att följa med dem, som begivit sig ut på slätten. Han hade stor tur, ty han hittade icke mindre än fem små och tre stora råttor, som gömt sig i hål i marken och där blivit kvävda.

Han lyste av belåtenhet, då han kom tillbaka med sin fångst. Men glädjen blev icke långvarig.

— Tag hit råttorna! befalldes den brutale Minludi. Du är en slavpojke, och allt vad du får och förtjänar, tillhör oss, som köpt dig.

Mahinga, som glatt sig att få en duktig frukost med fin råttbiff, fick lämna hela sin fångst till Minludi. Det var bara att lyda, ty den hänsynslöse Minludi tåkte inga invändningar. Inför honom stod Mahinga alldeles värnlös. Om Kionga varit med, hade Mahinga blivit behandlad på ett annat sätt.

På vägen hem till Nduma stannade Minludi i Kilunga några timmar, enär han där hade en gammal fordran, som han skulle passa på att indriva. Gåldenären var icke hemma, men hövdingen lovade, att han skulle göra sitt inflytande gällande, så att Minludi skulle få igen, vad han lånat ut. Under tiden hövdingen och Minludi samspråkade, gick Mahinga i sällskap med en av Kiongas män omkring i byn. Ur ett hus trängde tjock, kvävande rök. Nyfikna gingo de dit för att se, vad det var. I dörröppningen stod en kraftig man med långt hår, vilket på ena sidan av huvudet var flätat till en grov hårpiska.

— Vad gör ni här? frågade Mahinga.

— Vi håller på att röka en man, som icke vill betala sina skulder, fastän han kan det. Han är skyldig mig och mina två bröder svin, getter och tyg. Och då han efter många tillsägelser icke ville betala, togo vi honom och bundo hans

fötter i kroppåsen och lät honom hänga med huvudet ned. Nu hålla vi på att röka honom med oljepalmens honblommor. Han blir inte svedd, ty de brinna inte med någon låga. Men då den illaluktande röken gjort honom så mör, att han vill betala sin skuld, taga vi ned honom. Ännu är han trotsig, men han blir nog spak. Det är en mycket effektiv metod att få folk villiga att betala.

Mannen därinne hostade kraftigt allt emellanåt. Den kväljande röken retade hans luftrör. Han började känna sig så konstig i huvudet. Han tyckte ibland, att hela huset snurrade runt och att han föll ned i en gapande avgrund. Han måste giva tappt. Ingen skulle komma och skära ned honom, om han icke lovade att betala sin skuld.

Han fick en så väldig hostattack, att han höll på att kvävas i den tjocka röken.

— Jag lovar att betala allt, skrek han, bara ni skär ned mig. Jag dör ju vilket ögonblick som helst.

— Vill du verkligen betala?

— Ja, skär ned mig genast!

— Vill du betala ränta på din skuld?

— Ja, jag betalar, bara jag kommer ut ur detta fördömda hus. Mina ögon svida som eld, och tungan låder vid min gom.

Mannen sprang efter sina bröder, som tillverkade en husvägg.

— Han är nu villig att betala både skuld och ränta, ropade han. Kom nu och hjälp mig skära ned honom.

I största hast kastades blommorna ut, och mannen skars ned. Han var då ganska medtagen, men efter en stund kvicknade han till och blev ganska språksam.

— Det var någonting förfärligt att vara upphängd i

kroppåsen, sade han. Den otäcka röken höll alldeles på att kväva mig, och till sist dansade allting runt för mig. Rökas ihjäl för några djur och tygbitar vill jag då sannerligen icke. Det är bäst, att vi nu klara upp skulden.

— Ja, den har kunnat vara uppklarad för länge sen, i fall du velat, men du har ju sökt att sno dig ifrån den. Senast i går sade du ju, att du aldrig skulle betala den.

— Men röken har omvänt mig. Det finns många medel, genom vilka de mäktiga förmå att tvinga de svaga. Du och dina bröder äro mäktigare än jag och min släkt, och därför kunde ni röka mig. Hade vi varit mäktigare, hade ni aldrig vågat röka mig.

IX.

Solen stod ganska högt på himlen, då Minludi var färdig att bryta upp. Han hade blivit bjuden på palmvin, vilket gjorde, att han icke haft så bråttom. Han kunde dricka oerhört mycket utan att bliva berusad, men då han blev det, var han mycket vild och obändig och skroderade vitt och brett om sin styrka och sitt inflytande. Vid sådana tillfällen ansåg han sig vara den mäktigaste mannen i hela trakten. Hans bror, hövdingen, var då ingenting i jämförelse med honom, som kunde skipa lag och rättvisa bättre än den store hövdingen Mahiola, som alla vid större rättegångar ville ha till domare.

Mahinga fick också denna dag hära Minludis saltsäck. Inne i en skog snavade han över en stor trädrot. I fallet fick han ett ganska stort skrubbsår på ena knäet. Men det värsta var, att Minludis saltsäck sprack och att en del salt rann ut på marken. Minludi var ursinnig och gav Mahinga några kraftiga rapp med sin stav.

Slavpojken vred sig av smärta under de hårda slagen.

— Plocka upp saltkornen! skrek Minludi. Skynda dig, och stå inte och gör fula grimaser! Tror du, att jag har så gott om salt, att du kan få strö ut det i skogen. Jag får allt betala mitt salt, må du tro.

Ett par gubbar hjälpte Mahinga att plocka upp det mesta av saltet. Med ett par spetsiga stickor lagade man hålet i säcken, och så var man färdig att fortsätta resan.

Minludi, som blivit på dåligt humör, trätte på Mahinga.

— Du skall se på vägen framför dig, sade han. Om du gör det, behöver du icke ramla omkull och spilla ut mitt salt.

Den trätgirige Minludi kom icke längre i sitt förmaningstal, förrän han själv stod på huvudet. Han steg ned i en grop, som var fylld med löv. Han slog bröstet i en knölig trädrot, så att han tappade andan. Han stod en lång stund och kippade efter den och kunde ingenting säga. Bärarna ställde ned sina bördor och satte sig, tills Minludi hade återhämtat sig så pass mycket, att han kunde fortsätta. Men bärarna sågo inte alls ledsna ut. De kände icke det ringaste medlidande med Minludi, därför att han vid många tillfällen behandlat dem hänsynslöst.

Minludi hade fått ett elakt håll i bröstet, varför han endast kunde gå helt sakta. Allt emellanåt fick han sätta sig vid sidan av gångstigen och vila. Han var nu icke längre giftig och elak. Smärtan i bröstet tycktes ha förlamat hans tunga. Han satt bara och stirrade rätt framför sig och skar tänderna ibland.

Med möda reste han sig och begynte vandringen till närmaste by, där han beslöt att stanna tills följande dag. Av hövdingen i byn fick han ett par gräsmattor, på vilka han lade sig.

— I morgon är jag nog bra igen, sade Minludi, så att vi kunna fortsätta hem.

Följande dag var han dock mycket sämre. Hållet i bröstet var mycket svårare. Febern brände i hans ådror, och

han kände sig ytterst kraftlös. Troligtvis hade han i fallet knäckt något revben.

— Det är nog bäst, att ni går hem, sade han frampå dagen, och kommer tillbaka med en bår, på vilken ni får bära hem mig. Mahinga får stanna hos mig och hjälpa mig med vatten och ved.

Dennes knä var styvt, men han kunde linka iväg till floden och hämta vatten och till skogen och samla ihop torra trädgrenar.

Hövdingen i byn gav Mahinga mat och palmvin och sörjde för hans välbefinnande. I byn fanns det gott om barn, men de voro magra, smutsiga och skabbiga. De allra flesta av dem voro nakna. Deras sysselsättning var att gå till den lilla floden och fiska. Pojkarna gillrade fällor för fåglar, råttor och andra smådjur samt sökte reda på fågelägg, fågelungar och nedfallna palmnötter.

Följande dag kommo bärarna med en bår. Att lägga Minludi på den var ingalunda lätt, därför att smärtorna i bröstet voro så svåra. När de försiktigt sökte lyfta honom, bet han ihop tänderna och stönade. Då släppte de honom igen. Var gång de sökte lyfta honom, stönade han starkt. Till sist sade en av gubbarna:

— Vi äro tvungna att lägga honom på båren, även om han skriker, ty annars få vi icke hem honom.

Så lyfte de upp honom och lade honom på båren. Det blev ingen angenäm färd för Minludi. Stigen var ojämn, och båren skakade därför ibland rätt kraftigt. Varje skakning förorsakade en häftig smärta i den sjukes bröst.

I en by rastade de under vägen. Minludi fick ligga kvar på båren. Man bjöd honom palmvin, men han bara skakade på huvudet. Han kände sig dödssjuk och bara längtade att

komma hem till sin by. Bärarna fingo för den skull icke länge rasta. När de stodo färdiga att lämna byn, fingo de se en pojke, som hoppade nästan som en hare på knäna och händerna. Mahinga gick fram till pojken och såg då, att denne var krympling.

— På vad sätt har du blivit ofärdig? frågade Mahinga.

— Jag var en gång med männen på jakt. Det blev då ett fruktansvärt åskväder med kallt, skyfallsliknande regn. De sprungo ifrån mig. Troligtvis blev jag skadad av blixten, ty när de följande dag hittade mig på ett fält, var jag förlamad i benen och kunde icke gå. De buro mig hem. Sedan lärde jag mig att hoppa på detta sätt. Jag kan allt skutta iväg rätt fort, må du tro, sade pojken med ett soligt leende och skuttade iväg längs bygatan med duktig fart, gjorde en hastig tvärvändning och hoppade tillbaka till Mahinga.

— Går det inte fort? frågade han ivrigt.

— Jo, du är en mästare att hoppa. Det kan jag icke göra om.

— Det är många av pojkarna här i byn, vilka försökt att hoppa som jag, men det går dåligt för dem. Jag kommer långt före dem.

Några timmar före solnedgången kommo bärarna hem med sin börda. Om de fått gå som vanligt, hade de kunnat vara hemma vid middagstiden, men nu hade de fått gå så försiktigt som möjligt. Minludi lade man i hans hus. Han var ganska medtagen, men trots sina plågor gladde han sig över att han var hemma.

Mahinga hade nu kommit till sin nye husbondes by, där han skulle få göra så många underbara upplevelser och där han en gång skulle få börja smaka något av kunskapens

frukter. Han fick sig en liten hydda anvisad, där han skulle bo tillsammans med två andra pojkar, som Kionga tidigare köpt.

Pojkarna tyckte icke om att få en ny rumskamrat. Det betydde intrång för dem, men de hade blott att foga sig efter de äldres önskan och befallning. Mahinga vågade de sig icke på, ty han var större och kraftigare än de.

När Kionga kom hem, fick Mahinga tappa palmvin samt deltaga i jakterna. I byn fanns det en avgudapräst, som hade en mäktig jaktgud. Innan männen begåvo sig ut på jakt, skulle prästen välsigna deras bössor. Han samlade först tillhoppa bössorna och kopplade ihop dem, varefter han tog litet jord ur en liten påse, som tillhörde hans gud. Denna jord samt några gräsrötter stoppade han i munnen, varpå han spottade i bössmyningarna.

— Rådjur, antiloper och bufflar skola snart dö, ty skickliga jägare skola jaga, sjöng han.

Denna strof upprepades gång på gång under trummornas dån. När sången tystnade, tog prästen en flat sten, på vilken han ritade fyra rutor, i vilka han lade litet krut, som han tände eld på. Därefter lade han på varje bösskolv ett litet stycke kopal, några små pumpfrön samt en tand av en stor råtta.

Efter invigningen gav prästen jägarna några föreskrifter, som de noga skulle iakttaga. Ingen av dem fick skjuta Mukuka Mpela (en fågel, som påminner om staren) samt Nkuka (hjälmfågeln *Turacus meriani*). Om någon ändå sköt en sådan fågel, fick han gå krokig med fågeln i handen, tills han kom hem.

Mahinga var mycket intresserad av jakt. Ofta fick han springa efter Kiongas hund. I likhet med andra hundar i

Kongo gav den icke något skall, då den drev ett villebråd. Mahinga fick då binda en stor träskramla under buken på hunden, så att jägarna kunde höra, var hunden höll till i gräset.

När jägarna lyckades fälla ett djur, fick Mahinga sin del av köttet, vilket han delade med sina rumskamrater. Därigenom kom han snart i ett mycket gott förhållande till dem. Med tiden blevo de mycket goda vänner och arbetare för Guds rike bland sitt folk.

Då Kionga varit hemma en tid, begav han sig ut på en längre affärsresa. Han tog då Mahinga med sig, enär denne av Lumbu, sin förre hövding, fått lära sig att köpa och sälja. Mahinga gladdes storligen, då han fick följa med, ty han hade både lust och fallenhet för affärslivet. Målet för affärsresan var denna gång Mbojotrakterna, som Kionga i slutet av torrtiden brukade besöka. Överallt i dessa trakter var han välkänd och behövde icke frukta för överfall.

Kionga besökte den ena marknadsplatsen efter den andra och gjorde goda affärer. Även i byarna gjorde han mycket affärer. Nästan överallt, dit han kom, klagade människorna över den svåra och långvariga torkan. Efter vanliga beräkningar skulle de första tropiska regnen ha fallit. Jorden var torr och het, och i marken hade stora sprickor uppstått. Kvinnorna hade gjort sina fält i ordning och gingo och väntade att få se de stora åskmolnen uppstiga vid horison-ten och utbreda sig på himlavalvet. Alla längtade efter att få höra åskans dunder, ty den skulle komma med det efterlängtdade regnet, vilket skulle vederkvicka den törstande jorden. Men inga moln syntes till. Solen strålade allt varmare ifrån en molnfri himmel, vilken var som koppar.

Kvinnorna blevo oroliga, när det väntade regnet uteblev. Allt häftigare och ihärdigare uppmanade de regnvädersprästerna att giva dem regn och avvärja den hotande hungersnöden. Dessa präster gjorde allt, vad i deras förmåga stod att framkalla regn. De hängde ut sina gudar vid ingången till sina hus, men regnet kom icke ändå. I ett större byområde anordnades då en stor fest, varvid några Fiedilaspräster höllo undersökning och utpekade en präst, vilken de trodde hade tillyckat himmelen. De ålade då honom att skaffa regn.

Den arme prästen besvor sina gudar, men regnet kom icke. Allt började vissna ned, och bäckarna torkade ut. Kvinnornas hållning blev att hotfullare. De voro övertygade om att prästen ville döda dem och deras barn och draga olycka över landet. En dag nådde deras förbittring kokpunkten. Dag efter dag hade de väntat, att prästen skulle sända dem regn, men nu förstodo de, att de väntat förgäves. De samlades omkring hans hus och befallde honom under starka hotelser att genast öppna himlens fönster. Prästen, som såg kvinnornas vredgade blickar och hotfulla åtbörder, bävade. Ännu ivrigare anropade han sina gudar, gnuggade sönder löv mellan händerna, tog medicin ur gudarnas påsar och blandade allt detta i vatten. Sedan drack han av blandningen och sprutade därav mot himmelen, besvärjande gudarna att låta det regna. Men ändå kom det icke något regn.

Prästen fick några dagars uppskov, men om han under tiden icke skaffade regn, skulle han få se på annat. Då fristen var tilländalupen och icke något regn fallit, samlades kvinnorna åter vid prästens hus. Nu var deras tålmod slut. Med de värsta okvädinsord överöste de den olyck-

lige prästen. Han sökte försvara sig mot de aggressiva kvinnorna, men då förlorade de tålamodet. Som vilda hundar kastade de sig över prästen och skreko:

— Du är en ond präst. Du vill döda oss och våra män och barn. Du har sett, hur våra källor torka ut, hur vattnet för varje dag sjunker i floderna, hur all växtlighet förtorkas och hur marken spricker. Du vill icke giva oss något regn, fastän människor och djur lida. Men du skall få så mycket vatten, som du behöver. Under höga rop och skymfliga tillmälen drogs prästen av de rasande kvinnorna till närmaste flod. Där höllo de honom under vattnet, tills han hade dött.

Mahinga och Kionga hade varit vittnen till denna hemska syn. Den förstnämnde kunde aldrig glömma den så länge han levde. Var gång han tänkte på den, såg han de förbittrade kvinnorna och den olycklige prästen, som blev ett av hedendomens beklagansvärda offer.

Under sina vandringar hade Kionga och hans män kommit till en marknadsplats, som låg omkring fem timmars väg från Nganda missionsstation. Mycket folk var samlat, då de kommo dit. Kommersen var i full gång, när folket på marknaden började skrika:

— Guds vite man kommer!

Det blev en väldig uppståndelse på marknaden. Många flydde hals över huvud för att sätta sig i säkerhet, när den store trollkarlen kom. Han kunde ju förvända ögonen på alla, med vilka han kom i beröring. Missionären, som kände igen Kionga, gick och hälsade på honom och frågade hur det stod till. Mahinga, som stod bredvid sin husbonde, kände en dödlig fruktan. Han skälvde i varje led, men ändå ville han icke springa och gömma sig, därför att

Kionga hade sagt till honom, att han icke skulle springa, då han fick se en vit man. Men han tyckte, att missionären såg förskräcklig ut. Hans bleka ansikte isade blodet i Mahingas ådror. Mahinga både svettades och frös, då han såg på denne underbare främling. Nästan alla, som varit djärva nog att stanna kvar på marknaden, betraktade med misstänksamma blickar den vite. De gävo akt på alla hans rörelser och stodo färdiga att fly, ifall han skulle göra någon häftig rörelse.

Missionären gick lugnt och stilla och hälsade på männen. Med stor tvekan sträckte många ut handen för att hälsa, emedan de fruktade att bliva förtrollade, om de togo den vite i handen. Somliga spottade i handen sedan de hälsat, emedan de trodde, att förtrollningen då var bruten.

Då missionären hälsat, talade han en kort stund till marknadsfolket om Guds stora nåd och barmhärtighet. De allra flesta syntes fullkomligt likgiltiga för detta budskap. Det var så nytt och främmande för dem.

Men det var en, som ivrigt lyssnat. Det var Kionga. Han hade förr hört missionären predika, och dennes budskap hade börjat väcka underliga tankar och känslor i hans bröst. Kanske var det sanning, att himmelens Gud också älskade honom och att denne Gud icke var hans fiende, såsom han hade hört ända ifrån sin barndom.

Missionären hade sett, att Kionga varit en uppmärksam åhörare. Innan han lämnade marknaden, frågade han Kionga, om han ville mottaga en lärare, som skulle börja skola hemma i hans by. Kionga själv hade ingenting däremot, men han fruktade, att Minludi i spetsen för byfolket skulle göra allt, vad denne kunde för att hindra, att en skola kom till stånd i byn.

— Det är ingen risk att mottaga en lärare, sade missionären, då han fann, att Kionga icke var omöjlig. Jag skall sända till eder Nkono, som är en utmärkt man. Han skall undervisa barnen i din by. Du behöver icke frukta, ty vi vita och våra medhjälpare äro inga trollkarlar, som folket tror oss vara. Vi vilja blott folkets bästa. Vi vita ha kommit från ett fjärran land för att förkunna för eder Guds stora kärlek och barmhärtighet. Gud har sänt oss hit med detta glada och härliga budskap.

— Låt Nkono komma till min by. Men jag vill säga dig, vite man, att han kommer att möta många besvärligheter och mycken fiendskap, då jag är borta. När jag är hemma, vågar ingen trakassera honom, ty då håller jag min hand skyddande över honom.

X.

Svettiga och trötta kommo en kväll Nkono och hans unge medhjälpare till Kiongas by för att börja sin verksamhet där. Kionga mottog dem mycket vänligt och gav dem ett trevligt hus, i vilket de skulle bo och undervisa de barn, som vågade komma till skolan. Med mycket blandade känslor betraktades de nykomna av byfolket. Minludi, som för länge sedan var återställd från sin sjukdom, ruvade på mörka planer. Han skulle nog driva bort dem, när Kionga nästa gång begav sig ut på en affärsresa. Han rasade vid tanken på att dessa främlingar med hans broders tillstånd lyckats komma in i byn. Genom sina trolldomskonster skulle de taga bort gudarnas kraft och därigenom utsätta folket för allehanda olyckor.

Samma dag Nkono började skola med fem pojkar, kom Minludi dit för att se, hur läraren gick tillväga. Denne hade satt upp en a-b-c-tabell på den låga gräsväggen för att lära sina elever bokstäverna.

— Är detta en av dina trolldomsböcker? frågade han med lågande blickar och av vrede skälvande stämma.

— Det är ingen trollbok utan en a-b-c-tabell.

— Tag bort den där boken, ty annars sliter jag sönder den.

— Nej, det gör jag icke. Du vågar för övrigt ej röra den, så vidskeplig som du är.

— Det är bäst, att du och din medhjälpare gå härifrån och lämna oss i fred. Vi tänka i alla fall icke övergiva våra gudar.

— Så länge vi ha Kiongas tillåtelse, stanna vi kvar, hur mycket du än väsnas. Det är han, som är hövding i denna by.

— Kionga är icke så rakryggad som jag. Han faller lätt undan för andras önsknings. Hade jag varit i hans ställe, så hade du aldrig fått sätta din fot i denna by. Genom din verksamhet förtörnar du våra gudar. Snart sända de över oss både dysenteri och smittkoppor och andra sjukdomar, därför att du talar om deras vanmakt. Men våra gudar äro mäktiga. De sända sjukdom, när de vilja, men de kunna också borttaga den. De öppna himlen, och regnet faller i strömmar, de tillsluta den, och regn faller icke mer.

— Dina gudar, på vilka du förtröstar, äro människoverk. Avgudaprästerna ha själva förfärdigat dem. De ha ögon, men kunna icke se, öron, men kunna icke höra, mun, men kunna icke tala, de ha ben, men kunna icke gå. Tror du, att dessa gudar kunna hjälpa dig?

— Ja, det tror jag fullt och fast. Det var mpodiguden, som botade mig, då jag var så svårt sjuk.

— Det är Herren i himlen, som giver hälsa och kraft. Han är allsmäktig, men de gudar, som äro gjorda av människohänder, förmå ingenting.

Många hade samlats för att lyssna till Nkonos och Minludis dispyt. Bland dessa var ock Mahinga. Han tyckte, att läraren resonerade klokt, men ännu var han icke säker på, vem som kunde hava rätt. Han såg på den upphängda

tabellen och förundrade sig över de konstiga krumelurerna, som voro tryckta på den. Det skulle nog vara roligt att känna till namnen på dessa konstiga tecken.

Kionga, som varit på besök i en grannby, kom hem. Då han såg folksamlingen utanför den lilla primitiva skol-lokalen, gick han dit för att se, vad det var, som förorsakat folksamlingen.

När han kom fram, hörde han Minludi tala med myndig röst.

— Du knallar dig härifrån, så fort du kan, ty vi vilja icke, att våra barn skola fördärvas och bliva våra fiender.

— Det är jag, som bestämmer i denna by, inföll Kionga allvarligt, och Nkono har kommit hit på grund av mitt med-givande. Han stannar också här, så länge jag vill. Och du, Minludi, går genast härifrån och låter läraren vara i fred. Det är jag, som är hövding och inte du.

— Men tänker du verkligen tillåta honom att fördärva vårt folk? Fruktar du icke gudarnas vrede? Denne man lär ju, att våra gudar ingenting förmå. Han drar olycka över oss genom sin förkunnelse.

— Kunna gudarna icke skydda sig själva, må det då bli deras ensak. Inte lär du kunna det. Låt du Nkono vara i fred. Jag vill, att barnen i byn skola lära sig läsa och skriva. Själv skall jag tillse, att de komma att gå ordentligt. Om jag icke vore så gammal, skulle jag själv gå i skolan. Nu kan jag icke lära mig bokstäverna. När jag var i Luvu, skulle läraren där lära mig bokstäverna, men det gick inte. Då jag lärt mig en bokstav och skulle lära en ny, glömde jag alldeles bort, vad den första hette. Det var lönlöst att försöka.

Minludi var mäktat förgrymmad över hövdingens ord

men vågade ingenting göra, ty Kionga var en man, som hade respekt och som verkligen var rakryggad, fastän Minludi påstått motsatsen. Dennes vrede måste hava något utlopp, och då han icke vågade säga eller göra någonting mot Kionga, blev hans ena slav, som han nyligen köpt på marknadsplatsen, Konzo, föremål för hans brutalitet. Denne hade blivit tillsagd att hämta en gris i närmaste grannby, men på hemvägen slet sig grisen lös och rusade in i urskogen, och hur mycket han än sökte och letade, fick han icke fatt på den. När Minludi fick höra, att slaven kommit hem utan grisen, kokade vreden över.

— Jag skall lära dig, ditt arma kräk, att utföra mina befallningar, röt han och sprang efter en lång flätad piska av buffelhud och slog slaven med den, så att blodet flöt. Den arme slaven vred sig som en mask för varje slag.

— Om du en annan gång låter någon av mina grisar löpa ifrån dig, skall jag göra som Dingihövdingen häromdagen gjorde med en av sina uppstudsiga slavar. Han skar av honom ena örat och befallde honom att steka och äta upp det. På så sätt lär man slavarna att lyda och utföra sina åligganden.

Minludis grymma handlingssätt och övermodiga uppträdande väckte avsky hos många. Det var ingen, som älskade honom. Däremot tyckte alla om Kionga. Han hade aldrig varit hänsynslös och brutal, och därigenom hade han tillvunnit sig sitt folks aktning och tillgivenhet.

Kionga höll sitt ord. Han tillsade barnen i byn att gå i skolan och vakade över att de gjorde det. Han tillsade också de unga männen att lära sig läsa och skriva. Mahinga måste fördenskull också börja i skolan, fastän han icke hade någon lust därtill. Den första tiden satt han ointresse-

rad och frågade föga efter om han lärde sig någonting. Men så småningom vaknade hans intresse. Det var icke omöjligt för honom att lära sig känna de konstiga bokstäverna. Då hans intresse var väckt, gick det lätt för honom att följa med undervisningen, och efter någon tids förlopp var han den förnämste av dem.

Nkono gladdede sig över Mahingas framsteg. När denne var så duktig, tyckte läraren, att hans förhoppningsfulle elev skulle söka inträde vid stationsskolan vid Nganda. Nkono frågade hövdingen, om icke Mahinga kunde få tillåtelse att gå i skola vid missionsstationen, då det visat sig, att han hade så lätt att läsa. Nkono menade, att Mahinga skulle bli ett riktigt ljushuvud, bara han fick bättre skolunderbyggnad. Kionga, som hade framtidsblick, hade ingenting däremot, och Mahinga ville själv fortsätta med skolarbetet. Han hade nu börjat fatta, att kunskapens frukter äro ljuvliga, även om de i början äro bittra. Han var nu icke heller längre rädd för de vita. Han hade i Nkonos sällskap varit vid Nganda ett par gånger, och han hade själv talat vid de vita och funnit, att de icke voro några trollkarlar.

Då en ny termin vid skolan vid Nganda började, blev Mahinga inskriven där. Han hade nu kommit in i en för honom helt främmande värld. Livet i skolan var för honom mycket välgörande i många avseenden. Där fick han lära sig ordning och punktlighet, att vårda sin kropp, tvätta sina kläder och laga sin mat. Utom det egentliga skolarbetet fick han deltaga i praktiskt arbete, såsom planterings- byggnads- och röjningsarbeten.

Undervisningen vid stationsskolan sköttes av en kvinnlig missionär, som med liv och intresse ägnade sig åt sin upp-

gift. Hon förstod att vinna pojkarnas kärlek och tillgivenhet och sporra dem att arbeta. Under den första tiden var Mahinga litet skygg av sig, men denna skygghet försvann snart. I skolan gjorde han stora framsteg, och lärarinnan insåg rätt fort, att hon här hade att göra med en ovanligt duktig lärjunge, som lovade mycket för framtiden.

Av kristendomsundervisningen var han mycket intresserad, fastän han ännu var en hedning. För varje dag, som gick underminerades tron på avgudarna. Han hade kommit till insikt om, att de ingenting förmådde. Men utan strid övergav han icke sin gamla tro. Han beräknade kostnaden mycket noga, innan han tog det viktiga steget och bekände, att han ville bli en kristen. Men då han var övertygad om kristendomens stora företräde framför hedendomens, skulle ingen kunnat hindra honom att bli en kristen. En söndag efter predikans slut stod han upp och bekände, att han ville bli en Kristi lärjunge i sanning. Glädjen bland missionärerna och den lilla församlingen vid Nganda var stor, då han frimodigt avlade sin bekännelse.

Efter en tids undervisning i dopskolan blev han döpt och intagen i församlingen. Den dag han döptes, var för honom en verklig högtidsdag. Han var nu icke längre en hedning, som vandrade på mörkrets vägar. Han hade fullkomligt brutit med det gamla, fäderneärvda levernet. Han var en ny skapelse i Kristus, och för honom gällde det att kämpa mot hedendomens mörka makter, som ännu hade herraväldet i hans land. I den by han tillhörde, fanns det ännu ingen, som var kristen. Från sin hövdings sida, visste han, att han icke skulle möta något motstånd, emedan denne var välvilligt stämd mot missionen. Men det stod också klart för honom, att Minludi skulle förgifta livet

för honom, då han efter slutad skolgång kom tillbaka till byn. Han skulle dock aldrig bliva utsatt för Minludis fiendskap.

Då Mahinga genomgått stationsskolans fyraåriga kurs, frågade föreståndaren på stationen honom, om han icke ville bliva hjälplärare. Den frågan gjorde Mahinga glad. Att han skulle få bliva hjälplärare, hade han aldrig vågat drömma om.

— Men jag måste väl först fråga min hövding, om jag får bliva det?

— Jag har redan gjort det, svarade missionären. Om den saken talade jag med honom, då han senast var här. Han gav sitt bifall. För övrigt kan han icke hindra dig. Du är icke längre en slav. Du är en fri man, som gör, vad du behagar. Staten har genom lag förbjudit allt slaveri. Alla äro fria, och var och en, som köper och säljer människor, straffas som en lagbrytare, om han anklagas inför myndigheterna. Men det dröjer länge, innan människorna i detta land förstå, att de äro fria, därför att de äro så okunniga. Du skall under den första tiden hjälpa Demvo i Nsweka. Där ha vi en stor byskola med många barn. Om lördagar och söndagar få ni också besöka andra byar och predika. Framför allt få ni vara vänliga och kärleksfulla mot alla, ni kommer i beröring med.

Mahinga arbetade med intresse i skolan, men han fann, att det icke var något lätt arbete. Barnen voro ostyriga, och det var ganska svårt att hålla disciplin ibland dem. De pratade och nojsade med varandra. Lättare var det för Demvo att hålla ordning och reda i skolan, emedan han var äldre. Så småningom gick det även för Mahinga att vinna respekt.

Den unge hjälpläraren hade stora predikogåvor. Han ägde en medfödd värtalighet och var en mästare i att använda bilder och liknelser. Lätt och behagligt lekte orden på hans läppar, och därtill ägde han goda sceniska talanger, varför han hade stora förutsättningar att fångsla och intressera sina åhörare.

Under ett predikobesök i Lukunga fingo Demvo och Mahinga höra, att Luvitukuhövdingen tagits till fånga och att han suttit fånge länge där i byn. De sökte upp huset, där han satt fångslad. De blevo förskräckta, när de fingo se honom. Han var fastkedjad vid en grov påle, och han liknade en urskogsmänniska. Håret hängde långt ner på halsen på honom, och naglarna på hans fingrar voro långa och liknade klor. Han hade blivit mycket hårt och omänskligt behandlad. Han bara satt och ruvade över hur han skulle kunna bliva befriad från sina plågoandar.

Senare fingo de höra, att han lyckats bliva fri och att han tagit en fruktansvärd hämnd på dem, som plågat honom.

En och annan gång besökte Mahinga Kiongas by. Han blev alltid väl emottagen, då han kom. Kionga önskade mången gång bliva en kristen. Han trodde inte längre på avgudarna. Men det låg ett stort hinder i hans väg, då han skulle övergå på kristendomens sida. Om det hindret icke funnits till, hade han redan varit en kristen. Han kunde inte övergiva sina många hustrur och leva i engifte. Om han skulle lämna dem, skulle han förlora sitt anseende bland folket. Aldrig hade man väl hört, att en mäktig hövding och en aktad köpman hade blott en hustru. Det var blott slavar och fattiga stackare, som fingo nöja sig med en hustru.

Mahinga talade allvarligt med Kionga om denna sak.

— Om jag icke behövde lämna alla mina hustrur utom en, svarade han då, skulle jag genast avlägga det goda vittnesbördet. Men nu kan jag det icke.

— Men Kimbimbihövdingen har lämnat sina hustrur. Han hade flera än du. Jag har själv varit i hans by, och han ångrar icke det steg, han tagit. Han har minst lika stort anseende, som han haft förr.

— Men varifrån skulle jag få mat till alla främlingar, som besöka min by, om jag blott hade en hustru. Det är ibland svårt att få mat, fastän jag har så många hustrur.

— Du får köpa mat, då främlingar komma på besök. Det blir nog icke dyrare än att ha många hustrur, som ibland äro så oresonliga.

— Det blir nog mycket dyrare, om jag skall köpa mat.

— Det tror jag icke.

Samtalet var slut för denna gång. Längre ned i byn trummade man duktigt. En avgudapräst höll på att behandla Minludis onda ben, som svullnat så att det var tjockt som en stock. Det var omöjligt för honom att stå på det. Med en liten kniv skar prästen små snitt på det onda benet, varefter han med ett kopphorn, hornet av bimfwiliantilopen, sög ut en del blod genom de små såren. Då han sugit en stund, hade han sugit ut några små stenar, som han visade Minludi. Han bedyrade för sin patient, att det var dessa stenar, som förorsakat smärtan och svullnaden. Efter denna behandling skulle Minludi bliva bra.

— Du är en bedragare, sade Mahinga, som hörde vad prästen bedyrade. Du har icke sugit några stenar ur Minludis ben. Dessa stenar hade du med dig, när du kom hit.

Prästens ära stod på spel. Mycket indignerad svarade han:

8 — *Slavgossen som blev evangelist.*

— Du som ännu är en ung, oförståndig man, skall inte söka mästra mig, en gammal mpodipräst. Mpodi, vars präst jag är, kan göra ännu mäktigare ting än dessa.

— Mpodi duger till ingenting. Det är ni präster, som lura de enfaldiga och vidskepliga människorna. Men det kommer en dag, då det skall bliva uppenbart för alla, att ni äro bedragare.

— Gå din väg! Du begriper ändå ingenting.

Mahinga gick, ty han förstod, att prästen skulle överösa honom med de värsta okvädinsord, ifall han stannade kvar. Han hade många gånger varit utsatt för avgudaprästernas raseri.

På grund av Mahingas stora predikogåvor beslöt församlingsföreståndaren på Nganda, att Mahinga i sällskap med en evangelist skulle vandra omkring i missionsdistriktets östra del och predika. Under detta arbete, vilket han utförde under tre års tid, fick han göra många både glada och sorgliga erfarenheter. I en del byar blevo han och hans kamrat mycket vänligt mottagna. Man lyssnade till deras budskap och gav dem mat och husrum. Men i andra byar ville man köra bort dem, och det var nästan omöjligt att kunna få hålla ett möte. Människorna voro vilda och otillgängliga.

I en by, dit de kommo, hade en ung man dött. Klagosången efter den döde ljud vild. Den tystnade för en stund, och i dess ställe började gifttrummans dova ljud höras. Vid dess ljud samlades allt byfolket, ingen vågade vara borta. Nu skulle avgudaprästen spåra upp den skyldige och låta honom genomgå sitt straff. När folket samlats, steg avgudaprästen fram och befallde, att alla skulle sätta sig i en stor ring. Därpå tog han en träskramla i handen och

slog med den små, korta slag och sjöng en entonig sång. Han fortsatte därmed, tills han råkade i extas. Han satte sig en stund och läskade sin strupe med palmvin. Så sprang han upp med utluktareviskan i ena handen. Han luktade på den, svängde runt på ena benet, hoppade jämfota och svängde det ena benet i kors över det andra. Under tiden sjöngo sju män en vild sång och slogo takten med kalebasser, i vilka de hade hårda frön.

Så snart sången upphört, gjorde sig prästen i ordning att uppspåra den skyldige. Han hängde ett stort antilopskinn på bröstet och ett mindre i vänstra armvecket, tog sin avgud i högra handen svängde den några varv i luften och luktade på den. Därpå gick han omkring och luktade på alla, som sutto i den stora ringen. Han gick både ett och två varv. Då han började det tredje, hade spänningen nått sin höjdpunkt. Nu skulle den skyldige utpekas och få sitt förtjänta straff. Prästen gick sakta. Han stannade länge hos en och annan och luktade. Allas ögon voro riktade på honom. De följde alla hans rörelser. Nu började han skaka. Hans skakningar blevo allt kraftigare. Det var tecknet, att han funnit den skyldige. Men den utpekade bedyrade, att han var oskyldig. Han var ingen trollkarl, och han hade icke ätit den döde.

Evangelisten och Mahinga bådo, att man skulle skona den utpekade. Men man lyssnade ej till deras bön.

— Det vore väl orimligt att bevisa trollkarlar nåd, vilka gjorde så mycket ont, menade man.

Prästen förklarade bestämt, att den utpekade var den skyldige.

— Om du icke vill erkänna, att du är trollkarl, får du först genomgå vattenprovet, försäkrade han. Jag skall taga

fram min undersökningsgryta för att verkligen utröna, hur det är.

Prästen tog fram en gryta, som var mycket noga insvept i ett tygskynke.

— Nu skall jag hälla vatten i grytan, sade han, och om det efter en stund kommer att rinna vatten genom grytans botten, är du skyldig.

Han hällde vatten i grytan, men det kom inte en droppe genom botten på den. Man började undra, om den utpekade var oskyldig. Kanske prästen hade tagit fel. Då i ett nu började vattnet rinna genom grytans botten.* Prästen hade alltså icke misstagit sig. Alla började rasa mot den utpekade. Han tvingades att dricka gift, och när döden inträtt, sprättade prästen upp hans bröst, skar ut bröstpiggen och visade den för den samlade skaran.

— Här är tecknet på att han var trollkarl, försäkrade han.

I sin stora okunnighet och vidskepelse jublade man över att en trollkarl var borta. Nu kunde man andas lättare, då en folkets hemlige fiende var tillintetgjord. Man gjorde i ordning ett bål, på vilket den döda kroppen förbrändes, och askan ströddes för vinden.

Under vandringen till en by passerade de båda predikanterna utkanten av ett träsk. Innan de hunnit fram till träsket, hörde de därifrån ett tungt stönande. De undrade, vad det kunde vara, och skyndade i den riktning, varifrån stönandet kom. Ett stycke ut i kärret stod en man nedgrävd

* Grytan hade fyra små hål i botten, vilka prästen satt igen med löv. Sedan han hällt vatten i grytan petade han med fingrarna bort ett eller annat löv, och då rann det vatten genom grytans botten.

i gytthan ett stycke över midjan och fastbunden vid en grov påle. Bromsar och flugor svärmade omkring honom och förorsakade honom svåra lidanden. Den arme mannen var svårt medtagen.

De båda unga männen befriade honom och ledsagade honom till hans by. Det var en fordringsägare, som hade grävt ned honom och bundit honom i kärret för att tvinga hans släkt att så fort som möjligt betala skulden.

Evangelisten, som var en djärv och frimodig man, förhöll fordringsägaren hans grymhet och hotade att anmäla honom för administratören i Luozi.

— Sedan statens män byggt en post icke långt härifrån, sade han, kunna vi lätt anmäla dig. Du har ingen rättighet att handla, som du gjort. Med statens man leker du icke. Bula Matadi* är mycket stark. Du vet, hur han gjorde med hövdingen i Lungu, då denne trotsade honom. Du har själv hört, att begravning av levande personer på marknadsplatser, giftgivning och säljandet och köpandet av slavar är av staten förbjudet. En ny tid är i antågande, då grymheterna skola försvinna och avgudaprästernas och hövdingarnas makt skall brytas. Okunnighetens och vidskepelens mörker vilar ännu tungt över vårt land, men Guds underbara ljus, som börjat lysa bland våra dalar, skall skingra detta mörker, och en dag skall evangeliets härliga ljus stråla klart över hela landet.

Fordringsägarna och de övriga i byn lyssnade med respekt och förvåning på den värtalige evangelisten. Att Bula Matadi, icke var att leka med, visste de förut. Ingen av dem ville bliva anmäld för staten, och fordringsägaren lovade, att han icke skulle plåga sin gäldenär.

* Namn på statens män.

— För två år sedan skulle folket i denna by icke ha tagit reson, sade evangelisten till Mahinga, men det är förvånansvärt vilken respekt de ha fått för Bula Matadi ute i byarna. Bara man nämner Bula Matadis namn, bliva de mest övermodiga och storskrävliga hövdingar ganska spaki.

— Under de år, du och jag vandrat omkring tillsammans, har i alla fall en ganska märkbar förändring ägt rum. Du minns, hur människorna under den första tiden hotade oss till livet i många byar och överöste oss med de värsta skällsord, som de kunde hitta på. Men nu finns det ju knappast någon by, där man bemöter oss ovänligt. Hos många håller tron på avgudarna att undergrävas, och de inse, att avgudaprästerna ingenting förmå. Många hövdingar ha tagit emot lärare och äro angelägna att deras barn skola gå i skola.

— Nu börja de bära sina sjuka till missionsstationen för att där erhålla hjälp och vård. Deras antal, som där återvunnit hälsa, är mycket stort. När de komma tillbaka till byarna, tala de gott om missionärerna, och därigenom försvinner folkets fruktan allt mer och mer för de vita. Första gången jag såg en vit, höll jag på att få slag.

— Jag tyckte också, svarade Mahinga, att den vite var ett vidunder, då jag först såg honom. Jag var mest rädd för det långa skägget, som räckte långt ned på hans bröst. Om jag då inte haft Kionga att hålla mig till, vet jag ej, hur det skulle ha gått för mig.

XI.

Efter tre år som resepredikant blev Mahinga sänd till evangelistskolan vid Mukimbungu. Då han var på väg dit, undrade han, hur det skulle gå för honom där. I stationskolan vid Nganda hade han varit den förste i sin klass, men det vågade han icke hoppas bli i evangelistskolan. Han gick emellertid dit med den föresatsen, att han skulle göra sitt bästa. Sitt beslut fullföljde han också, ty vid evangelistkursens avslutning erhöll han det bästa betyget. Under vistelsen vid evangelistskolan hade han tillvunnit sig både lärares och kamraters aktning. Lärarna sågo i honom en föregångsman både på grund av hans begåvning och på grund av hans fasta karaktär. Han var icke något rö, som drevs hit och dit av vinden. I församlingen på Nganda blev han en pelare och en ledare, till vilken många sågo upp. Till honom kom man med sina frågor, och hos honom sökte man hjälp och ledning, då man icke vände sig till missionärerna.

Mahinga var en prydnad för evangelistkåren, så länge han levde. En tid arbetade han som lärare i stationsskolan, men sedan togs hans krafter i anspråk för byverksam-

heten. Han hade uppsikt över lärarna ute i byarna och predikade överallt, där han drog fram.

Ferierna tillbringade han dels vid stationen, dels i Kiongas by. Kionga, som köpt honom som slav, gjorde aldrig några anspråk på honom, men han betraktade honom som sin son. Och Mahinga fick uppleva den dag, då Kionga blev en kristen och lämnade sina många hustrur. Hans steg bar vittne om evangeliets omskapande och omdanande kraft.

I Kiongas by tog han sin brud, dotter till den hänsynslöse Minludi. Lemba, Mahingas hustru, var en god och älsklig kvinna. Hon hade icke ärvt sin faders svåra och obändiga lynne. Ett år innan hon ingick äktenskap med Mahinga, hade hon döpts och intagits i församlingen. Hennes far rasade, när hon bekände sig vilja bliva en kristen, men han kunde ingenting göra. I Kionga hade hon ett verkligt skydd och stöd, om han icke varit, hade det nog blivit svårt för henne. Så småningom resignerade Minludi, när han såg, hur den ene efter den andre bekände sig till den kristna tron.

Efter äktenskapets ingående flyttade Lemba med sin man till Nganda, där han hade byggt ett trevligt hus. Dit styrde han sina steg efter de långa och mödosamma predikoresorna. I hans hem var det lugnt och fridfullt. Där stördes han icke av de ofta påkommande byträtorna, som förbittra livet för många i byarna. Där behövde han icke sitta dag efter dag på långa rättegångar, där man sökte att överträffa varandra i advokatyr.

Han hade nog av rättegångar, då han var ute på sina resor i landet. Hans rykte som en klok och förständig man hade gått ut i Ngandalandet, och därför var det många,

som ville ha hans bistånd vid rättegångarna. Men han ville icke bli en sakförare, ty han ansåg sig ha en högre kallelse. Han dömde aldrig i en rättegång, men han gav de enträgna många goda råd.

— Om jag vore domare, brukade han säga, skulle jag döma på det sättet.

Och många gånger dömde man efter hans mening.

Lemba var en duktig husmor. Hon odlade stora fält och höll rent och snyggt omkring sig. Hon födde två pojkar och en flicka, vilka efter dåtida förhållanden fingo en god uppfostran. De fingo icke se mycket av det hedniska väsendet, ty trakten omkring Nganda hade genom missionens verksamhet blivit mycket förändrad. De tre barnen voro Mahingas glädje och stolthet. Själv undervisade han dem i kristendomens sanningar på ett så enkelt och målande sätt, att barnen längtade efter den stund, då han skulle undervisa dem.

Under en av sina missionsresor kom Mahinga till sin födelseby, Kilanda, där han sökte få en byskola till stånd. Hövdingen, Mbika, var gammal och grå och gick böjd och framåtlutad. Han var icke längre den kraftfulle man, som han tidigare varit.

Mahinga frågade, om han kände igen honom. Men han skakade blott på huvudet och försäkrade, att han icke kände honom.

— Men då skall jag tala om vem jag är. Jag är född i denna by. Min mor hette Lau, och jag kallas Mahinga. Det var mig, som du sålde på Maniangamarknaden. Du bedrog min mor, ty du lovade henne att föra mig oskadd tillbaka till henne. Du aktade icke på mina böner och tårar, då jag bad och grät, att du skulle föra mig tillbaka till min moder.

Jag hörde av Makitu, att hon var förtvivlad, när jag icke kom tillbaka. Men jag skall icke lasta dig. Den Herre, som jag tjänar, har bjudit mig, att jag skall älska mina fiender. Herren i himmelen har varit med mig. Han har lett mig på underliga vägar. Slavgossen, vars väg syntes så svår och törnbeströdd, har blivit en fridens budbärare bland sitt folk.

Kan du säga mig, var min moders grav är belägen? Jag ville så gärna se den plats, där hon vilar.

Förvånad hade den gamle hövdingen hört Mahingas ord. Han visste icke vad han skulle tro. Kunde denne kraftige, högreste man verkligen vara den pojke, som han en gång sålt. Det var möjligt, att så var. Men någon ånger över sitt handlingssätt kände han ej. Att sälja människor var för honom helt naturligt.

— Din moders grav känner jag ej, svarade hövdingen, ty det var så många, som dogo samtidigt med henne. Det var en sorgens tid. Grav reddes vid grav. Om Makitu levat, hade han nog kunnat visa dig graven, ty han grävde den. Men nu är också han borta. Gud har också ätit honom. Alla gamla äro döda. Själv har jag, som du ser, blivit gammal. Min kraft är slut, och jag är som ett tandlöst lejon. Mina armar och ben värka om nätterna, så att jag icke kan sova. Avgudaprästen sade, att det var spöken, som sutto i armarna och benen och gnagde. Han sökte driva ut dem, men han lyckades inte. Jag tror ine, att det är några spöken. Det är helt enkelt ålderdomskrämpor. Alla gamla ha ju ont i armar och ben. Spökerna skulle väl hellre fara in i kroppen på unga människor än i gamla. Det var en gång en evangelist från Nganda hit. Han var här flera dagar. Han sade, att spöken icke fara in i kroppen på en människa.

— I vilken sjukdom dog Makitu?

— Han dog i smittkopporna. Den sjukdomen har härjat här i dessa trakter. Överallt i byarna ha många dött. Vi äro, såsom det synes, till döden dömda. Ingen kan undkomma döden. Man påstår, att de vita också dö. Man säger, att flera av dem ha dött på Nganda. Det vet väl du som nu bor där. Kunna icke de vita, som äro så mäktiga, uppfinna ett läkemedel, som skänker evig hälsa?

— Det lyckas aldrig för någon människa att framställa ett sådant läkemedel. Döden kommer att härska på jorden, till dess Kristus kommer och upprättar sitt rike. Men den, som tror på Kristus, behöver inte frukta döden. På den yttersta dagen skall Kristus uppväcka alla. De som tro på honom härnere, skola då få taga i besittning det rike, som Gud har berett åt de sina.

— Det där förstår jag icke. Jag är för gammal att lära mig någonting nytt. I likhet med mina fäder skall jag gå ut i det stora mörkret, då jag slutat min färd på jorden. Men mitt folk, mina barn, de skola mottaga den nya läran. En lärare vill jag ha, som undervisar dem. Säg till den vite hövdingen på Nganda, att han sänder hit en lärare. Han skall få ett hus, i vilket han får hålla skola.

— Jag tackar för löftet att få börja skola här. Du skall få en lärare, och han skall också undervisa dig i den nya läran.

— Nej, jag är för gammal, och jag är bunden av mina löften till gudarna. Dessa löften vågar jag icke svika. Men de unga, som icke äro bundna av löften och som kunna lära sig något nytt, skola undervisas och få förstånd.

— Det är många gamla, som mottagit den nya läran.

— De ha då icke varit så gamla som jag. När man är

gammal, går det ingenting i huvudet på en. Tankarna bliva tröga, och man glömmet allting, som man hör.

— Leva Makitus pojkar?

— En har nyligen dött, men två äro ännu i livet. De ha gått och tappat palmvin, men de komma snart hem. Vill du träffa dem?

— Jag tänkte, att de kunde visa mig platsen, där min mor blev begravnen.

— Det kan jag göra. Det är icke långt dit. Vi ha nu skaffat oss en ny begravningsplats. Det är icke hälften så långt dit som till den gamla.

Framkomna till begravningsplatsen, sade hövdingen:

— Här i en av dessa gravar vilar din mor. Snart skall också min grav redas här. Jag känner, hur min kraft försvinner. Var jag icke en gång den mest fruktade av hövdingarna här i trakten? Men vem fruktar mig nu? Ingen. Jag kan icke mera föra mitt folk till strid. Som ett avlovat träd står jag, vars nakna grenar icke längre giva skydd åt några fåglar.

Mahinga stod tyst bland gravarna, som vittnade om dödens skördar. Där under den svarta mullen vilade många, som han hade känt, och där sov hon som vakat över hans första steg, sin sista sömn. Mahinga tänkte på att hon gått bort utan något hopp för evigheten, och en brännande smärta steg upp i hans bröst. Om kristendomen förr kommit till dessa trakter, kanske även hon varit en kristen.

I sällskap med hövdingen dröjde han en lång stund bland gravarna. Sedan vandrade han vid hövdingens sida försänkt i djupa tankar tillbaka till sin barndomsby, som ännu låg på den långsträckta kullen, omramad av vackra palmer.

På kvällen predikade Mahinga för alla i byn. Hövdingen

hade befallt, att alla skulle vara med på mötet. Många voro nyfikna att se och höra Laus son. Med värme och kraft förkunnade han frälsningens väg för dessa i mörker famlande själar. Genom bilder och liknelser målade han för dem Guds underbara kärlek till människors barn. Han talade om herden, som söker efter det förlorade fåret, som förrirat sig bland skogens snår.

Efter predikans slut kom en gammal kvinna fram och hälsade.

— Är du Laus son? frågade hon.

— Ja, det är jag.

— Då har jag sett dig förr, men det är länge sedan. Jag var god vän till din mor. Vi arbetade ofta tillsammans på fälten. Hon var mycket duktig och hade stora fält. Men jag kan ännu höra hennes klagan, då hon förstod, att Mbika hade sålt dig. Jag har också genomgått samma prövning som din mor. Tre av mina barn har Mbika sålt. Om de äro döda eller levande, vet jag ej. Jag har aldrig hört av dem, sedan de såldes. Värst är det för mig om nätterna, då jag ligger och tänker på dem. Då ville jag ropa högt deras namn. Men om jag gjorde det, skulle jag ändå icke få något svar. De äro borta, och jag får aldrig mera se dem. Tänk, om Lau levat i dag. Då skulle hennes hjärta klappat vilt av glädje.

— Om jag icke av Makitu fått veta, att hon var död, hade jag mycket förr kommit hit.

— Tänk, vad du har blivit stor, och så du kan predika, fastän jag icke förstod mycket av det, du sade. Men vi, som äro gamla, ha så litet förstånd. De yngre fatta mycket lättare.

Mahinga blev rikligen trakterad i byn med juma och

annan mat. Av hövdingen fick han en stor tupp som bevis på dennes vänskap. Han var nu också viss om att det skulle bliva skola i hans barndomsby, och han glädde sig över att kristendomens sanningar skulle förkunnas bland folket i den by, där han först skådat dagens ljus.

XII.

Mahinga ägde ett brinnande nit för sitt folks frälsning. Outtröttligt vandrade han omkring i byarna och predikade, inspekterade byskolorna, vakade över lärarna i sitt distrikt, så att de skötte sina åligganden, och gjorde sig underrättad om församlingsmedlemmarnas liv och leverne. Han gav sig helt i arbetet. Han var en mästare att trösta och uppmuntra de sorgsna och försagda. Men han kunde också uppträda med makt och myndighet, när så behövdes.

Han fick vara med och se, hur Guds verk växte och hur många, ja till och med avgudapräster, kastade bort sina avgudar och bekände, att de ville bli Jesu Kristi lärjungar. Han fick uppleva säningsmannens möda och arbete, men också skördemannens glädje blev honom beskärd.

Men allt för hastigt borttrycktes denne begåvade man. I sin bästa mannkraft skördades han av döden. Under en resa till Nsundi Mambatrakterna blev han förkyld och kunde aldrig mera repa sig. I ganska medtaget tillstånd kom han hem till Nganda. De vita där gjorde allt, vad de kunde för att hjälpa honom, men allt var förgäves.

Hans hustru var nästan förlamad av sorg, då hon såg, att mannens liv icke stod att rädda. Missionärerna voro ock djupt bedrövade, därför att en av deras bästa med-

arbetare skulle ryckas ifrån dem. Han hade varit så trogen och villig. Han hade aldrig tvekat att besöka avlägsna platser. När andra hade sagt ifrån, hade han gått. För alla hade han haft hjärta och tanke och skilde sig i detta avseende väsentligt från sitt folk. Då han låg på sitt sjukläger, tänkte han på sina vänner och sände hälsningar till dem.

För döden fruktade han icke, ty med Paulus kunde han triumferande utropa: "Du död, var är din udd, du dödsrike, var är din seger." Han var redo att gå, då Herren kallade sin tjänare hem till vilan och härligheten.

En kväll, då en av missionärerna, vid vilken han var djupt fästad, satt vid hans bädd, sade han:

— Tänk, vad det skall bliva härligt, när jag får gå igenom pärlporten och skåda min frälsare, som offrade allt för min frälsning. Där får jag möta de missionärer, som här vid Nganda gävo sina liv för vårt folks frälsning, och många av vårt folk, som gått före mig. Det är saligt att få sluta sina ögon i döden i Jesu Kristi namn och sedan vandra till det land, där ingen skilsmässa, ingen sorg och ingen död skall vara. Jag är trött och matt och längtar hem, och jag gläder mig vid den tanken, att jag snart går till det stora ljusa landet med de vida gränserna.

Följande morgon hade Mahinga gått över gränsen. Ett gott och redligt hjärta hade upphört att slå. Missionen hade förlorat en av sina bästa och mest nitiska arbetare. Det blev sorg och förstämning i Ngandabyn, när budskapet om Mahingas död spred sig. Och snart gick detta sorgliga budskap ut över hela Ngandalandet, och alla kände, att de förlorat en god vän.

Samma dag ett par timmar före solnedgången samlades

man utanför sorgehuset. I en enkel kista vilade Mahingas förgängliga del. Stilla bars kistan av sex lärare, vilka varit hans förtrogna vänner. Tillslutningen till sorgetåget var stor. Ifrån de närmaste byarna hade flera kommit för att bringa honom sin sista hälsning. Skolbarnen följde också med i tåget.

Vid den öppnade griften talade först en av missionärerna, som förrättade jordfästningen. Därpå sänktes kistan ned i den mörka graven. Många inspirerade tal höllos vid griften. De präglades alla av uppståndelsens ljusa hopp. Där sjöngos många sånger, som talade om uppståndelse och återseende i en bättre värld, där ingen bär slavmärket på sin panna.

Det var en helig stund vid de dödas stad. Deltagarna tyckte, att himlen var öppen över dem. Det var, som om dödens bitterhet och smärta hade förlorat sitt grepp om hjärtat. Alla, som voro med, sågo, vilken skillnad det var mellan en hednings och en kristens begravning.

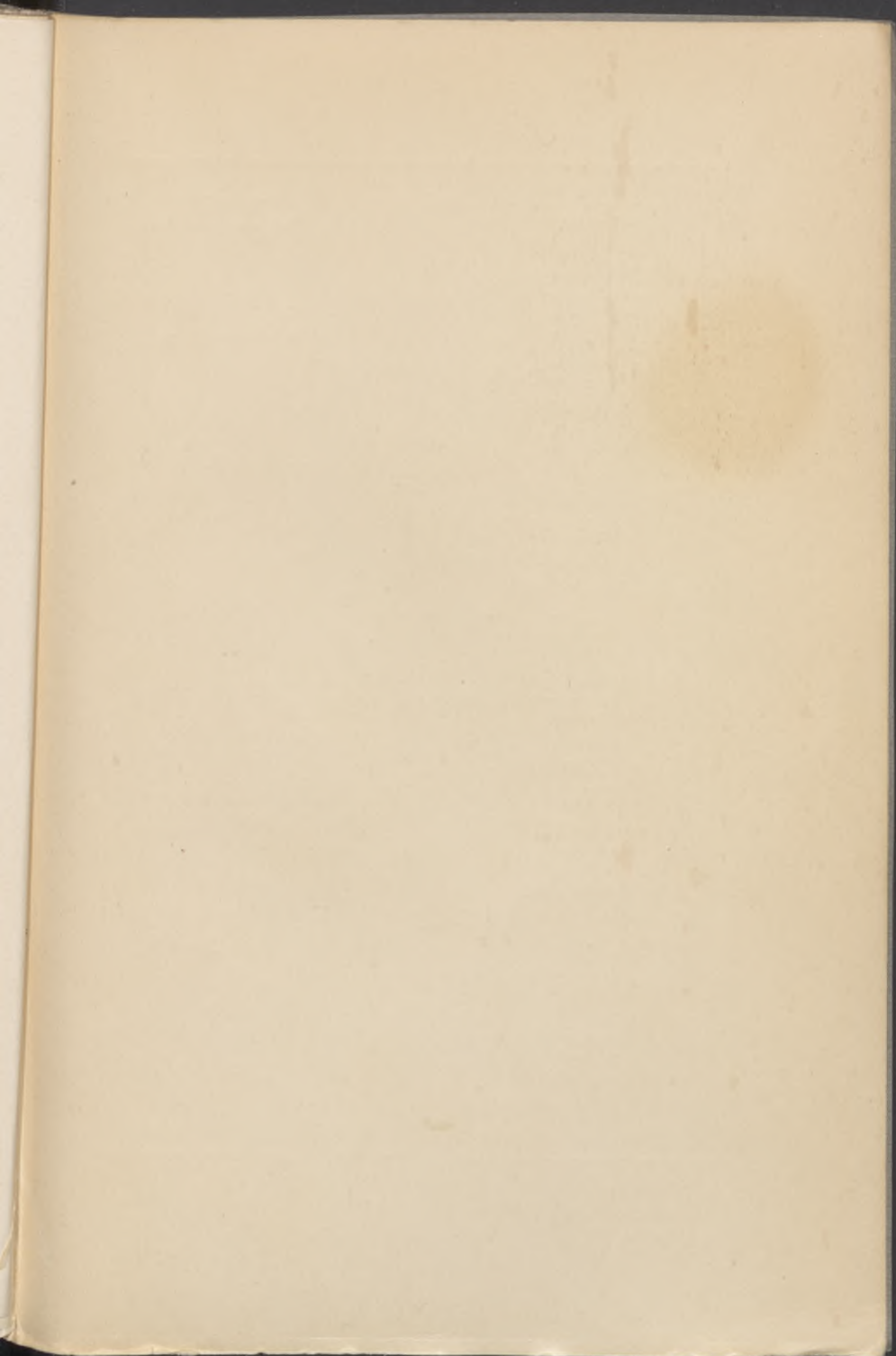
Så var slavgossens-evangelistens dagsverke avslutat. Prövningar och sorger hade han mött i livet, men hans möte med Frälsaren blev hans livs största upplevelse. Vid det mötet fick han förvisning om syndernas förlåtelse. Han fick frid i sitt arma, oroliga hjärta och en ny livsriktning. Genom detta möte blev han en helt och hållet ny människa. Och sedan kallade Herren honom att bliva sitt vittne. Det uppdraget utförde han med trohet, och därigenom blev han till så stor välsignelse bland sitt folk. Det utsåde, han med fulla händer utsådde, har burit rika skördar, sedan han själv gått bort. Hans livsgärning har ännu betydelse för det släkte, som nu lever.

Han ägde den svarta rasens varma innerlighet och sju-

dande glöd, hetsiga blod, mäktiga känslor, starka inbillningskraft, frodiga fantasi och utomordentliga skildringskonst. Men han hade helgat sina gåvor i hans tjänst, som helgade sig för sina lärjungar, och därför blev han till sådan välsignelse.

Han var en av pionjärerna för den nya dag, som brutit fram över det land, där okunnighetens och vidskepelsens mörker så länge lägrat sig. I Mahingas ställe ha många unga män uppstått, som fullfölja hans arbete. Missionsarbetet går framåt med jättesteg i Kongo. Guds kunskap utbreder sig över allt större områden. Hedendomens fästen ramla och avgudaprästernas makt avtager. Okunnigheten upphör, vidskepelsen försvinner, och upplysningen stiger allt mer och mer. Och den dagen kommer, då Kongos folk frigjort från hedendomens mörka makter och delaktiggjort av Kristi evangelium, skall gå en ljus framtid till mötes. Bland detta folk skola skalder och musiker, målare och skulptörer, ingenjörer och arkitekter uppstå, som skola väcka världens förvåning.

Tvingade av Kristi kärlek skola män och kvinnor av den svarta rasen osjälviskt ägna sina krafter i barmhärtighetens och kärlekens tjänst. Den dagen kommer, och den kommer med ljus och frihet för det folk, som kanske har lidit mest av alla folk.

UNGDOMSBÖCKER

Maj Ollén

DET SVÅRA VALET

Häft. 2: 50, klotb. 4: —.

UNGDOMARNA BRENDER

Andra uppl.

Häft. 2: —.

MARGA

Häft 2: —, klotb. 3: 50.

Ida Bäckström

LILL-GUNNEL

Andra uppl.

Häft. 90 öre.

Birger Wårdh

FÄRDIG MED LIVET

Häft. 1: 60, klotb. 2: 85.

Sverre S. Amundsen

SNILLET I MENLO PARK

Häft. 1: 75, kartb. 2: 75.

Ester Lindberg

FISKARTÖSEN FRÅN KULLERÖN

Andra uppl.

Häft. 1: 50, kartb. 2: 75.

INGERS HEMLIGHETER

Andra uppl.

Häft. 1: 35.

VANJAS LYCKORESA

Häft. 2: —, kartb. 3: —.

MÄSTER PETERS DOTTER

Häft. 3: —, klotb. 4: 50

MORS TESTAMENTE

Andra uppl.

Häft 1: 50, kartb. 2: 50.

I bokhandeln eller från

SVENSKA MISSIONSFÖRBUNDETS FÖRLAG, STOCKHOLM

Pris Kr. 1: 75.

GÖTEBORGS UNIVERSITETS BIBLIOTEK

1001877311

